

ADVOCATENBLAD SINDS 1918

ACHTERGROND

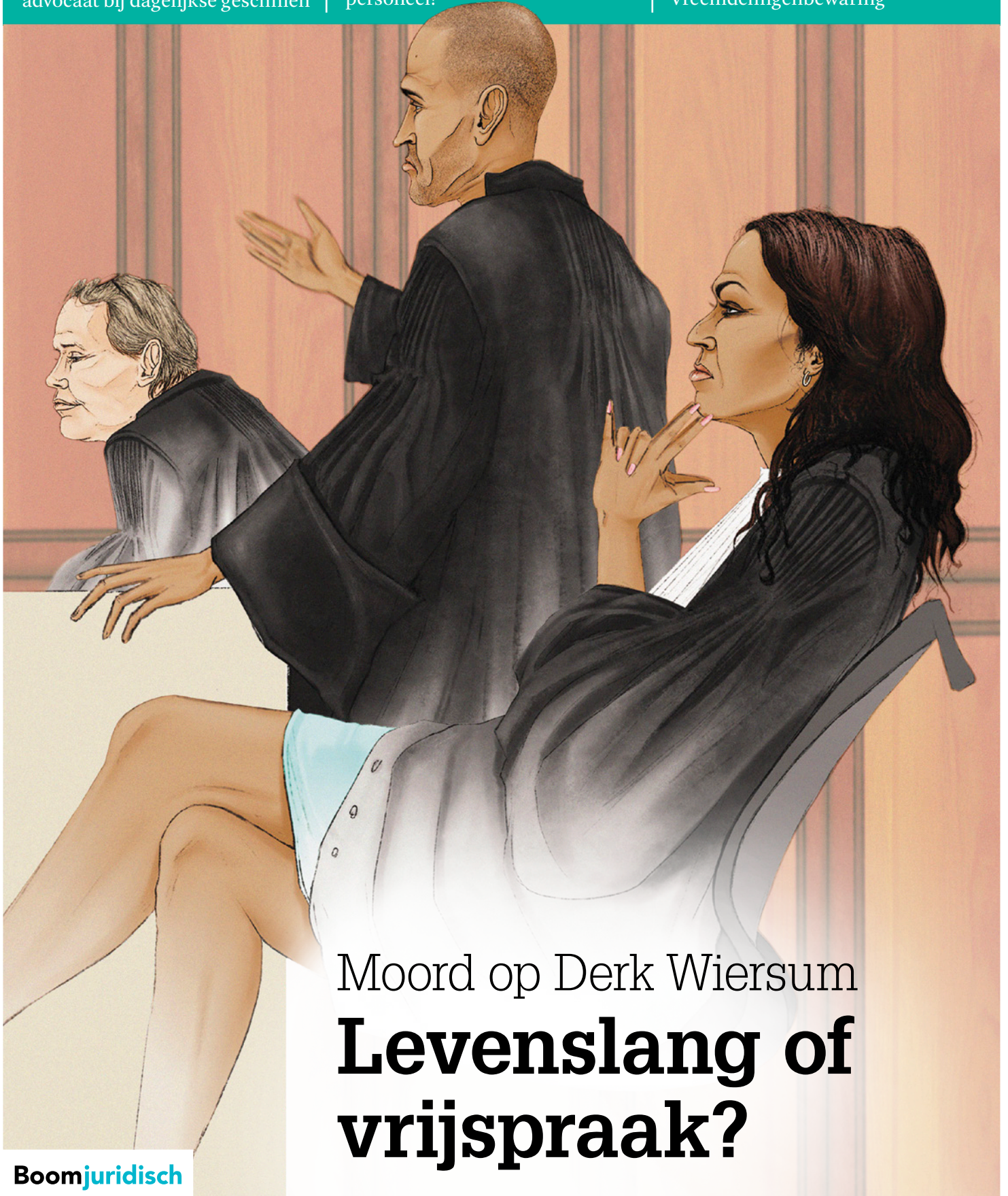
Parenting coordinator helpt advocaat bij dagelijkse geschillen

ARBEIDSMARKT

Verliezen kantoren de slag om personeel?

KRONIEKEN

Asiel- en vreemdelingenrecht, Vreemdelingenbewaring

Moord op Derk Wiersum
**Levenslang of
vrijspraak?**

Toren, ja. Ivoor, nee.

CMS is een van de de grootste advocatenkantoren ter wereld met meer dan 70 vestigingen in ruim 40 landen. Je vindt ons in een van de torens aan de Zuidas, maar een ivoren toren kun je dat niet noemen. Ons kantoor is, hoe groot ook, altijd nuchter gebleven want we weten wat ons te doen staat: onze cliënten helpen, met veelal complexe vraagstukken. We kennen hun markten en staan hen als sparringpartner op beslissende momenten terzijde. Werk je als ambitieuze en scherpzinnige advocaat graag in een omgeving waarin topprestaties voor je opdrachtgevers belangrijker zijn dan prestige? Kijk op cms.law.

101e jaargang

Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom Juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen. De redactie werkt volgens de Leidraad van de Raad voor de Journalistiek. Het volgende nummer verschijnt op 12 oktober.

Hoofdredacteur

Kees Pijnappels

Redactie

Sabine Droogleevers Fortuyn, Francisca Mebius

Advocaat-redactieleden

Jan Wouter Alt, Aldert van der Bent, Yola Geradts, Martijn Gijsbertsen, Karol Hillebrandt, Jack Linssen, Robert Malewicz, Coline Norde, Christiane Verfuurden, Paulien Willemsen, Rogier Wolf

Vormgeving

Textcetera, Den Haag

Druk

Wilco, Amersfoort

Citeerwijze

Adv.bl. 2021-07, p.

Aan dit nummer werken mee

Floris Bakels, Erik Jan Bolsius, Ruud van Boom, Sandra Braakmann, Tjitske Cieremans, Nathalie de Graaf, Charlotte Helmer, Oswald Jansen, Desiree de Jonge, Maurice Mooibroek, Justus Reisinger, Robert Sanders, Trudeke Sillevius Smitt, Adrien Stanziani, Harry Veenendaal, Bendert Zevenbergen en Jeroen Zweers.

Redactionele bijdragen

De redactie is te bereiken via redactie@advocatenblad.nl of tel 06-1349 9513. Opiniebijdragen kunt u naar dat e-mailadres sturen. Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op. De redactie heeft het recht bijdragen in te korten.

Boom juridisch

Selma Soetenhorst-Hoedt (uitgever)

Nederlandse orde van advocaten

Postbus 30851, 2500 GW Den Haag,
info@advocatenorde.nl, 070-335 35 35.
Informatiepunt voor advocaten:
informatiepunt@advocatenorde.nl, 070-335 35 54.

Abonnementen

De abonnementsprijs bedraagt € 246 per jaar (excl. btw, incl. verzendkosten). Een abonnement biedt u naast de gedrukte nummers tevens het online-archief vanaf 2001 én een e-mailtendering. Kijk op www.advocatenblad.nl voor meer informatie en het afsluiten van een abonnement. Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan en worden stilzwendig verlengd, tenzij het abonnement schriftelijk wordt opgezegd. Na afloop van het eerste abonnementsjaar dient u rekening te houden met een opzegtermijn van één maand. Kijk op www.tijdschriften.boomjuridisch.nl voor meer informatie. Wilt u een abonnement afsluiten of heeft u vragen? Neem dan contact op via klantenservice@boomdenhaag.nl of via telefoonnummer 070-330 70 33.

Adreswijzigingen

Adreswijzigingen van advocaten: adres@advocatenorde.nl.
Andere abonnees: klantenservice@boomdenhaag.nl of bellen met 070-33 070 33.

Website

Alle voorgaande nummers, kronieken en veel losse artikelen zijn ook te vinden op advocatenblad.nl. Advocaten met een account hebben onbeperkt toegang tot de website. Een account kan worden gecreëerd m.b.v. het wachtwoord *Advocatenblad*.

Advertentiedeelname

Capital Media Services B.V., Staringstraat 11, 6521 AE Nijmegen
Tel. 024-360 77 10, mail@capitalmediaservices.nl

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden veeveelvoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaardt de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en veeveelvoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het *Advocatenblad* in enige vorm.

ISSN 0165-1331

Omslagillustratie: Adrien Stanziani

© Speerd van der Hucht

BALANS

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Advocaten met een paar jaar ervaring zoeken nogal eens hun heil elders, als je recruiter Robert Walters mag geloven. Een belangrijke overweging om te switchen van een groot kantoor naar een bestaan als bedrijfsjurist betreft de werk-privébalans. Die zou bij het bedrijfsleven beter zijn. Hoewel ook daar hard wordt gewerkt hoor, haast een overstapper zich te zeggen in het verhaal dat op pagina 18 begint.

De zomermaanden vormen van nature de periode waarin mensen de balans tussen hun persoonlijke en beroepsmatige leven tegen het licht houden. Dobberend op een verre, warme zee of kleumend op een natte Hollandse camping neem je als vanzelf afstand van het werk, om dat vervolgens wat objectiever te kunnen beschouwen.

Niet dat je dan onmiddellijk het dramatische besluit dient te nemen om bij terugkeer het roer radicaal om te gooien. Wat meer bescheiden veranderingen, denk aan nieuwe werkafspraken, kunnen een verstoorde werk-privébalans ook weer in evenwicht brengen. Maar als het echt te veel schuurt, is het misschien beter een sprong te wagen.

De inhoud van het werk, de werkomgeving en collegialiteit – kortom de arbeidsvreugde – zullen minstens zo'n grote rol spelen bij het besluit al dan niet over te stappen. Mijn werk is het mooiste werk dat er is, zei de Rotterdamse sociaal advocaat Diana Hopmans van Op Zuid Advocaten recent in het televisieprogramma *Wat verdient je?* Ze verdient een factor drie of vier minder dan de beide andere juristen in dat programma, maar ontleent buitengewoon veel voldoening aan haar werk.

Hoewel ze geregeld dossiers mee naar huis zeult om 's avonds door te spitten, sprak ze met geen woord over de werk-privébalans. Hopmans en haar collega's hielden twee jaar geleden hun kantoor tegen het licht, namen het zware werk en de geringe vergoeding in ogenschouw en besloten... stug door te gaan. Omdat ze hart voor hun werk hebben.

Mijn werk is het mooiste werk dat er is, zegt ook Merel Pontier, in het interview vanaf pagina 24. Merel nam een paar jaar geleden het rigoureuze besluit Nederland te verlaten en in de Verenigde Staten mensen bij te staan die een levenslange gevangenisstraf uitzitten of zelfs hun dagen slijten in een dodencel. De werk-privébalans van Merel lijkt voor een buitenstaander ongetwijfeld uit het lood, maar zelf ervaart ze dat niet zo. En voor het geld doet ze het zeker niet, integendeel. Dankbaarheid van haar cliënten is haar voornaamste loon.

Als de arbeidsvreugde veel gewicht in de schaal legt, past er aan de andere kant van de balans ook meer bij.

DEZE EDITIE

Verliezen kantoren de slag om personeel?

Vechter in den vreemde

RUBRIEKEN

- 3** Redactioneel, Colofon
- 6** Gespot op social media
- 7** Cijfers, Citaat, Column Harry Veenendaal
- 9** In Beeld
- 28** Het Verschil
- 46** Gezien
- 47** Tuchtrectcolumn Trudeke Sillevius Smitt
- 48** Buitenlandse balie, De Dealmaker
- 51** Lawyers for Lawyers: Net vrij roert Mahienour El-Massry zich alweer
- 67** Jubileum 2021: Nichekantoor met internationale mindset

COVER

- 10** Strafzaak tegen vermeende moordenaars van Derk Wiersum: Levenslang of vrijspraak?

ACHTERGROND

- 18** Verliezen kantoren de slag om personeel?
- 36** Geschilbeslechter voor ruziënde exen

INTERVIEW

- 24** Vechter in den vreemde

ACTUEEL

- 31** Zwaargewichten onderzoeken toezicht op de advocatuur
- 32** Pilot samenwerken in de eerste lijn: 'Een goed middel om aan te tonen wat wij allang wisten'

LEGAL TECH

- 42** Gluren bij de burens: Juridische innovatie in Europa (2)

PRAKTIJK

- 52** Zo moet het niet (3)

JURIDISCH

- 57** Juridische opinie: Onaanvaardbare doorkruising in het dekontoezicht?
- 60** Juridische opinie: Bewijs uit EncroChat in strijd met het recht
- 65** Even opruimen: Ontneming bij een door gehomologeerd akkoord beëindigd faillissement

KRONIEKEN

- 68** Kroniek Asiel- en vreemdelingenrecht
- 78** Kroniek Vreemdelingenbewaring

VAN DE NOVA

- 84** Ordeberichten
- 92** Van de tuchtrecter
- 95** Transfers

Geschilbeslechter voor ruziënde exen

Kroniek Asiel- en vreemdelingenrecht en Vreemdelingenbewaring

Start at DayOne!

DayOne is een corporate niche kantoor dat gevestigd is in Den Haag, vlak bij de rechtbank, het Haagse bos en de binnenstad. Met een focus op ondernemingsrecht, arbeidsrecht, IE/IT & privacy en media. We procederen en adviseren. Vooral voor ondernemende partijen. Van klein tot groot en van particulier tot multinational. Door het hele land maar ook internationaal. Dat houdt ons scherp. Maar ook down to earth. Ongeacht of we op kantoor, in de board room of rechtszaal zitten. We hebben een prachtige praktijk en een top team, vinden we zelf, en werken vanuit een modern, representatief kantoorpand. We zoeken frisse, zelfstandige en slimme advocaten die bij ons passen. Die 'eigen' zijn en goed zijn in wat wij iedere dag met veel plezier doen: advocatuur bedrijven op hoog niveau. En die mee willen bouwen aan de verdere groei en ontwikkeling van ons kantoor. Eigen wensen en voorkeuren voor wat betreft jouw bijdrage zijn bespreekbaar.

DayOne zoekt:

Advocaat (starter)

Gevorderde advocaat (2-5 jaar ervaring)

(Associate) partner met eigen praktijk

Meer informatie over deze vacatures is te raadplegen op
onze website: www.dayonelegal.nl/vacature

RSVP: uiterlijk vrijdag 8 oktober 2021

Laan van NOI 133-H | 2593BM Den Haag |
Tel: +31 70 363 35 55 | info@dayonelegal.nl | www.dayonelegal.nl

Acquisitie naar aanleiding van deze advertentie wordt niet op prijs gesteld.

DayOne
advocaten

GESPOT OP SOCIAL MEDIA

Advocatenblad @Advocatenblad · Aug 31
Kabinet trekt 154 miljoen uit voor sociale advocatuur

2 30 50

Feride Tosun
@TosunFeride

Replying to @Advocatenblad @Thomas_Vissers and @AFirmAdvocatuur

Krijgen we nou eindelijk betaald voor de weerlegging van vordering benadeelde partijen in strafprocedures? Of moeten we dat nog steeds gratis blijven doen.

Elsschot @marcelbar8

Kan het natuurtalent presenteren waarvoor Khalid schijnt te worden aangezien er nog niet in ontdekken. Dat hij een gesprek voert met oud kantoorgenoot Royce de Vries is op zijn zachtst gezegd opvallend te noemen. Royce lijkt als twee druppels water op zijn vader. #KhalidEnSophie

Louis De Leon @louis1968 · 4h
Rechtbank eert vermoorde Joodse advocaat: 'Van Zanten was niet vermist, maar vergast in Auschwitz' - Omroep Zeeland

LA-Law.NL
@LALawReport

Replying to @louis1968

(Onze) "Deken van Orde van Advocaten [ZWB], Lex Lensink is blij met de aanvulling. "Een stukje onbekendheid is bekend geworden. De advocatuur is ook nu nog gevaarlijk, dat blijkt wel uit voorvallen van de afgelopen jaren. Daarom vond ik het heel belangrijk om dit te herstellen."

werkenbijlexence

werkenbijlexence Beëdigd en klaar voor Het Echte Werk! Gefeliciteerd @ninanypels @hanna_rijn @michelledvries 🙌👏👏 #proud #beëdigd #lifeatlexence

Hoge Raad der Nederlanden
27,721 followers
21h · Edited ·

Tijdens zijn afscheid vanmiddag als procureur-generaal bij de Hoge Raad is Jos Silvis koninklijk onderscheiden tot Commandeur in de Orde van Oranje-Nassau. Jos Silvis ontving de hoge koninklijke onderscheiding uit handen van demissionair minister van Justitie en Veiligheid, Ferdinand Grapperhaus. In verband met de coronamaatregelen hing de echtgenote van Jos Silvis de onderscheiding om.
Grapperhaus: "Gedurende jouw loopbaan als docent, als rechter bij de rechtbank, het hof en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, als adviseur wetgeving, als advocaat-generaal en tot slot als procureur-generaal bij de Hoge Raad, ontwikkelde jij een bijzonder scherp oog voor wat er speelt in de samenleving, in de politiek en in Europa. Vanuit verschillende invalshoeken, maar steeds werkend aan één en hetzelfde project: de rechtsstaat in bredere zin."
<https://bit.ly/2WuIRqh>

CIJFERS

€

968.156,56

declareerde een advocaat van het Amsterdamse kantoor Simmons & Simmons bij het Rijk, na onherroepelijke vrijspraak van zijn cliënt van vermeende fraude. Te veel, oordeelde het Gerechtshof in Leeuwarden, dat de declaratie matigde tot € 121.000.

CITAAT

‘Wie sommige advocaten de rechtszaal ziet binnengaan, ziet een *casting* die in films als *The Godfather* of *The Irishman* niet zou misstaan.’

Oud-directeur Erik Heijdelberg van het Pieter Baancentrum stelt in *NRC Handelsblad* dat sommige strafrechtadvocaten zich te veel vereenzelvigen met hun cliënten uit het drugsmilieu, compleet met dure auto's, horloges en Italiaanse maatpakken.

COLUMN

DOOR / HARRY VEENENDAAL

Gekwetst

Nog voordat ik advocaat werd, had ik ruzie met de landsadvocaat. Als republikein wilde ik weten of het woord ‘Koning’ in de advocateneed letterlijk opgevat moest worden of als metafoor voor de rechtsstaat. Volgens de landsadvocaat was het een evidente eed op de persoon van de Koning. Mijn argument dat dit standpunt klemt met artikel 1 Gw wuifde hij lachend weg. We hebben dit met de pen in de hand uitgevochten in het *Nederlands Juristenblad* waarbij onverwacht Gerard Spong mijn kant koos. De landsadvocaat stelde zich in een flauw naschrift buitengewoon arrogant op. Met kennis van nu voelde ik mij gecanceld. Ik kreeg weliswaar een uitnodiging om te solliciteren, maar zonder een excuus *a priori* kan niemand zo'n uitnodiging serieus nemen. Het was voor mij evident dat Pels Rijcken een antirepublikeins kantoor is dat genoeg schept in het diffameren van personen die een andere staatsrechtelijke overtuiging hebben. Weet iemand eigenlijk hoe Pels Rijcken überhaupt met deze vraagstukken omgaat? Is er een Politiek Diversiteits Orgaan? Wordt maandelijks dit onderwerp geagendeerd in de bestuursvergadering? En straalt in feite deze houding niet uiterst negatief af op de hele advocatuur? Ik zeg: dekenonderzoek en verscherpt toezicht, want mijn gevoelens zijn gekwetst. Bovenstaande analogie is natuurlijk volstreekte onzin, maar het is

ongeveer dezelfde gedachtegang die onze Haagse deken heeft doorlopen in zijn fraudeonderzoek naar Pels Rijcken. Met stijgende verbazing heb ik zijn rapport gelezen. Ja, een notaris heeft jarenlang gefraudeerd. Maar Pels Rijcken heeft direct nadat de *notariële* fraude bekend was geworden, melding gemaakt bij het BFT dat een uitgebreid onderzoek is gestart. Het Openbaar Ministerie heeft steeds aangegeven dat geen sprake was van enige advocatuurlijke betrokkenheid bij de fraude. Bovendien heeft Pels Rijcken altijd volledige medewerking verleend aan de onderzoeken van Deloitte en Van Doorne. Maar de deken meent dat Pels Rijcken hem eveneens *direct* had moeten informeren. Sterker nog, het niet-informeren belemmert de deken in zijn wettelijke taak als toezichthouder. De rechtsgrond van deze stelling is diffuus. Met een onnavolgbaar beroep op het algemene betamelijkheidsbeginsel in artikel 45a Advocatenwet construeert de deken een directe informatieplicht. Natuurlijk kunnen bepaalde interne processen bij Pels Rijcken ongetwijfeld beter. Wie wel eens een ISO-audit heeft meegemaakt, weet dat interne organisaties altijd moeten verbeteren op terreinen zoals *compliance* en *governance*. Maar om nu Pels meteen onder verscherpt toezicht van de orde te stellen, is op z'n minst twijfelachtig. Is de deken trouwens niet een afgezwaaide Pels? Misschien is hij ook gekwetst.

ONS VERTAALTEAM STAAT VOOR U KLAAR

Juridisch vertalen, een vak apart!

Of u zich nu toelegt op insolventierecht, contractenrecht, arbeidsrecht, bouwrecht of huurrecht, wij staan altijd klaar om direct met uw vertaalproject aan de slag te gaan.

Met ons team van 15 in-house juridisch vertalers en ons internationale netwerk ervaren freelance vertalers realiseren wij graag uw juridische vertaalopdrachten, in elke gewenste taalcombinatie en altijd binnen de gewenste deadline. Wij doen u graag een vrijblijvende offerte.

IN BEELD

Droogbak 2.0

BEELD / KICK SMEETS

In het atrium van het vernieuwde kantoorpand van Clifford Chance Amsterdam praten advocaten Wouter van den Bosch, Jelle Hofland en Mariam Al-Zubaidy bij. Anderen spoeden zich naar het restaurant een verdieping lager.

Een select groepje is vandaag op kantoor; het devies is nog altijd thuiswerken. Maar de nieuwe 'Droogbak', zoals het pand in hartje Amsterdam bekendstaat, lonkt.

De afgelopen anderhalf jaar werd het Rijksmonument uit 1884 grondig verbouwd. 'Where innovation meets heritage, was ons uitgangspunt bij de verbouwing,' zegt Jelle Hofland, partner bij de Financial Markets praktijkgroep. 'We wilden de nieuwste technologie, maar ook dit historische gebouw blijven eren. Daar waren enorme aanpassingen voor nodig.' Zo werd het atrium het hart van het kantoor, daar waar mensen elkaar

tegenkomen, kunnen overleggen en samenwerken. 'Om dit te realiseren moest er een nieuwe trap worden aangelegd, die de eerste verdieping met het atrium verbindt. Daar was vanwege de monumentenstatus best nog wat discussie over met de gemeente,' zegt Hofland. Uiteindelijk mocht een nieuw trappenhuis aangelegd worden, wat ook meteen de snelste route naar restaurant en koffiebar blijkt.

STRAFZAAK TEGEN VERMEENDE
MOORDENAARS VAN DERK WIERSUM

LEVENSLANG OF VRIJSPRAAK?

DOOR / KEES PIJNAPPELS ILLUSTRATIE / ADRIEN STANZIANI

Aanklagers en verdediging staan in de zaak-Pulheim lijnrecht tegenover elkaar. Het OM verwijt de verdachten een aanslag op de rechtsstaat. Nee, zeggen hun advocaten. Dat geldt eerder voor de aanpak van het OM.

Op de vijfde en laatste zittingsdag móét de officier van justitie iets van het hart. ‘De verdediging heeft de afgelopen dagen grote woorden gebruikt. Het OM zou in een andere rechtsstaat leven. De verdediging is misleid. Het hele onderzoek kan zo de prullenbak in. Het zou zelfs gaan om een aanval op de rechtsstaat, van binnenuit.’ Hij pauzeert een moment, zodat zijn woorden kunnen indalen. ‘Tjonge.’ Hij schudt verdrietig zijn hoofd. ‘We kunnen begrip opbrengen voor advocaten die stevig voor hun cliënt strijden, maar vragen ons af of serieus is nagedacht over dit soort uitspraken.

Zo ja, misschien moeten de raadslieden dan nog eens nadenken. En nog maar eens. Los van de vraag of de woorden worden waargemaakt; ze passen niet bij een zaak van dit kaliber, van deze ernst, van deze impact en van deze gevolgen.’

Stank voor dank, lijkt hij te willen zeggen. Terwijl het OM zijn best doet om de moord op nota bene een advocaat te vergelden.

Het verwijt van de officier vormt het voorlopig sluitstuk van de zaak-Pulheim, het onderzoek naar de liquidatie van Derk Wiersum. De advocaat wordt op 18 september 2019 om 07.38 doodgeschoten, voor zijn

huis in het Amsterdamse Buitenveldert, op weg naar zijn werk. Binnen een week wordt de Almeerder Giërmo B. aangehouden omdat hij rondrijdt in de Opel Combo die bij de aanslag is gebruikt. Vier maanden later volgt de arrestatie van zijn Rotterdamse vriend Moreno B.

Pas in juli van dit jaar is de inhoudelijke behandeling van de strafzaak, in de rechtbank op Schiphol. Er zijn dan al negen pro-formazittingen geweest en de verstandhouding tussen OM en raadsliden is licht verzuurd. De veelvuldige afwijzing van verzoeken om nader onderzoek is de grootste steen des aanstoets gebleken.

DAG 1

De wrevel steekt op de eerste dag van de inhoudelijke behandeling dan ook meteen de kop op, als advocaten Gerald en Machteld Roethof en Jacques Taekema de eerste rij van de rechtszaal inschuiven.

Taekema, raadsman van de 37-jarige Giërmo, steekt van wal met een nieuwe trits aan onderzoekswensen. Het OM moet alle telecomdata en informatie van politie-informanten op tafel leggen. Verder dienen kroongetuige Nabil B., de weduwe Wiersum en Peter R. de Vries als getuige te worden gehoord. Dat laatste ligt ►

gevoelig, want de misdaadjournalist is de week daarvoor neergeschoten en ligt op dat moment nog in het ziekenhuis.

De naam van Peter R. de Vries zal tijdens de vijf zittingsdagen vaker vallen. De aanslag verwordt in de loop van het proces tot moord, net zoals op Derk Wiersum. De twee liquidaties hebben veel gemeen: zowel Wiersum als De Vries stond kroongetuige Nabil B. bij, als advocaat respectievelijk vertrouwensman. Allebei zijn ze om het leven gebracht met schoten op het hoofd, van dichtbij. In beide zaken lijken de schutters in opdracht te hebben gehandeld.

Kroongetuige Nabil B. geldt voor de verdediging als belangrijkste getuige, zowel bij Taekema als bij de Roethofs, raadslieden van de 34-jarige Moreno. Volgens verklaring van de weduwe Wiersum had haar man daags voor de moord ruzie met Nabil B. Het conflict zou draaien om een geheime iPhone van Nabil B. in het bezit van Wiersum.

Taekema en de Roethofs willen daar het fijne van weten, maar het OM ziet de noodzaak niet. De ruzie tussen Wiersum en Nabil B. stelde niets voor en de kroongetuige is medisch niet in staat gehoord te worden, stellen de twee OvJ's. Hun namen – en die van de rechters – blijven tijdens de strafzaak om veiligheidsredenen achterwege.

De weigering leidt tot wanhoop en boosheid bij Gerald Roethof. 'Dit is onbestaanbaar,' briest hij. 'De be-

langen in dit proces zijn enorm. Dan kun je toch niet belangrijke getuigen van de lijst halen?' *Pathos* is een kenmerk van Roethof. 'Geef mijn cliënt een eerlijk proces,' smeekt hij welhaast de drie rechters.

Het mag niet baten. Na beraad wijzen de rechters de verzoeken af.

Roethof doet een nieuwe poging om de inhoudelijke behandeling uit te stellen. Het is hem opgevallen dat het OM de tenlastelegging iets heeft veranderd. Dat is een wijziging in de vordering, doceert Roethof, en de wetgever heeft bepaald dat de verdediging daarmee akkoord moet gaan. 'Zonder instemming kan de zaak niet worden voortgezet en ik geef geen toestemming.'

Het procedurele slimmigheidje loopt op niets uit. Volgens de rechtbank zegt artikel 314 Sv inderdaad dat de verdediging moet instemmen met een vorderingswijziging, op straffe van schorsing.

'Maar het is volgens artikel 319 aan de rechter om de schorsing voor bepaalde tijd vast te stellen. Ik schors tot halfdrie.'

De rest van de dag doet de verdediging er meestal het zwijgen toe. Letterlijk. De beide verdachten hebben van hun raadsman kennelijk het advies gekregen gebruik te maken van hun zwijgrecht en volharden daarin. Het OM zal hen later deze proceshouding verwijten en ook de

rechter lijkt er weinig begrip voor te hebben. 'Dit is het moment en de plaats om met overtuiging uit te leggen waarom u hier niets mee te maken heeft,' probeert hij Moreno over te halen. Raadsman Taekema schiet in actie. 'Dit geeft wel een beetje aan hoe u tegen de zaak kijkt. Het is niet mijn cliënt die u als rechtbank moet overtuigen, het Openbaar Ministerie moet met sluitend en overtuigend bewijs komen.' De voorzitter laat zich gewillig corrigeren. 'Juridisch heeft u volkomen gelijk.'

Dan worden er beelden van de aanslag getoond, van een particuliere camera die op de straat van Wiersum is gericht. Daarop is – van grote afstand – te zien wat er op de ochtend van 18 september gebeurt, op het moment dat Derk in zijn auto stapt. Een in het zwart geklede man loopt

'Het is van groot belang dat een glashelder signaal wordt afgegeven'

naar het chauffeursportier en richt tot twee keer toe een pistool. Het wapen weigert, de man loopt weg. Als Derk Wiersum uit zijn auto stapt en de man achterna gaat, draait die zich om en schiet alsnog. Wiersum wordt geraakt door zes kogels. Dat laatste is niet te zien, het openstaande autoportier belemmert het zicht. Het wordt muisstil in de rechtbank. Een mens onder dreiging kiest onbewust

Aankomst van Gerald en Machteld Roethof bij Justitiele Complex Schiphol.

uit drie reflexen: bevriezen, vluchten of vechten. Had Derk Wiersum maar een andere reflex gehad.

DAG 2

Op dag 2 heeft de verdediging het relatief rustig. Het is vooral de rechter die in een lange monoloog het dossier oplepelt en pogingen blijft doen de verdachten aan de praat te krijgen. Tevergeefs. 'Ik ben niet tot antwoorden verplicht,' luidt de mantra van Moreno.

Opnieuw worden de beelden van de aanslag getoond, nu met het oog op het tengerere postuur van de dader en zijn merkwaardige, zwalkende manier van lopen. Taekema grijpt dat moment aan om de rechtbank te vragen een waarneming te doen. Hij gaat staan en vraagt zijn cliënt hetzelfde te doen. 'Ik ben 1,85 meter, mijn cliënt is een beetje kleiner, zoals u kunt zien.' De advocaat en Giërmo draaien vervolgens om hun as, zodat

de rechters goed kunnen zien dat het postuur van Giërmo niet lijkt op dat van de zwarte gestalte.

Gerald Roethof volgt het voorbeeld van zijn confrère niet, zijn cliënt Moreno mag blijven zitten. Van Moreno is bekend dat hij een afwijking aan een voet heeft.

Zijn cliënt reageert wel nadat advocaat Stijn Franken zich tot de rechtbank heeft gewend. Franken vertegenwoordigt de afwezige nabestaanden. De weduwe van Derk Wiersum, hun kinderen en zijn moeder dienen geen vordering tot schadevergoeding in, ter bescherming van hun persoonlijke levenssfeer. Wiersums vader vordert wel een schadevergoeding, van 20.000 euro, conform artikel 51f Sv, lid 2 en artikel 6:108 BW. De vader maakt ook gebruik van zijn spreekrecht, via een opgenomen videoboodschap. De boodschap maakt indruk, ook omdat hij de verdachten niet als daders aanspreekt. 'Als

bewezen wordt geacht wat u verweten wordt, dan zou u zich moeten schamen. Dan lijkt het erop dat uw moreel kompas totaal op tilt is geslagen. Dat u dat niet in de gaten hebt gehad, is treurig. Voor de maatschappij, maar ook voor uzelf en uw naasten.' Nu voelen beide verdachten wel behoefte om te praten. Moreno leest een korte verklaring voor, waarin hij vertelt hoe erg hij het vindt. 'Ik kan u garanderen dat ik Derk Wiersum niet heb doodgeschoten.'

Giërmo noemt het hartverscheurend. 'Deze vader heeft zijn kind verloren. Ik voel met hem mee. Ik ben zelf ook vader.'

DAG 3

Op dag 3 van het proces is het Openbaar Ministerie aan zet. In een urenlang requisitoir zetten de beide OvJ's uiteen hoe zij tot de conclusie komen dat Giërmo en Moreno verantwoordelijk zijn voor de moord op Derk ►

Wiersum. Ze tekenen daarbij aan dat het in deze zaak gaat om de beide uitvoerders. Personen die hen hebben geholpen ('de faciliteerders') en de opdrachtgevers ('de groepering rond Ridouan Taghi') komen, als het aan het OM ligt, later nog voor de rechter. Het onderzoek daarnaar loopt nog. De bewijzen tegen de twee zijn verzameld gedurende een rechercheonderzoek waarin kosten noch moeite zijn gespaard. De berg informatie is ontzagwekkend, maar vooral technisch van aard. Eventuele getuigen uit de kringen van de verdachten houden hun lippen stijf op elkaar. Getapte telefoongesprekken leveren hooguit verwijzingen op, geen 'smoking gun'. Het OM pakt uit met een professionele videopresentatie van drie kwartier waarin alle belastende informatie in samenhang wordt getoond. Camerabeelden (plus data uit verkeersregistraties en navigatiesystemen) die laten zien dat Wiersum dagenlang met drie gestolen auto's werd geobserveerd. Een van de auto's – de witte Opel Combo – is op de dag zelf gebruikt. Daarnaast beschikt het OM over telecomdata die weergeven op welke momenten bepaalde mobieltjes waar actief waren. Ook deze toestellen koppelt het OM aan de verdachten. Verder is hun DNA aangetroffen in de Opel Combo, alsmede bloedsporen van Wiersum. Giërmo probeerde bovendien te vluchten naar Suriname. Zes dagen na de moord plukte de politie hem op Schiphol uit de rij. Een ander gegeven: waar ze eerst platzak waren, beschikken de verdachten plots over geld. Voor de kijker lijkt het geen twijfel: Moreno en Giërmo waren die zwarte woensdag schutter en chauffeur.

Opvallend is dat het OM geen verdere rolverdeling aanbrengt. Wie de schutter is, blijft in het midden; beide verdachten worden aangemerkt als medepleger. 'Tussen verdachten is sprake van een bewuste en nauwe samenwerking in de zin van artikel 27 Sv. Het accent ligt op de samenwerking, niet op wie welke feiten heeft gepleegd.'

Dan volgt de strafeis: levenslang. 'Het is een misvatting dat levenslange gevangenisstraf alleen kan worden opgelegd als sprake is van meerdere moorden of meervoudige doodslag,' zegt een van de officieren. Levenslang moet nu ook de uitkomst zijn, stelt ze. 'Het verschil zit 'm niet in de vergelding, maar in de generaal preventie die uit moet gaan van de straf.' Wiersum is gedood omdat hij advocaat was en dat dient de rechtbank mee te wegen.

Ze wijst ook op de aanslag op Peter R. de Vries en de broer van Nabil B., gericht op het zaaien van angst en terreur. 'Het is van groot belang dat een glashelder signaal wordt afgegeven dat deze gang van zaken op geen enkele wijze wordt geaccepteerd.' De advocaten Roethof en Taekema maken, zodra de rechter het hen toestaat, een procedureel punt. De videopresentatie mag onder geen beding deel uitmaken van het strafdossier. Vooral Taekema gaat er met gestrekt been in. 'Het lijkt wel of het OM in een ander rechtssysteem functioneert dan het mijne.' In de video worden vaak vermoedens en aannames uitgesproken, klaagt hij bij de rechter. 'Vermoedelijk en aannemelijk past niet in een requisitoir. Het OM moet feiten aandragen op basis waarvan u tot een oordeel kunt komen.'

Het OM presenteert in de video geen wettig en overtuigend bewijs, stelt Taekema, maar een partijstandpunt. 'Dat past bij het civiele recht, met een lijdelijke rechter. Dat is een heel ander rechtssysteem.'

Het zijn de 'grote woorden' waar het OM zich zo aan stoort. Taekema spreekt ze met nadruk uit, zonder stemverheffing, en zet zich schrap voor een discussie met de rechtbank. Dat blijkt tot zijn verrassing niet nodig. De rechtbankvoorzitter is het met hem eens. 'Ik heb geen verzoek gekregen van het OM om de videopresentatie als processtuk toe te voegen en dus kan de rechtbank daar geen acht op slaan.'

DAG 4

Op zittingsdag 4 is de verdediging aan de beurt. Het is aanmerkelijk minder druk in de rechtszaal. Veel media zijn niet gekomen of met een kleinere equipe. Op de publieke tribune zit familie van de verdachten. Wat een week eerder werd gevreesd, is inmiddels bewaarheid geworden: Peter R. de Vries is aan zijn schotwonden bezweken. Voordat de zaak verder gaat, staan partijen daar bij stil. De dood van De Vries is een verlies voor de samenleving en heeft veel emoties losgemaakt, memoreren ze. Machteld Roethof drukt de rechtbank niettemin op het hart dat de kwestie niet van invloed mag zijn op de zaak-Pulheim. Iedereen moet gewoon zijn werk blijven doen, daar is de rechtsstaat het meest bij gebaat, stelt ze.

Gerald Roethof trapt af. Uiteraard heeft hij een pleitnota, maar hij wil eerst iets zeggen 'vanuit zijn hart'. Want dat Derk Wiersum letterlijk is weggeschoten, raakt ook hem

persoonlijk. Hij kende hem immers. ‘Als we de zaak inhoudelijk gaan bekijken, moeten we proberen los te komen van emoties. Ook ik heb dat moeten doen. Het gaat om een afschuwelijk delict, maar kan de persoon die hier zit daarvoor veroordeeld worden? Nee, dat kan niet. Er zijn te veel onduidelijkheden, te veel onzekerheden. Dus zal hij moeten worden vrijgesproken.’

In het betoog dat volgt probeert Roethof zo veel mogelijk twijfel te zaaien. Natuurlijk, er is belastende informatie tegen zijn cliënt, maar tegelijkertijd ontbreekt hard bewijs, stelt hij. Ondanks alle recherchewerk – ‘een van de grootste onderzoeken van het

laatste decennium’ – kon zijn cliënt niet rechtstreeks en onomstotelijk worden gekop-

peld aan de plaats delict. Evenmin is vast komen te staan wie de opdracht gaven tot de liquidatie. Was het eigenlijk wel een liquidatie, zoals het OM wil doen geloven? Misschien ging het om een overval die uit de hand liep. ‘Derk Wiersum had een kostbare Rolex. In de grote steden zijn er jongens die dit soort personen volgen, vaak meerdere dagen, en uiteindelijk beroven. Op zeer professionele wijze.’

Roethof lijkt af en toe op een predikant. Hij varieert in volume om de aandacht van zijn toehoorders vast te houden en gebruikt retorische stijlfiguren. Hij kent de kracht van herhaling én van overdrijving. Keer op keer benadrukt hij de enorme omvang van het rechercheonderzoek om dat vervolgens af te zetten tegen

het – in zijn ogen – uitermate povere resultaat. Hetzelfde doet hij met het signalement van de dader. Volgens getuigen een tengere tiener, met snelle benen en een spits gezicht. Terwijl zijn cliënt een bol gezicht heeft, gespierd is en niet uit de voeten kan. Roethof zegt het wel tien keer.

Gerald Roethof en zijn zus Machteld wisselen elkaar af tijdens hun pleidooi. Machteld pleit minder theatraal, maar presenteert zich inhoudelijk sterker. Waar hij zijn pijlen richt op de inhoudelijke bewijsvoering van het OM, mikt zij ook op procesrechtelijke aspecten. Ze verdedigt het zwijgrecht van de verdachte.

‘Het is een teken van zwakte als je de verklaring van de verdachte nodig hebt in de strafzaak.’ Ze wijst op uitspraken van de Hoge Raad

en het Europese Hof waarin stilzwijgen niet als zelfstandig bewijsmiddel mag worden gezien.

Ook trekt de ze rechtmatigheid van de verkregen telecomdata in twijfel. Die gegevens zijn cruciaal voor de bewijsvoering van het OM, maar opgevraagd zonder rechterlijke toestemming vooraf. ‘Dat is een schending van het Unierecht, in het bijzonder artikel 6 en 8 EVRM. Deze gegevens mogen op grond van artikel 349a Sv dus niet bijdragen aan de bewezenverklaring,’ stelt ze.

Niettemin heeft team Roethof de telecomdata grondig geanalyseerd, blijkt uit het pleidooi van Machteld. Nauwgezet doet ze uit de doeken waarom de opgevoerde mobiele nummers niet zomaar aan bepaalde locaties kunnen worden gekoppeld

en al helemaal niet aan haar cliënt. Conclusie: ‘Cliënt is dader, medepleger noch medeplichtig.’

Broer Gerald neemt de volgende horde: het DNA. Weliswaar is het DNA van zijn cliënt aangetroffen in de gebruikte bestelauto, maar ook dat van twintig andere personen.

En niet op het lichaam van Wiersum, benadrukt hij. Roethof verwijst naar zeven uitspraken waarin de rechtbank tot vrijspraak kwam ondanks DNA-bewijs.

De onderschepte gesprekken via telefoon, de sms’jes en whatsappjes zijn evenmin belastend, aldus Roethof. Ze hebben volgens hem geen direct bewijs opgeleverd. ‘Het OM heeft gigantisch geïnvesteerd in deze zaak, er is een enorme hoeveelheid informatie verwerkt. Al die duizenden gesprekken, sms’jes en whatsappjes resulteren slechts in wat vage roddels, hersenspinsels en verzinsels.’

In zijn requisitoir had het OM geen onderscheid gemaakt tussen de verdachten. Hoewel Giërmo wordt neergezet als de waarschijnlijke chauffeur en Moreno als de vermoedelijke schutter, is dat niet onomstotelijk vastgesteld. Vandaar dat beide verdachten als medepleger worden gezien.

Het is een zwak punt in de zaak van het OM, waar Roethof dankbaar gebruik van maakt. ‘Stel dat mijn cliënt als bijrijder in de auto heeft gezeten. Ben je dan medepleger? Absoluut niet!’ De advocaat haalt diverse uitspraken aan waarbij verdachten werd vrijgesproken van medeplegen, hoewel ze wel op de plaats delict waren. ‘Het OM kan niet eens zeggen wat mijn cliënt precies heeft gedaan. Hoezo dan medeplegen? En dan wel levenslang eisen. Hoort dit bij een ►

‘Ik zou bijna zeggen dat de aanslag van binnenuit komt’

rechtsstaat? Er is gesproken van een aanslag op de rechtsstaat. Ik zou bijna zeggen dat de aanslag van binnenuit komt!

Roethof zet nog eens extra aan: 'Als vanwege een heel ernstig delict wordt toegestaan dat alle wetgeving overboord wordt gezet, juist bedoeld om onschuldigen te beschermen, dan is dat de echte aanval op de rechtsstaat! Alles wat de cliënt beschermt, dat laagje beschaving, komt weg te vallen omdat een togadrager, zoals ik ook ben, om het leven is gekomen.' Levenslang bij enkelvoudige moord zou een unicum zijn, zegt Roethof. 'Hou verhoudt zich dat tot ouders die een kind zijn kwijtgeraakt? Is hun kind minder waard?'

Hoe triest ook, moord op een advocaat is vaker voorgekomen, weet Roethof. De moord op een echtscheidingsadvocaat in 2004 werd bestraft met vijftien jaar. Poging tot moord op een Zoetermeerse advocaat leidde tot negen jaar. 'Het past niet om in deze zaak levenslang te eisen. Recent is in Frankrijk dertig jaar opgelegd voor een viervoudige koelbloedige moord. En dan zou je in Nederland voor een enkelvoudige moord levenslang moeten opleggen?'

Jacques Taekema krijgt het woord. Zijn pleitstijl is kalm en zakelijk, hij volgt zijn geschreven tekst. Taekema is aanzienlijk korter van stof dan zijn voorgangers, maar ook hij vraagt om vrijspraak.

Puntsgewijs loopt de raadsman het dossier langs, de bewijsvoering van

het OM voortdurend ontkrachtend en alternatieve scenario's presenterend. Hij staat uitgebreid stil bij de ruzie tussen de kroongetuige en Derk Wiersum over een geheime iPhone. Daar kan een motief in schuilen, suggereert hij. Misschien was het de bedoeling Wiersum te ontvoeren. 'Moest Derk of zijn vrouw mee om zo in het bezit te komen van de iPhone van de kroongetuige?'

Dat zou ook verklaren waarom een bestelwagen werd gebruikt. Voor een liquidatie is een scooter immers veel effectiever, weet Taekema. Je mag een helm op, hoeft alleen maar naast het doelwit te gaan rijden en lost de schoten. 'Dan denken de mensen waarschijnlijk ook nog dat er iemand met zijn fiets is gevallen, dus je hebt tijd genoeg om weg te komen.'

De raadsman van Giërmo heeft geen goed woord over voor het werk van het OM.

In plaats van feiten, komen de aanklagers met aannames, constateert hij.

'Niet kan worden vastgesteld dat mijn cliënt de schutter

was. Niet kan worden vastgesteld dat mijn cliënt de 18de in de Opel Combo zat. Niet kan worden vastgesteld dat hij die ochtend samen met zijn medeverdachte was. En uit niets blijkt dat cliënt is betaald. Dat zijn de vragen die hier beantwoord hadden moeten worden. Maar nee hoor.'

Dat zijn cliënt zich beroept op het

zwijgrecht is niet meer dan logisch, stelt Taekema. 'Als hij zou weten waarom Derk Wiersum niet meer leeft, zou hij daar dan vrijelijk over kunnen spreken? Denkt u dat dat veilig is voor hem?'

Net zoals de Roethofs vindt ook Taekema de eis tot levenslang overtrokken. 'Als in deze zaak levenslang wordt opgelegd, reserveert het OM geen straf meer voor zwaardere gevallen. Het zou onverstandig zijn als uw rechtbank daarin meegaat. Tevens zou uw rechtbank daarmee de indruk wekken dat het leven van een advocaat meer waard is dan dat van een agent. Ik denk niet dat advocaten op een dergelijke bijzondere positie zitten te wachten.'

Als Taekema zijn pleidooi beëindigt, veren de rechters op. Hun luisterwerk zit er op. Alle argumenten zijn

'Het wekt de indruk dat het leven van een advocaat meer waard is dan dat van een agent'

gewisseld. Op de vijfde en laatste dag wordt nog wat gesteggeld tussen OM en verdediging, maar tot nieuwe inzichten leidt dat niet. Stijn Franken meldt zich nog, met het verzoek de uitspraak niet te laten wachten tot 11 oktober. Dan blijven de nabestaanden te lang in onzekerheid, maant hij de voorzitter. ■

Heb je **hart**
voor de zaak
en wil jij je
ontwikkelen
tot specialist?

Wij zoeken:

Advocaat Rechtspersonenrecht

Advocaat Arbeidsrecht

Advocaat Omgevingsrecht

Bekijk de
#vacatures
op onze website

*Poelmann
van den Broek*
ADVOCATEN

**FINANCIERING VAN RECHTSZAKEN
EN ARBITRAGEZAKEN**
No Cure No Pay

LIESKER
PROCESFINANCIERING

Burgemeester de Manlaan 2 | 4837 BN Breda
+31 (0)76 530 36 00 | www.liesker-procesfinanciering.nl

LIESKER
KARTELSCHADE

Louizalaan 207 | B-1050 Brussels
+32 (0)487 39 10 83 | www.liesker-kartelschade.nl

info@liesker.com

Kantoren hebben moeite aan goede advocaten te komen. 'De krapte is een logisch gevolg van de juridisering van de samenleving.'

VERLIEZEN KANTOREN DE SLAG OM PERSONEEL?

DOOR / FRANCISCA MEBIUS

Het aantal vacatures voor juridische professionals lag in het tweede kwartaal van 2021 ruim zeventien procent hoger dan voor de pandemie, concludeerde recruitmentkantoor Robert Walters recent. Volgens het bedrijf kampen met name advocatenkantoren met tekorten, doordat advocaten met zo'n drie tot acht jaar werkervaring de voorkeur geven aan het bedrijfsleven. 'Scale-ups, fintechs en alles wat duurzaam en renewable is, daar wil deze groep graag werken,' zegt Joyce Toeset, senior manager legal division bij Robert Walters.

In het tweede kwartaal van 2021 liep het aantal juridische vacatures op naar 3.103, een stijging van bijna 24 procent ten opzichte van een kwartaal eerder. In kwartaal vier van

2019, het laatste volledige kwartaal voor de uitbraak van de coronacrisis, lag het aantal juridische vacatures op 2.651.

'De wereld wordt meer juridisch,' verklaart Toeset de toenemende krapte op de arbeidsmarkt voor legal professionals. Volgens haar is er met name binnen het bedrijfsleven een enorme groei in de vraag naar commerciële juristen in het algemeen en naar professionals gespecialiseerd in corporate governance en privacy in het bijzonder. Daar komt het gunstige Nederlandse vestigingsklimaat nog eens overheen. 'Want een van de eerste rollen die je als nieuwe organisatie of scale-up nodig hebt, is toch weer een jurist.'

Ook binnen andere sectoren zoals wetenschappelijke organisaties ►

LINDA NEKEMAN-IJDEMA (40)

Sinds 2012 werkzaam bij ABN AMRO in Amsterdam, inmiddels als Executive Legal Reward Consultant. Daarvoor zes jaar werkzaam als arbeidsrechtadvocaat bij Boekel De Nerée en Kennedy Van der Laan.

‘Je helpt actief mee aan het nemen van een beslissing’

‘Ik wilde dichter bij het vuur zitten. Als arbeidsrechtadvocaat gaf ik geregeld adviezen zonder te weten hoe dat intern “landde”. Nu zit ik daar met mijn neus bovenop. De cultuur van de advocatuur heb ik als positief ervaren. De ambitie en gedrevenheid en de wil om kwaliteit te leveren. Ik wist niet goed wat ik op dat vlak kon verwachten in het bedrijfsleven, maar de cultuur bleek gelukkig niet anders. Wel word je als bedrijfsjurist anders bekeken dan als advocaat. In de advocatuur bellen mensen je als ze een probleem hebben. In het bedrijfsleven ben je een onderdeel van een proces, dus dan moet men “langs de jurist” voor advies. Je wordt dan weleens als obstakel gezien. Het belangrijkste verschil tussen de advocatuur en het bedrijfsleven is dat in het bedrijfsleven je cliënten ook je collega’s zijn. Je helpt actief mee aan het nemen van een beslissing. Dat brengt een andere verantwoordelijkheid met zich mee, die ik prettig vind. En er wordt van je verwacht dat je concreet bent in je advisering. In de advocatuur heb je te maken met verschillende cliënten. Dat zorgt voor afwisseling. Het uren schrijven vond ik een nadeel. Op dit moment bevalt het bedrijfsleven mij nog goed, maar wie weet maak ik ooit nog eens de overstap terug.’

en semipublieke instellingen is de juridische component de laatste jaren flink verzwaaard. ‘Het notariaat, de advocatuur, het bedrijfsleven, de overheid en wetenschappelijke en semipublieke instellingen; vanuit alle sectoren is er nu veel vraag.’ Christ’l Dullaert van uitzendbureau voor advocaten Le Tableau (interim voor advocaten en notarissen) noemt de krapte een logisch gevolg van de juridisering van de samenleving. ‘Er zijn buiten de advocatuur om simpelweg meer juristen nodig.’ Verder ziet Dullaert dat bedrijven de laatste jaren kritischer zijn geworden op de kosten en daardoor meer inhouse

doen. ‘Daarbij is het aantal vacatures gestegen door de coronacrisis. Het heeft even stilgestaan en nu is een inhaalslag merkbaar.’

WERK-PRIVÉBALANS

Een trend die volgens Toeset niet lijkt te keren, is het verminderde animo om bij advocatenkantoren te werken, zeker onder ‘midlevel professionals’ met drie tot acht jaar werkervaring. Enerzijds hecht deze generatie aan een goede werk-privébalans die binnen het bedrijfsleven gangbaarder is, anderzijds zijn juristen bang te specialistisch of een onetrickpony te worden, meent ze.

Volgens Dullaert is het bedrijfsleven voor die groep een aantrekkelijk alternatief. ‘Wanneer je zes jaar bij een groot advocatenkantoor hebt gewerkt, verdien je goed. Maar je bent specialistisch bezig en kunt ook veel dingen niet. Dan biedt het bedrijfsleven kansen. Stel, iemand is gespecialiseerd in het vennootschapsrecht, maar kan eigenlijk geen dagvaarding of verzoekschrift maken. Kleinere advocatenkantoren willen zo iemand niet hebben, want niet praktisch genoeg. Zo’n advocaat kan wel prima bij Ahold, Philips of AkzoNobel aan de slag. Die zien hem of haar graag komen. En de werk-privébalans

OLIVIER WOLTERS (46)

Sinds 2017 General Counsel bij ERIKS in Utrecht, eerder Legal Counsel bij Nutreco en Simed Health Care Group
Van 1999 tot 2007 advocaat bij De Brauw Blackstone Westbroek

‘Als bedrijfsjurist moet je je voldoening meer uit de breedte halen’

‘Als advocaat werd ik nieuwsgieriger naar het bedrijfsleven. Ik wilde zien hoe de processen, waarvoor wij uiteindelijk de contracten opstelden, in de praktijk lopen. De oplossingsgerichtheid in het bedrijfsleven bleek groter dan gedacht. Het doen van een deal is minstens zo belangrijk als de voorwaarden waaronder dat gebeurt. Daar zijn commerciële mensen goed en creatief in. Wat me tegenviel, is dat je als bedrijfsjurist meer moet bewijzen. Als advocaat luisteren mensen naar je vanuit je reputatie en functie. Als advocaat bij een groot kantoor weet je veel van weinig, als bedrijfsjurist weet je weinig van veel. Je moet je tijd nuttig besteden en dat is een voortdurende risico-inschatting. Als advocaat behandel je simpelweg alle vragen die cliënten bij je neerleggen. Advocaten zijn experts die zaken tot op de bodem uitzoeken. Als bedrijfsjurist moet je je voldoening uit de breedte halen. Dat ligt mij beter. Hoewel ik een prachtige tijd heb gehad als advocaat wil ik niet terug. Het zijn van een generalist, het zelf meedoen aan transacties en meedenken over de strategie van het bedrijf past beter bij mij dan het op afstand adviseren en het tot op het bot uitzoeken van juridische vragen. Daarnaast trekt het internationale karakter van het bedrijfsleven mij meer dan het adviseren over Nederlands recht. Verder is de werk-privébalans in het bedrijfsleven beter, al werken bedrijfsjuristen ook erg hard en moeten ze 24/7 beschikbaar zijn.’

speelt natuurlijk mee. Het is geen geheim dat dit bij grote kantoren een probleem is.’

Ook voor Ilona Tjon Poen Gie van executive search bureau Legal Hunters is het moeilijker advocaten te vinden met drie tot zes jaar werkervaring. Net als bij het bureau van Dullaert zijn bij Tjon Poen Gie alle interimers onder de pannen. ‘Sinds ongeveer een jaar is het lastiger. Kantoren zijn afhankelijker geworden van bureaus omdat ze zelf geen zijinstromers kunnen vinden. Sommige hebben al jaren een vacature op de site staan waar geen enkele reactie op komt.’

AKD, met Nederlandse vestigingen in Amsterdam, Rotterdam, Breda en Eindhoven, herkent het probleem op midlevelniveau. Deze groep wisselt volgens recruiter Coosje Knappe

staan bij de vraag wat nu echt belangrijk voor ze is. De keuze voor het bedrijfsleven, een kleiner kantoor of de rechterlijke macht wordt sneller gemaakt. We kunnen nog wel aan

‘De keuze voor het bedrijfsleven, een kleiner kantoor of de rechterlijke macht wordt sneller gemaakt’

makkelijk van baan en denkt bewust na over vervolgstappen in de carrière. ‘Het is een kritische generatie. Daarnaast heeft corona ervoor gezorgd dat mensen extra stil hebben kunnen

zijinstromers komen, maar je moet actief achter kandidaten aan. Je moet er aan trekken en veel beter dan voorheen luisteren en inspelen op wat zij willen.’ ▶

Sabine van Anandel, recruiter bij Wijn & Stael Advocaten in Utrecht, ziet dat advocaten vaker een andere weg ambiëren. Wij werken al langer samen met headhunter Robert Walters en we merken dat ze meer moeite hebben om goede, met name advocaat-medewerkers, met ons in gesprek te brengen. Deze categorie is afgeknapt op de advocatuur en kiest eerder voor het bedrijfsleven. Dat is jammer, want overstappen van een groot kantoor naar kleiner kan een goede manier zijn om het werkplezier terug te krijgen. Het is lastig om mensen nog een keer te spreken te krijgen en hen te laten zien wat de voordelen zijn van een middelgroot kantoor.' Van Anandel ziet het als een generatiekwestie. 'Die generatie zoekt andere dingen. Partner worden is niet altijd meer het ultieme doel. Het werk moet niet te stressvol zijn. Ze willen ook sporten, een terrasje pakken en maatschappelijke projecten kunnen doen. Dit kan ook in de advocatuur.'

PERSOONLIJKE ONTWIKKELING

De krappe arbeidsmarkt zorgt ervoor dat kantoren extra zuinig zijn op hun personeel. Er wordt beter gekeken naar de wensen van de eigen mensen en meer ingezet op ruimte voor eigen ontwikkeling. 'Onze partnergroep is daar actief mee bezig en gelukkig gaan advocaten nauwelijks weg als ze eenmaal binnen zijn,' zegt Van Anandel. 'We maken mede daarom gebruik van een lang sollicitatieproces. We willen weten of iemand bij ons past en zoeken naar die mensen die voor een lange relatie tekenen.' Ook DVDW Advocaten met vestigingen in Den Haag en Rotterdam richt zich op de ontwikkeling van hun mensen. 'Er is ruimte voor groei,' zegt HR-adviseur bij het kantoor Andrea Blok. 'Je ziet dat er wordt getrokken aan de advocaten, vooral op midlevelniveau. Het is dus belangrijk onze eigen mensen te behouden.' Dat er de laatste jaren meer verloop is geweest, is volgens Marjan Oskam (Head of HR) van AKD niet opvallend.

'Het is normaal dat je na zeven of acht jaar gaat nadenken over waar je staat en wat je wilt. Dat is zelfs goed. Het is natuurlijk wel zo dat advocatenkantoren drie jaar in je opleiding investeren. Dat moet wel een x-periode renderen. Daarom geven wij juist bewust aandacht aan de ambities op midlevelniveau. We gaan met ze in gesprek, kijken wat ze willen, waar de talenten liggen en waar ze blij van worden. Het traditioneel beoordelen hebben we losgelaten. Zo investeren we in de binding en daarnaast moet deze werkwijze uiteindelijk nieuwe mensen aantrekken.'

NAAMSBEKENDHEID

Die nieuwe aanwas moet met name uit de startersgroep komen. Om de uitstroom richting het bedrijfsleven op te vangen, werft de advocatuur vooral starters in de hoop dat die doorgroeien en aan het kantoor verbonden blijven, blijkt uit het rapport van Robert Walters. Ook Paula ter Beek en Maarten van der Kwaak van Legal Top Talent herkennen dit. Zij richten zich met hun bedrijf op de werving van excellente rechtenstudenten en koppelen die onder andere aan de grote Zuidas-kantoren. 'Kantoren proberen nu vooral aan de onderkant te versterken door extra advocaat-stagiairs aan te nemen,' vertelt Van der Kwaak. 'Het probleem op midlevel is ontstaan in de vorige crisis,' denkt hij. 'Toen hebben kantoren te weinig mensen aangenomen aan de onderkant. Die pijn is nu duidelijk zichtbaar. Studenten geven vaker aan bij middelgrote of nichekantoren te willen werken, terwijl grote kantoren en internationale Angelsaksische kantoren minder vaak de voorkeur krijgen.' Uit onderzoek van het bureau blijkt dat 81 procent van zijn studentendoelgroep voor de advocatuur kiest als eerste stap. Een juridische functie binnen het bedrijfsleven staat met 36 procent op de tweede plek. 'De interesse in middelgrote, nichekantoren en het bedrijfsleven neemt overduidelijk toe,' aldus

Van der Kwaak. 'De groep studenten die twijfels heeft bij een start binnen de advocatuur stijgt. Deze twijfels hebben vooral te maken met de werk-privébalans, maar een gebrek aan "purpose" en uitdagendere alternatieven worden steeds vaker genoemd.'

'Studenten vinden andere dingen belangrijker,' vult Ter Beek aan. 'Sfeer, uitdagend werk, begeleiding, carrièreperspectief en werk-privébalans zijn het meest bepalend bij de keuze voor een werkgever. Grote Nederlandse kantoren worden verreweg het meest geprefereerd (66 procent), maar het aandeel studenten dat voor een kleiner kantoor kiest stijgt ten opzichte van voorgaande jaren. We werken daarom nu vaker samen met middelgrote en nichekantoren. De starter van nu wil leuk werk en dat vinden ze eerder bij de wat kleinere kantoren. Die hebben een meer ondernemende uitstraling en zijn breder maatschappelijk betrokken. Het probleem bij de kleinere kantoren is alleen de naamsbekendheid. Daarom schakelen ze ons in.' Blok van DVDW bevestigt dat de naamsbekendheid een lastig punt is. 'De grote kantoren zijn vaak meer en ook eerder in beeld bij de studenten. Door onder meer een aparte "werken bij" website en de inzet van sociale media werken wij aan onze zichtbaarheid. We delen de verhalen en ervaringen van onze medewerkers om een goed beeld te geven van hoe het er écht aan toe gaat bij onze kantoren. Je ziet dat werkzoekenden zich vroeger de vraag stelden "pas ik bij jullie?" Nu kijken ze naar de vraag "passen jullie wel bij mij?" Daar moeten we op focussen.' Volgens Blok is de respons op vacatures op midlevelniveau matig, maar op het niveau van advocaat-stagiairs goed. 'Wij proberen ons te onderscheiden met een goede werk-privébalans, ruimte voor ontwikkeling en opleiding en een fijne werksfeer. Je merkt dat studenten dat interessant vinden.' ■

TROMPENBURG ADVOCATEN

► **Trompenburg Advocaten** is in verband met beëindiging van de praktijk van een van haar kantoorgenoten op zoek naar een of meer zelfstandig ondernemende advocaten met een eigen praktijk.

Het kantoor is gevestigd in een representatief pand op loopafstand van station Haarlem. Naast een informele en collegiale werksfeer bieden wij nog een aantal faciliteiten die wij graag in een persoonlijk gesprek toelichten.

Bel voor een afspraak **023-525 59 59** of stuur een email naar winter@trompenburgadvocaten.nl

boddaert advocaten

Boddaert Advocaten is een kantoor met zeven gespecialiseerde advocaten op één of twee rechtsgebieden. De nadruk ligt op het faillissementsrecht, vastgoedrecht, letselschaderecht, arbeidsrecht, strafrecht en ondernemingsrecht. Ter bevordering van kennis en kwaliteit wordt samengewerkt in secties.

WIJ ZIJN OP ZOEK NAAR EEN ADVOCAAAT-MEDEWERKER OF PARTNER
 met in ieder geval de specialisatie arbeidsrecht of de ambitie zich in dit rechtsgebied te specialiseren.

Uw profiel:

- een creatieve probleemoplossende benadering van zaken
- een commerciële instelling zonder de work-life balance uit het oog te verliezen
- een persoonlijkheid die zich kenmerkt door resultaatgerichtheid, zorgvuldigheid en flexibiliteit
- ambitie en betrokkenheid

Wij bieden:

- een professionele en inspirerende werkomgeving
- belonging in overleg

Voor nadere informatie over deze vacature kunt u contact opnemen met mr. Ed F. Klungers klungers@boddaertadvocaten.nl of bel 072-574 44 09.

Uw sollicitatiebrief onder bijvoeging van uw C.V. kunt u sturen aan: Boddaert Advocaten | Comeniusstraat 4 E | 1817 MS Alkmaar
 Mr. Ed F. Klungers (klungers@boddaertadvocaten.nl)

Is uw oude verzekeringskantoor u ontgroeid?

Groeide uw verzekeringskantoor zo groot, dat goede service voor u verleden tijd is? Of wilt u uw polissen toetsen aan de eisen van de moderne tijd? Ron Borgdorff is meer dan 25 jaar het vertrouwde adres voor advocaten, notarissen en vrijgevestigde juristen. **Ouderwetse service, altijd bereikbaar en mét persoonlijke aandacht.**

RON BORGdorFF

VAN BOETZELAERLAAN 24H • 3828 NS HOOGLAND • TEL. 033-20 35 000 • INFO@RONBORGdorFF.NL • WWW.RONBORGdorFF.NL

VERZEKERINGEN ZOWEL ZAKELIJK ALS PARTICULIER OA: • BEROEPS- EN BEDRIJFSAANSPRAKELIJKHEID • CYBERRISKS- EN DATALEKKEN • ARBEIDSONGESCHIKTHEID • VERZUIM • INVENTARIS

De Nederlandse Merel Pontier is advocaat in Texas. Gedreven door idealisme vecht ze daar tegen de doodstraf. Zonder goede verdediging verliezen mensen op *death row* hun leven.'

DOOR / KEES PIJNAPPELS
BEELD / JIRI BÜLLER

VECHTER IN DEN VREEMDE

Advocaat Merel Pontier oogt wat vermoeid. Ze is pas terug in Nederland en nog niet hersteld van de reis vanuit Texas, die maar liefst vier dagen in beslag nam. Tot overmaat van ramp raakte haar bagage zoek, waardoor ze zich nu moet behelpen met geleende spulletjes. Even een nieuwe garderobe aanschaffen zit er niet in, ze moet zuinig met haar geld omgaan. Sinds augustus 2019 woont en werkt Merel Pontier (29) in Austin, Texas. Als advocaat van de Clinton Young Foundation staat ze veroordeelden bij die een levenslange gevangenisstraf of de doodstraf opgelegd kregen. Ze is voor een aantal weken terug in Nederland, voor familiebezoek en de bruiloft van een vriendin. Maar niet te lang, want in Austin

ligt nog een hoop werk op haar te wachten. Werk is misschien niet het goede woord, het lijkt eerder een queeste, een schier onmogelijke levensopdracht. 'In Europa kennen we de doodstraf al meer dan een eeuw niet meer. In Amerika kan de staat je nog vermoorden, om te laten zien dat moorden niet goed is. Ik wil graag laten zien dat je zoveel meer kunt dan uitsluitend in Nederland werken, als je maar genoeg motivatie en doorzettingsvermogen hebt.'

Niet dat het advocatenwerk in Nederland minder belangrijk is, haast ze zich te zeggen. Maar wel anders. 'Iedereen heeft recht op een goede verdediging, ongeacht de strafmaat. Maar de belangen bij een doodstraf zijn zoveel groter. Verdachten kunnen hun leven verliezen.'

De strafmaat in de VS ligt sowieso over de hele linie hoger, constateert Pontier.' Het verschil is immens. Je krijgt daar zo twintig of dertig jaar voor frauderen. De straffen staan eigenlijk niet meer in verhouding tot de misdaad. '

CRIME SERIES

Merel Pontier had altijd al belangstelling voor het Amerikaanse rechtssysteem. Aanvankelijk vooral gevoed door crime series op televisie, later door haar rechtenstudie. Om die reden koos ze in 2014 voor een stageplaats bij een advocatenkantoor in New York. Een kantoor dat zich toelegt op witteboordencriminaliteit. 'De cliënten van mijn baas waren betalende cliënten. Die zaten nooit in voorarrest. Die konden ►

Clinton Young

Clinton Lee Young (38) zit al de helft van zijn leven in de dodencel. In 2001 wordt hij samen met drie anderen opgepakt, verdacht van dubbele moord. In tegenstelling tot zijn medeverdachten zwijgt Young over de toedracht. De jury acht hem schuldig en hij krijgt de doodstraf. De andere verdachten sluiten een akkoord met het OM en krijgen lagere straffen.

In 2017 wordt de executie van Young acht dagen voor de geplande datum geannuleerd. In 2020 blijkt dat de assistent-OvJ in de zaak ook optrad als adviseur van de rechter. Het Texaanse Court of Criminal Appeals (CCA) heropent daarop dit voorjaar zijn zaak en verwijst de zaak terug naar de rechtbank. Die adviseert in april Youngs veroordeling ongeldig te verklaren. Het wachten is nu op een formeel vervolgsbesluit van het CCA. Waarschijnlijk moet de zaak over worden gedaan. In Nederland komt de Clinton Young Foundation sinds 2014 op voor de Texaan, overtuigd van zijn onschuld. Pontier voegde zich in 2017 bij de stichting. Als 'legal director' zette ze in Texas een lokale afdeling op.

Volgens de Clinton Young Foundation staat de zaak-Young symbool voor de onrechtvaardigheid in het Amerikaanse strafstelsel. De stichting heeft haar doelstelling verbreed en zet zich inmiddels in voor gevangenen met lange gevangenisstraffen en doodstraffen in de VS. Vorig jaar telden de Amerikaanse dodencellen circa 2500 veroordeelden.

soms een lagere straf krijgen door een groot geldbedrag te betalen. Ze kwamen niet eens voor de rechter. Een enorm verschil met mijn huidige cliënten, die arm zijn en helemaal niets hebben. Die kunnen hun straf niet afkopen.'

Een Nederlandse documentaire van Jessica Villerius over de Amerikaan Clinton Young (zie kader) maakte dat ze haar focus verlegde van rijk naar arm. Ze regelde opnieuw een stageplaats, ditmaal bij een kantoor in New Orleans, Louisiana dat terdoodveroordeelden verdedigde. Het was een gigantisch contrast, herinnert ze zich. 'Het kantoor in New York stond steenrijke miljonairs bij en in

Louisiana ging het om mensen aan de onderkant van de maatschappij.' De kloof tussen arm en rijk leidt in de VS tot niets minder dan klassenjustitie, concludeert Pontier nuchter. 'Gefinancierde rechtsbijstand is in de VS geen vanzelfsprekendheid. Doodstrafzaken wel, ook in hoger beroep. Maar dat betekent niet dat je dan ook een goede advocaat hebt. Bovendien

is het aantal mensen op *death row* zo groot dat er niet genoeg advocaten zijn om al die zaken te doen. Op papier heeft iemand dan een advocaat, maar die kan helemaal niet aan die zaak werken.'

Na haar stage in New Orleans keerde Merel Pontier terug naar Nederland, waar ze haar studie afrondde en in dienst trad bij het Openbaar Ministerie. Amerika bleef echter aan haar trekken en na twee jaar hakte ze de knoop door. Ze meldde zich aan bij de University of Texas School of Law. Waarom Texas? 'Om de eenvoudige

reden dat daar de meeste executies zijn. Ik had ook in Nederland kunnen blijven en misschien hier advocaat worden.

Maar ik moest daarheen. Zonder goede verdediging verliezen mensen op *death row* hun leven.'

LEVENSLANG

Na een eenjarige opleiding mag Merel zich sinds het najaar van 2020 Amerikaans strafrechtadvocaat noemen, ingeschreven bij de Texaanse balie. Feitelijk is ze zzp'er, tevens

advocaat van de in Nederland opgerichte Clinton Young Foundation. Ze woont in Austin, in een huurhuis dat ze deelt met drie anderen. Pontier staat momenteel drie cliënten bij die zijn veroordeeld voor moord, twee hebben levenslang gekregen, de derde de doodstraf. Daarnaast werkt ze samen met de Amerikaanse doodstrafadvocaat Gretchen Sween in meerdere zaken aan een herzieningsverzoek.

'Het is heel intensief werk. Je moet eigenlijk het hele politieonderzoek overdoen om een goed herzieningsverzoek te kunnen indienen. Ik ben altijd onderweg, naar de rechtbank, naar de gevangenis of om getuigen op te sporen en te interviewen.' Het nauwe contact met cliënten maakt het moeilijk emotioneel afstand te bewaren, weet Pontier inmiddels. 'In herzieningszaken doe je onderzoek naar iemands volledige leven. Zijn hele geschiedenis, zijn familie, zijn werk, zijn vrienden. Elk detail komt langs. Drugsgebruik, lichamelijk geweld. Je leert iemand daardoor heel goed kennen. De trauma's waar je tegenaan loopt, zijn ongekend. Het verdriet en de pijn zijn vaak zo groot.'

'De belangen bij een doodstraf zijn zoveel groter'

Het werk brengt onvermijdelijk tegenslagen met zich mee. Getuigen die zich op het laatste moment terugtrekken, het OM dat tegenwerkt en rechterlijke beslissingen die verkeerd uitpakken, het vergt mentale veerkracht. 'Als je in Nederland een beroepszaak verliest is dat vervelend, maar je cliënt blijft in ieder geval in leven. Als in Amerika een herzieningsverzoek wordt afgewezen, weet je dat de officier van justitie een executiedatum gaat aanvragen. Dat is zwaar.'

ONGEKEND SLECHT

Een van haar cliënten, die inmiddels al meer dan twintig jaar onschuldig in de cel zit, stond ook centraal in haar masterscriptie. Terwijl ze vertelt, klinkt verontwaardiging in haar stem. 'Ik kwam erachter dat hij een ongekend slechte verdediging heeft gehad. Als zijn advocaat in 1998 slechts de helft

van het bewijs had ingebracht, dat ik ruim twintig jaar later in slechts vier maanden verzamelde, was hij nooit veroordeeld. De advocaat heeft destijds zelfs tegen de jury gezegd dat zijn cliënt schuldig was, hoewel die tijdens de rechtszaak juist stellig ontkende.' Ze kan er nog altijd niet bij met haar verstand. 'Het is werkelijk van de gekke. Je kunt je toch niet voorstellen dat een advocaat zoiets flikt bij zijn eigen cliënt?'

Pontier stelt zich alleen als de advocaat van levenslang gestraften. In geval van terdoodveroordeelden ondersteunt ze andere, meer ervaren advocaten. Zo is ze net terug van een hoorzitting in het westen van Texas, waar ze een deel van het pleidooi ver-

zorgde en getuigen ondervroeg. Ook verricht ze onderzoek voor andere anti-doodstraforganisaties. Financieel is het zeker geen vetpot. De advocatenopleiding kostte haar een halve ton, geld dat ze heeft geleend. Ook in Texas betaalt de overheid alleen voor advocatenwerk in doodstrafzaken. Herzieningsverzoeken voor levenslang gestraften leveren sowieso geen inkomen op. 'Er is bijna geen geld om dit werk te doen. Ik ben afhankelijk van giften die worden gedaan aan mijn stichting. Zonder een structurele bron van inkomsten kan ik dit werk niet blijven doen. Maar ik ben al zo ver gekomen, het kan toch niet zo zijn dat ik dit werk niet meer kan doen vanwege geldproblemen.'

Door bekendheid te geven aan de Clinton Young Foundation wil Pontier sponsors aantrekken. Op dit moment telt de stichting in Texas een tiental vrijwilligers, naast de moederorganisatie in Nederland waar ook nog vijf vrijwilligers werkzaam zijn. Pontier hoopt dat de Texaanse

'De trauma's waar je tegenaan loopt, zijn ongekend'

tak over een paar jaar is uitgegroeid tot een professionele mensenrechtenorganisatie, waar meerdere advocaten werken.

Een hoge ambitie, veel uren in emotioneel beladen zaken en weinig financiële zekerheid. Is de last op haar schouders niet te zwaar? 'Misschien wel, maar ik ben naar Amerika gegaan om deze mensen te helpen, dus doe ik dat ook. Als ik met mijn cliënten praat en ik merk hoe dankbaar ze zijn, maakt dat de moeite waard voor mij. Mijn werk is het mooiste werk dat er is.' ■

Moratorium

De Amerikaanse president Biden maakte deze maand bekend executies voorlopig te stoppen, in afwachting van onderzoek naar de executiemethode.

Zijn voorganger Trump liet in het laatste halfjaar van zijn presidentschap dertien personen ter dood brengen, meer dan elke andere president in de afgelopen eeuw.

Het besluit van Biden betreft alleen de federale doodvonnissen.

Het moratorium heeft geen invloed op de 27 Amerikaanse staten die de doodstraf hanteren.

Vorig jaar werden zeven executies in vijf staten uitgevoerd, het laagste aantal in twintig jaar. Dit jaar heeft tot nu toe alleen de staat Texas twee gevangenen geëxecuteerd. Eerder dit jaar schafte Virginia de doodstraf af.

CORPORATE ADVOCATEN OP GYMPEN

DOOR / ERIK JAN BOLSIUS BEELD / MARTIJN GIJSBERTSEN

Puur op de kleding maakt een kantoor geen verschil, maar de gympies en spijkerbroeken zeggen wel iets over de ontspannen sfeer bij Rutgers & Posch.

De vijf partners en zes medewerkers die in 2013 Rutgers & Posch opzetten, huurden optimistisch veel vierkante meters aan de zogenoemde Gouden Bocht, op de Amsterdamse Herengracht. De ambities kwamen uit, in een aantal jaar groeide de niche-ondernemingsrechtpraktijk door naar 35 advocaten, maar recent zag het tien collega's vertrekken, onder wie twee oprichters. Kwiek kondigde men een aangescherpte koers aan, maar gaat dat echt zo makkelijk? Naamgever Lennaert Posch (54) zegt van wel: 'Het schuurt even, maar ik zie het als de *seven-year itch*, dit gebeurt bij elk kantoor.' Hij kijkt optimistisch vooruit: 'Financieel gaat het goed en er komen snel jonge partners bij. Ik vond het eerder bedreigend dat we met een te oude partnergroep zaten.' Meer vrijheid voor de medewerkers, beter aansluiten bij jongere generaties, minder hiërarchie, waren uitgangspunten bij de start. Een andere,

frisse benadering van de advocatuur, zo noemen alle advocaten het verschil dat Rutgers & Posch maakt. Naamgever Posch: 'We zijn geen *lifestyle* kantoor voor moegestreden ex-Zuidassers die zitten uit te puffen. Inhoudelijk zijn we even ambitieus en we willen langlopende relaties met klanten opbouwen, tegen faire tarieven. Dat ze denken: mooi werk, daar betaal ik graag voor. We hebben geen formele urennorm, we hopen dat je leuk werk hebt en de cliënt goed bedient. Alle partners willen ook echt zelf zakendoen, in plaats van alleen het werk naar beneden duwen.' Aanvullend vertelt Dirk Jan Rutgers (55): 'Vanaf het begin staat de professional centraal. Als de advocaten lekker in hun vel zitten, leveren ze het beste werk voor cliënten.' Een van de jongere partners, Tijmen Noordoven (39) verwoordt het zo: 'Ik wil zelf aan het bed staan. We bedienen klanten met dezelfde kwaliteit als de Zuidas, met oog voor elkaar. Je moet jezelf niet al te serieus

nemen.' Ja, dat blijkt ook uit de informele manier waarop de advocaten gekleed gaan, beaamt hij: 'Ik kom vanaf dag een op gympies, al moest ik ook wel even slikken toen laatst een collega in korte broek binnenkwam.' Om te laten zien dat het kantoor het anders doet, verwijst Noordoven naar de strandlocatie die ze elke zomer huren en naar de boot die voor de deur klaarligt voor een rondje over de grachten. De in coronatijd ontstane gewoonte om overal en nergens te werken, houdt hij erin. 'Je komt naar kantoor om kennis te delen, elkaar te ontmoeten en samen te werken. Iedereen heeft de vrijheid om te bepalen waar ze hun werk doen, men is verantwoordelijk genoeg om kwaliteit te leveren en bereikbaar te zijn. Een kwestie van vertrouwen, dat iemand niet loopt te fluimen als hij niet op kantoor is.' Posch daarover: 'Ik denk dat we goed aanvoelen hoe een nieuwe generatie het werk wil beleven. Ik ga hier echt met plezier naartoe, het kantoor past me als een oude jas.'

Rutgers en Posch

Wie: 25 advocaten.

Waar: Amsterdam, Herengracht.

Hoe: Corporate boetiek.

KNOPEN DOORHAKKEN

Naamgevers Posch en Rutgers melden allebei dat er geen dominante bloedgroep was bij de start.

Lennaert Posch,
Inge de Laat
en Merel van
der Kamp.

‘Ik denk dat we
goed aanvoelen
hoe een nieuwe
generatie het
werk wil beleven’

Posch: ‘We komen van Freshfields, Houthoff, DLA en Stibbe en vonden elkaar in het gevoel dat het anders kan en vooral ook leuk.’ De snelle groei heeft ook nadelen, weet hij. ‘Als nieuwkomer ben je vooral aan het aanvallen, daarna moet je ook gaan verdedigen. Er ontstaan commissies voor van alles en er zijn meer onderlinge vergaderingen.’ De aanval werd in het begin geleid door een *chief commercial officer* die de groei mede vormgaf. ‘Hij ging naar iedereen toe, vroeg of wij het goed deden. Als het druk wordt in je praktijk, vallen die dingen namelijk als eerste af,’ zegt Posch eerlijk. Inmiddels wordt het kantoor geleid door bestuurders Inge de Laat (44) en Matthijs van den Broek (49), samen met kantoordirecteur en oud-advocaat Merel van der Kamp (39). ‘Ik ken het kantoor goed, dat is een voordeel in deze functie. Voorheen werkte ik heel inhoudelijk, nu ben ik aan het managen. Ik heb geleerd dat je moet loslaten en delegeren.’ De Laat: ‘Je moet knopen doorhakken.’ Van der Kamp: ‘Er zijn altijd mensen die

het er niet mee eens zijn.’ De Laat, lachend: ‘Ik weet inmiddels dat je niet alles moet willen overleggen. Als je het vraagt, vinden advocaten er iets van.’ Van der Kamp en De Laat vertellen over de aangescherpte strategie van het kantoor: ‘We zijn ooit als corporate boetiek gestart en dat was door de snelle groei wat verwaterd. Onze corporate praktijk willen we weer laten groeien, arbeidsrecht en finance is stabiel en voor *litigation* gaan we meer focussen op *corporate* en *commercial*.’ Hoe ze dat organiseren? ‘Ervaren collega’s aantrekken, veel koffiedrinken met andere kantoren die werk aan ons doorverwijzen en via ons (internationale) netwerk.’ Een van die ervaren nieuwelingen is Gief de Gruijter (29), die er sinds april werkt. ‘Ik zocht een kleinere setting, zonder dat het niveau omlaagging. Dat is hier zeker zo. Je eigen kunde en vaardigheden worden gezien, ik heb direct zaken waar ik zelf verantwoordelijk voor ben.’ Nu hij net is overgestapt, bellen *recruiters* minder vaak, maar De Gruijter bevestigt dat

de arbeidsmarkt voor werkzoekende advocaten gunstig is. ‘Ik zat niet op de wipstoel, maar als je weg wilde, kon het.’ Inge de Laat, die in 2015 binnenkwam: ‘Ik zocht een kleiner kantoor, waarin je een idee direct kunt verwezenlijken. Zo was ik direct na mijn start betrokken bij Rutgers & Posch *at the beach* in Zandvoort.’ Dit jaar kwam het tijdelijke kantoor in een strandtent er niet vanwege de coronamaatregelen, maar De Laat blijft er enthousiast over. ‘Je ontmoet er cliënten in een andere sfeer, kunt er met je team heen, of zelf een dagje rustig werken.’ Collega Anouk Jagt (35) denkt dat Rutgers & Posch alleen al vanwege de vrijheid aantrekkelijk is voor nieuwe medewerkers. De specialist gezondheidsrecht kende het kantoor al. ‘Ze deden veel zaken in de zorg.’ Jagt roemt de interne samenwerking, maar ook die met andere kantoren. ‘Ik ken mijn collega’s. Wat zij sneller of beter kunnen, laat ik ze ook doen. Niemand zit op zijn eigen dossiers, alleen voor de omzet.’

dialogue

In verbinding kom je verder

Wil jij ook verder komen? Kom er bij. Dialogue Legal leidt vaardige juristen op die elke dag de wereld beter en duurzamer maken. Wij zijn op zoek naar juristen die als consultant, trainer, mediator of coach samen met ons het verschil willen maken. Benieuwd wat we voor elkaar kunnen betekenen?

Ga naar dialoguebv.nl/werkenbij
en bekijk onze actuele vacatures.

Certified

Corporation

Dialogue besteedt aandacht
aan het welzijn van mens,
milieu en maatschappij.

ZWAARGEWICHTEN ONDERZOEKEN TOEZICHT OP DE ADVOCATUUR

DOOR / FRANCISCA MEBIUS

Oud-AFM-bestuurder Gerben Everts, hoogleraar forensische accountancy Marcel Pheijffer en strafrechtadvocaat Hendrik Jan Biemond (Allen & Overy) buigen zich over het functioneren van het toezicht rondom de Pels Rijcken-zaak. Ze doen dat in opdracht van het college van toezicht op de advocatuur (CvT).

Het college komt naar aanleiding van het 'ernstige incident met een evaluatie hoe het toezicht op de advocatuur in het arrondissement heeft gefunctioneerd en of er, los van de casus als zodanig, bredere lessen zijn te trekken voor dat toezicht'. Het orgaan van de NOvA doet dat in reactie op de conclusies van de Haagse deken Arjen van Rijn. Hij deed samen met de Rotterdamse deken Peter Hanenberg en hoogleraar Kwaliteit en integriteit van organisaties aan de VU Rob van Eijbergen maandenlang onderzoek naar de miljoenenfraude gepleegd door notaris Frank Oranje. Half augustus deelden ze hun bevindingen. De drie concludeerden dat er geen advocaten van Pels Rijcken betrokken waren bij het schandaal. Er was sprake van een solistisch optreden van Oranje, aldus Van Rijn in een persbericht. Daarnaast is er geen aanwijzing gevonden dat aan de fraude gerelateerde geldbedragen via de derdengeldenrekening advocatuur zijn gelopen.

De onderzoekscommissie zag wel tekortkomingen in de kantoororganisatie, 'ook al werd voldaan aan de advocatuurlijke regelgeving'. Bepaalde aspecten van het controlesysteem binnen het kantoor functioneerden onvoldoende en daarom moet het kantoor een aantal 'noodzakelijke' maatregelen invoeren.

Zo was er sprake van een zwakke borging van de aspecten governance en compliance. Ook het feit dat het bestuur van Pels Rijcken geen vaste plek voor een financieel bestuurder kent, baart de onderzoekscommissie zorgen. De commissie typeert het advocatenkantoor verder als een gesloten organisatie met weinig ruimte voor tegenspraak.

PROFESSIONALISERING

De maatregelen die het kantoor moet nemen, zien onder meer op de professionalisering van de bestuurlijke organisatie. Er moet een compliance officer worden aangenomen en het instituut van vertrouwenspersoon moet professioneler. Verder moet er een code of conduct komen. Andere maatregelen zijn het agenderen van sociale veiligheid en het munten van een aantal noodzakelijke procedures. De deken stelde voor een periode van negen maanden verscherpt toezicht in om te controleren of de maatregelen daadwerkelijk worden ingevoerd. Volgens de onderzoekscommissie voelt Pels Rijcken zich verantwoordelijk voor de fraude en heeft het kantoor aangegeven al met de implementatie van de maatregelen bezig te zijn. Het kantoor bevestigt dit in een reactie op de eigen website: 'Wij onderschrijven dat een fraude als deze, die achttien jaar ongemerkt kon plaatsvinden, noopt tot reflectie

op de organisatie in brede zin en tot maatregelen. Wij nemen alle processen en richtsnoeren opnieuw onder de loep en verstevigen die waar nodig, ook wat betreft sociale veiligheid. In dat proces betrekken wij de maatregelen van de deken die grotendeels overeenkomen met de maatregelen die wij al in gang hebben gezet.'

VERTROUWEN GESCHAAD

Van Rijn merkt verder nog op dat hij 'in de uitoefening van zijn wettelijke taak als toezichthouder is belemmerd en dat het vertrouwen in en het aanzien van de advocatuur is geschaad doordat het kantoor de deken niet onverwijld na kennisneming van de notariële fraude en ook niet in de maanden daarna (van medio september 2020 tot maart 2021) heeft geïnformeerd'. Van Rijn zal naar aanleiding daarvan de maatregelen treffen die hij geboden acht. Pels Rijcken laat weten deze visie van Van Rijn niet te delen. 'Vanuit de wetenschap dat sprake was van exclusieve notariële fraude, heeft Pels Rijcken onmiddellijke melding gedaan bij het BFT. Het rapport van het BFT wachten wij verder af.' De uitkomst van het door demissionair minister Grapperhaus ingestelde onderzoek naar de vraag of er striktere eisen moeten worden gesteld aan het kantoor van de landsadvocaat wordt deze maand geopenbaard.

PILOT SAMENWERKEN IN DE EERSTELIJN

‘EEN GOED MIDDEL OM AAN TE TONEN WAT WIJ ALLANG WISTEN’

Vlak voor de zomer liep de pilot Samenwerken in de eerstelijns op z'n eind. Sociaal advocaten, sociaal raadslieden en medewerkers van het Juridisch Loket in Amsterdam, Nijmegen, Zwolle, Utrecht en Middelburg werkten tijdens de pilot nauwer samen met als doel sneller een passende oplossing voor rechtzoekenden. Twee deelnemers aan de pilot delen hun bevindingen.

DOOR / FRANCISCA MEBIUS

Matthijs Rutten (46)

Sociaal advocaat bij Zumpolle Advocaten in Utrecht
Gespecialiseerd in arbeidsrecht en sociaal verzekeringsrecht

‘Er valt nog
genoeg te
verbeteren’

Ik ben erg enthousiast over de pilot. Het zorgt voor een betere samenwerking tussen het Juridisch Loket, de sociale advocatuur en de buurtteams. Dat verhoogt de kwaliteit van de dienstverlening voor de cliënten. Het gaat toch om kwetsbare mensen die niet goed de weg weten en geconfronteerd worden met complexe juridische problemen. Problemen die een grote impact hebben op inkomen, wonen en leven.

Wat mij betreft, waren vooral de maandelijkse signaleringsoverleggen waardevol. We hebben elkaar leren kennen, weten nu wat we aan elkaar hebben en de lijnen zijn korter. Tijdens deze overleggen wisselden we ervaringen uit en bespraken we de problemen waar cliënten en wijzelf tegenaan liepen. Zo werd een aantal witte vlekken in de dienstverlening, waardoor cliënten tussen wal en schip vallen, ontdekt. Daarnaast

werd duidelijk dat voor veel cliënten de drempel om naar een advocaat te stappen vaak hoog is. Een warme overdracht kan daar een oplossing voor zijn en dat kan nu makkelijker. Op individueel niveau gaat het vaak om multiproblematiek. Door hierover te praten, kunnen we gezamenlijk oplossingen bedenken met als doel de cliënt goed bij te staan. We concludeerden verder dat de taakverdeling veel beter afgebakend moet worden. Zo doen buurtteams veel bezwaarprocedures, terwijl ze dat aan de advocatuur over moeten laten. Je moet elkaar versterken, maar wel bij je leest blijven. We zijn er allemaal voor de cliënt en we moeten het samen doen, zodat iemand niet uit beeld verdwijnt en nog meer in de problemen komt. Met alle, ook maatschappelijke, gevolgen van dien. Ook de *best practice* overleggen met de vier andere locaties waren nuttig.

Tijdens die overleggen bleek dat er toch veel op lokaal niveau afgestemd moet worden. De piketdiensten kwamen tijdens de pilot niet goed uit de verf. Het werkte drempelverhogend en het bleek een aanzienlijke belasting om het in de agenda te reserveren. Maar ook zonder de piketdiensten werd er onderling goed contact gezocht met elkaar. Daar was duidelijk behoefte aan. Ik hoop dat er een structurele vorm van samenwerking komt en dat we blijven doorontwikkelen. Er valt nog genoeg te verbeteren.’

‘Zonder corona zouden de conclusies scherper zijn’

Henrike Schurink-Smit (38)

Sociaal advocaat bij Van Schie advocaten in Nijmegen
Gespecialiseerd in vreemdelingenrecht, asielrecht en personen- en familierecht

Zonder corona zouden er uit de pilot meer en andere problemen zijn gekomen. Dan waren de conclusies scherper geweest. Ik was als advocaat-coördinator betrokken bij de afdeling Nijmegen. Ik ben tijdens de piketdiensten nul keer gebeld. Dat komt voornamelijk door corona. Juist de mensen die hier baat bij hebben, de mensen die niet zelfredzaam zijn, konden door corona niet bij het Juridisch Loket terecht. Daardoor kwam het contact met advocaten niet op zaaksniveau tot stand. Maar het idee dat er een advocaat beschikbaar is om te bellen is goed. Een telefoonlijst met bijvoorbeeld vijf beschikbare advocaten per week zou volstaan. En dat je als advocaat een vergoeding krijgt wanneer je wordt gebeld en advies geeft.

Nu kreeg je een vergoeding voor de beschikbaarheid plus voor het advies. De signaleringsoverleggen waren nuttig, ook al was het niet op zaaksniveau. We hebben tijdens die overleggen gemerkt dat het belangrijk is om van elkaar te weten wie wat doet. Als je de sociale kaart met z'n allen goed weet, kun je mensen ook beter en sneller doorverwijzen. En beter samenwerken op bepaalde thema's. Ik wist persoonlijk bijvoorbeeld niet dat het Juridisch Loket een vreemdelingenvraagbaak heeft. Op kantoor krijgen we veel telefoontjes met losse vreemdelingenvragen die niet toevoegingswaardig zijn. Daar hebben we een gratis spreekuur voor in het leven geroepen, zodat we niet continu gebeld worden. Zo'n spreekuur is voor ons een grote belasting. Nu weet ik dat we ze naar het Juridisch Loket kunnen doorverwijzen. Ook hebben we een leemte gezien bij het invullen van papieren bij de aanvraag van een verblijfsvergunning. Daar helpt het Juridisch Loket niet mee en wij krijgen er geen vergoeding voor. Dat is iets voor de politiek om op te pakken. Het is goed dat dat soort dingen met deze pilot

zichtbaar worden gemaakt voor Den Haag. Zolang wij het gratis doen, gebeurt er niets. Nu is er een rapport waarin wij als professionals gezamenlijk stellen dat er leemtes zijn. Ik zie de pilot dan ook als een goed middel om aan te tonen wat wij allang wisten. Ik hoop dat men nu inziet dat het belangrijk is dat professionals uit de eerste en tweede lijn elkaar kennen en weten te vinden. En dat de leemtes worden opgevuld.

‘Zolang wij het gratis doen, gebeurt er niets’

Hoe zit het met de zelfredzaamheid? Wat kun je wel en niet van burgers verwachten en wie moet hulp bieden? Het zou goed zijn als er een structureel overleg komt tussen alle lokale instanties. In welke vorm is nog de vraag. Dé advocatuur bestaat niet en dat maakt het lastig. We moeten dus nadenken over hoe we de advocatuur er goed bij kunnen betrekken. Wij willen in Nijmegen beginnen met een bijeenkomst in het najaar met alle hulpverleners binnen het sociale vlak.'

Cursusaanbod

najaar 2021

Juridisch Post Academisch Onderwijs

Cursusaanbod najaar 2021

Dit najaar hebben we wederom een ruim aanbod webinars, (online) cursussen en specialisatieopleidingen. Enkele cursussen en opleidingen zullen op kleine schaal weer plaatsvinden vanaf de Oude Sterrewacht in Leiden. Onze cursuslocatie voldoet aan de gestelde coronamaatregelen van het RIVM en de Universiteit Leiden. En uiteraard blijven we webinars verzorgen waarbij u live vanuit huis kunt deelnemen of terug kunt kijken op een moment dat het u uitkomt.

Aanbod specialisatieopleidingen

Voornemens om u in 2021 te specialiseren? Door het volgen van een specialisatieopleiding wordt u opgeleid

tot specialist in het rechtsgebied. De specialisatieopleidingen worden gedoceerd door een team van specialisten uit de praktijk en Leidse topwetenschappers.

Specialisatieopleiding Gerechtelijk Deskundige

15 september 2021 t/m 23 februari 2022

Cursusleider: *mr. dr. M.Y.H.G. Erkens*
NiRV 12, ABAN/GAIA/KNMG 40, NVvA 21, NVR 12

ONLINE Specialisatieopleiding WHOA-Herstructureringsdeskundige

16 september t/m 21 december 2021

Cursusleiders: *prof. dr. J.A.A. Adriaanse*,
prof. mr. H. Koster,
prof. mr. R.D. Vriesendorp
NOvA 30, NiRV 30

Leergang Recht en existentie in filosofie en literatuur

15 oktober 2021 t/m 8 april 2022

Docenten: *mr. dr. C. Bouteligier*,
dr. T.J.M. Slootweg
NOvA 16

Specialisatieopleiding Aanbesteding & Schaarre rechten

25 oktober t/m 13 december 2021

Cursusleider: *prof. mr. J.M. Hebly*
NOvA 20

ONLINE Leergang Artificial Intelligence voor juristen

28 oktober t/m 7 december 2021

Cursusleiders: *mr. dr. B.M.A. van Eck*,
dr. mr. R.H. van den Hoogen
NOvA 20

Specialisatiecursus Huurrecht

12 november t/m 10 december 2021

Docent: *mr. E.P.W. Korevaar*
NOvA 20

Aanbod webinars en online cursussen

Neem live deel of kijk op een moment dat het u uitkomt. Bijna alle webinars en online cursussen worden opgenomen, dit is afhankelijk van de interactiviteit van de bijeenkomst. U ontvangt de opname na afloop.

Leiden Law Lunch Intellectuele Eigendom

1 september t/m 29 december 2021,

12.00 – 13.00 uur

NOvA 1 per webinar

Webinar Corporate Governance / Ondernemingsrecht

17 & 24 september 2021, 09.00 – 12.15 uur

NOvA 6, HQ 6

Webinar Privacy in de M&A praktijk

23 september 2021, 09.00 – 12.30 uur

NOvA 3

Webinar Besturen in financiële moeilijkheden

27 september 2021, 09.00 – 12.30 uur

NOvA 3

Webinar Basiscursus Wwft

27 september 2021, 13.30 – 15.30 uur

NOvA 2

Webinar De fraudesignalerende curator in de praktijk

28 september 2021, 09.00 – 12.30 uur

NOvA 3

Webinar Actualiteiten Schadevergoedingsrecht

28 september 2021, 10.00 – 12.15 uur

NOvA 2

Webinar Civiele aspecten Bestuurdersaansprakelijkheid

8 oktober 2021, 09.00 – 12.15 uur

NOvA 3, HQ 3

Webinar Actualiteiten AVG & UAVG

12 oktober 2021, 09.00 – 12.15 uur

NOvA 3

Webinar Gezondheidswet en actieve openbaarmaking van inspectiegegevens en sanctiebesluiten
14 oktober 2021, 09.00 – 12.30 uur
NOvA 3

Webinar eHealth en recht
14 oktober 2021, 13.00 – 16.50 uur
NOvA 3

Webinar Actualiteiten Mensenhandel
15 oktober 2021, 09.30 – 13.00 uur
NOvA 3

Webinar Vaardigheden – Overtuigen op papier
26 oktober 2021, 10.00 – 16.30 uur
NOvA 5, LRGD 5

Actualiteiten Relatievermogensrecht
27 oktober 2021, 12.30 – 20.15 uur
NOvA 6

Webinar Actualiteiten Asielrecht
29 oktober 2021, 12.30 – 17.00 uur
NOvA 4

Webinar Actualiteiten in het bestuursprocesrecht
11 november 2021, 13.00 – 16.15 uur
NOvA 3

Webinar Actualiteiten WHOA
11 november 2021, 15.00 – 21.00 uur
NOvA 5

Webinar Actualiteiten Staatssteun
12 november 2021, 09.30 – 12.45 uur
NOvA 3

Webinar Vaardigheden – Onderhandelen met succes
16 november 2021, 10.00 – 16.30 uur
NOvA 5

Webinar Basis cursus AVG
16 en 23 november 2021, 09.30 – 16.30 uur
NOvA 10

Webinar Turnaround Management in de trustsector: verandermanagement onder druk
16 november 2021, 14.30 – 18.00 uur
NOvA 3, HQ 3

Webinar Brexit en internationaal privaatrecht
19 november 2021, 09.30 uur – 11.45 uur
NOvA 2

Webinar Actualiteiten Wwft
22 november 2021, 12.30 – 16.45 uur
NOvA 4

Webinar Actualiteiten Gezondheidsrecht
25 november 2021, 12.30 – 16.00 uur
NOvA 3

Webinar Basis cursus Wwft
6 december 2021, 13.30 – 15.30 uur
NOvA 2

Webinar Actualiteiten Bestuursrecht
7 december 2021, 12.30 – 17.15 uur
NOvA 4

Webinar Basis cursus Bouwrecht
9 en 16 december 2021, 13.00 – 16.30 uur
NOvA 6

Webinar Actualiteiten Verbintenissenrecht
14 december 2021, 12.30 – 17.00 uur
NOvA 4, HQ 4

Webinar Basis cursus Contractenrecht
14 en 16 december 2021, 14.00 – 17.00 uur
NOvA 6

Webinar Actualiteiten Aanbestedingsrecht
15 december 2021, 15.00 – 17.00 uur
NOvA 2

Webinar Internationale doorgifte persoonsgegevens
27 januari 2022, 09.30 – 11.45 uur
NOvA 2

Basis cursus Erfrecht
5 en 13 oktober 2021, 12.30 – 20.15 uur
NOvA 12

Studiedag Onrechtmatige Perspublicaties
7 oktober 2021, 09.15 – 16.30 uur
NOvA 5

Actualiteitencursus Privacy op de werkvloer
14 oktober 2021, 12.30 – 17.00 uur
NOvA 4

Actualiteitencursus Relatievermogensrecht
27 oktober 2021, 12.30 – 20.15 uur
NOvA 6

Het Nationale Privacycongres
5 november 2021, 09.00 – 16.45 uur
NOvA 6

Actualiteitencursus Auteursrecht
8, 15 en 22 november 2021, 15.30 – 19.15 uur
NOvA 9

Actualiteiten Overheidsaansprakelijkheid
26 november 2021, 09.30 – 16.15 uur
NOvA 5

Verdiepingscursus Bewijslastverdeling in civiele zaken
29 november 2021, 15.30 – 21.00 uur
NOvA 4

Cybercrime & cybersecurity voor juristen: een introductie
30 november 2021, 09.00 – 17.00 uur
NOvA 6

Actualiteitencursus Wet openbaarheid van bestuur
9 december 2021, 12.30 – 17.00 uur
NOvA 4

Actualiteitencursus Asielrecht
10 december 2021, 09.00 – 16.45 uur
NOvA 6

Actualiteitencursus Huurrecht
21 december 2021, 15.30 – 21.00 uur
NOvA 4

Aanbod cursussen op locatie

We kijken ernaar uit om u in het nieuwe studiejaar weer op onze inspirerende cursuslocatie de Oude Sterrewacht in Leiden te kunnen ontvangen. Kunt u, wegens (corona) omstandigheden, niet aanwezig zijn bij de bijeenkomst op locatie? Dan kunt u live deelnemen vanuit huis.

Universiteit Leiden

Juridisch Post Academisch Onderwijs

Juridisch PAO

Opleidingen | Cursussen
Symposia | Incompany

www.paoleiden.nl

Alumni van de Universiteit Leiden krijgen altijd 10% korting!

Parenting coordinator
Marjolijn Schram.

GESCHIL- BESLECHTER

VOOR

Nederland heeft er een nieuwe conflictoplosser in familiezaken bij: de parenting coordinator. Wat doet deze precies?

RUZIËNDE EXEN

DOOR / SABINE DROOGLEEVER FORTUYN

Of het weekend op vrijdagavond of zaterdagochtend begint. Of de kinderen naar het vijftigjarig huwelijksfeest van opa en oma van moeders kant mogen, terwijl ze eigenlijk dat weekend bij hun vader zouden zijn. Waar het kinderfeestje wordt gevierd, bij de vader of de moeder. Het zijn vragen waarvoor gescheiden ouders bij een parenting coordinator (PC) kunnen aankloppen.

Een PC springt in het gat dat er in familierechtzaken bestaat tussen een mediator en een rechter. Familie-rechtadvocaat en parenting coordinator Janneke Mulder (41, Uiteen, Rotterdam): 'Een PC is er voor gescheiden ouders die blijven ruziën en er in gezamenlijk overleg, zelfs met een mediator, niet uitkomen.

Tegelijkertijd zijn de vragen eigenlijk te klein om naar de rechter te stappen. Het gaat met name om conflicten over de praktische uitvoering van een ouderschapsplan.'

Ook bij (kleine) wijzigingen in ouderschapsplan, zorgregeling of vakantie-regeling kan de PC uitkomst bieden. In één gesprek probeert de PC overeenstemming te bereiken. Lukt dat niet, dan schrijft hij een aanbeveling of een bindend advies. Beide ouders geven daarvoor voorafgaand hun toestemming.

VOORTDURENDE CONFLICTEN

Een voordeel van een beslissing van een PC boven die van een rechter is dat ouders snel, mogelijk binnen drie weken, een beslissing kunnen

krijgen, vertelt Mulder. Een gerechtelijke procedure duurt al gauw een jaar. Door de snelle aanpak krijgt het conflict minder kans om te escaleren. De kosten voor een PC blijven bovendien veel lager dan een procedure bij een rechter. Anders dan een mediator mag een PC bindende beslissingen nemen.

Het ontwikkelingsbelang van de kinderen is steeds het uitgangspunt. Doel is kinderen te beschermen tegen voortdurende conflicten tussen hun ouders na de scheiding. 'Een scheiding heeft een enorme impact op de ouders,' zegt Marjolijn Schram, (54) advocaat-mediator en PC (van der Kruijs advocaten, Den Bosch). 'Ze zijn soms helemaal in beslag genomen door hun verdriet, boosheid, frustratie. Dat kan best ►

lang duren. Soms lukt het ze niet om conflicten over praktische afspraken zelf op te lossen. Daar helpen we dan bij.'

Brigitte Chin-A-Fat (46, Chin-A-Fat De Voort Advocaten en Mediators, Breda) is familierechtadvocaat, mediator, psycholoog en PC. Ze ziet het als een belangrijk pluspunt van een PC boven een rechter dat mensen met parenting coordination sneller een oplossing hebben voor een probleem. 'Je gaat niet voor elk kinderfeestje naar de rechter.' Dat een PC met mediationstechnieken eerst probeert de ouders zelf tot een oplossing te laten komen, spreekt haar bovendien erg aan.

Een PC is directer en sturender dan een mediator, vertelt Schram. 'Als PC zit je wat korter op partijen. Je gaat niet eindeloos bakkeleien over de vraag of het weekend op vrijdagavond of zaterdagochtend begint. De wetenschap dat mensen uiteindelijk de behoefte hebben om door te gaan met hun leven, helpt daarbij.'

Brigitte Chin-A-Fat

Gezinsadvocaat en parenting coordinator

Er zijn plannen om de parenting coordinator een rol te laten spelen bij de gezinsadvocaat, vertelt psycholoog-mediator Carla Goosen (International Mediation Services). Ze is één van de docenten van de opleiding tot parenting coordination en ook één van de projectleiders van de gezinsadvocaat.

In het rapport 'Verkenning naar de kindvriendelijke advocatuur' uit 2016 van de toenmalige Kinderombudsman Marc Dullaert werd de term 'gezinsadvocaat' voor het eerst genoemd. Goosen: 'Het doel van deze professional is het voorkomen van onnodige procedures door een systemische aanpak.' De gezinsadvocaat houdt rekening met de belangen en wensen van de kinderen en beide ouders. Hiermee is hij meervoudig partijdig. Een gedragswetenschapper die zich focust op het ontwikkelingsperspectief van de kinderen, is naast de gezinsadvocaat vanaf het begin van de scheidingsprocedure bij het gezin betrokken. De gezinsadvocaat heeft een regiefunctie, opereert als casemanager. Daarbij is hij de schakel naar andere hulpverleners, zoals een fiscalist, psycholoog, coach of de Raad voor de Kinderbescherming. Na afloop van een scheidingsprocedure blijft de gezinsadvocaat aanspreekpunt van het gescheiden gezin. In deze nazorgfase kan hij, als dat nodig is, ook doorverwijzen naar een parenting coordinator. Deze zomer is er bij de Rechtbank Zeeland-West-Brabant de pilot met de gezinsadvocaat begonnen. Hierbinnen is er plek voor honderd gezinnen die gaan scheiden. De pilot duurt tot 2023 (www.gezinsadvocaat.nl).

De nieuwe conflictlosser in familieliezen kan de rechtbank ontlasten. Daar staat tegenover dat niet iedere zaak zich leent voor de behandeling door een PC. Mulder: 'Over gezag, alimentatie- of verhuizingszaken geven we geen bindend advies. Die horen bij de rechter thuis. We geven in die zaken wel een aanbeveling; een echte wijziging in de juridische status is voorbehouden aan de rechter.'

Als een van de ouders zich niet aan de gemaakte afspraak houdt, kan een PC deze vervolgens niet afdwingen. In dat geval moet de rechter er alsnog aan te pas komen. De vereniging van Familie- en erfrecht Advocaten Scheidings-

mediators (vFAS) is positief over parenting coordination. Voorzitter Alexander Leuftink: 'Parenting coordination past in het nieuwe klimaat waarin er wordt gezocht naar andere methoden van geschilbeslechting in het familierecht. De PC kan na echtscheiding kleine deelgeschillen beslechten, zonder tussenkomst van de rechter. Dat is een goed initiatief. De toegang tot de rechter moet echter altijd gewaarborgd blijven.'

'Je gaat niet voor elk kinderfeestje naar de rechter'

VERGOEDINGEN

De kosten voor een PC staan gelijk aan die van een mediator. Ouders delen de lasten. Parenting coordinators hebben een verzoek gedaan bij de Raad voor Rechtsbijstand om op

toevoegingsbasis te mogen werken. Ariadne Fischer-Appels, projectleider innovatie van de Raad voor Rechtsbijstand (RvR) laat weten dat de werkzaamheden van een parenting coordinator (een mix van bemiddeling, regulier advies en bindend advies) niet vallen onder de reikwijdte van de Wet op rechtsbijstand. 'Dat wil echter niet zeggen dat er in de toekomst geen mogelijkheid bestaat voor parenting coordination. De Raad is geïnteresseerd in vormen van alternatieve conflictoplossing, zoals dit initiatief er ook een is.' Ze verwijst daarbij naar de Subsidie-regeling stelselherziening rechtsbijstand die in 2020 de mogelijkheid bood om subsidieaanvragen in te dienen. De Raad voert deze regeling uit op verzoek van minister Sander Dekker (Rechtsbescherming) die hier tien miljoen euro voor beschikbaar heeft gesteld. 'Deze subsidieregeling heeft een elftal innovatieve projecten opgeleverd die kunnen bijdragen

van alternatieve conflictoplossing kan parenting coordination mogelijk op termijn en onder bepaalde voorwaarden onderdeel uitmaken van zo'n brede oplossingsroute. Het is niet aan de Raad om hier een besluit op te nemen, daar het beleidskader en de bijbehorende vergoedingen door de minister voor Rechtsbescherming worden vastgesteld.' De vergoedingen voor familie-rechtadvocaten en mediators in de sociale advocatuur blijven achter, constateerde de Commissie-Van der Meer al jaren geleden. Minister Dekker heeft inmiddels wat noodverbanden aangebracht, maar het uurtarief houdt per saldo nog altijd niet over. Hoe kijken familierechtadvocaten en -mediators aan tegen een nieuwe speler in het veld van conflictoplossers? Zien ze de PC als een concurrent in een toch al onderbetaalde markt? Familierechtadvocaat en scheidingsmediator Janneke Mulder verwacht van niet. Ze wijst erop dat

'Over gezag, alimentatie- of verhuiz-zaken geven we geen bindend advies. Die horen bij de rechter thuis'

aan de ontwikkeling van passende, duurzame en kwalitatief hoogwaardige oplossingen voor juridische problemen, waarbij de rechtzoekende en zijn hulpvraag centraal staan. Deze projecten lopen tot eind 2022 en worden dan geëvalueerd. De Raad ontwikkelt ondertussen met ketenpartners een brede oplossingsroute voor scheiden. Net als andere vormen

een PC het arsenaal aan oplossingen voor gescheiden ouders vergroot, en advocaat-mediators en PC's ook kunnen samenwerken, waardoor scheidingen sneller en beter kunnen verlopen. 'Stel, je bent een advocaat-mediator en je loopt in de mediation tegen een laatste punt aan waar partijen niet uitkomen. Daarvoor kun je de ouders naar de PC sturen, die hakt

Janneke Mulder

een knoop door. De mediator kan dat vervolgens weer opnemen in het ouderschapsplan en de mediation verder afronden. Zonder de interventie van een PC was de mediation vastgelopen.'

OPLEIDING

De parenting coordinator bestaat al veel langer in Amerika, Canada, Australië en Zuid-Afrika. Rechters, jeugdhulpverleners, advocaten en mediators schakelen daar al jaren een parenting coordinator in voor zogeheten 'hoogconflictfamilies', maar ook ter preventie van mogelijke procedures in de toekomst.

In Nederland werd parenting coordination als opleiding neergezet door psycholoog-mediator Carla Goosen en rechter bij de Rechtbank Zeeland-West-Brabant, locatie Breda Cees van Leuven die een samenwerking aangingen met de VU Law Academy in Amsterdam. De eerste opleiding werd in november 2019 gegeven.

Docenten waren Carla Goosen en advocaat-mediator Brigitte Chin-A-Fat. De opleiding stond onder leiding van Astrid Martalas die in Zuid-Afrika als PC werkt en in 2018 promoveerde op het proefschrift *Alternatieve geschiloplossing na (echt)scheiding. Een blauwdruk voor regulering van parenting coordination in Zuid-Afrika en introductie ervan in Nederland.* ►

Aan deelname aan de opleiding zijn strikte toelatingseisen verbonden. Deelnemers moeten familierechtadvocaat of een academisch geschoolde gedragswetenschapper zijn met jarenlange ervaring als familie- en scheidingsmediator. De basisopleiding duurt vier dagen met een terugkomdag. Aan de eerste lichting deden twintig professionals mee. In mei van dit jaar is de tweede lichting gestart, deze telde nog eens eenzelfde aantal. Na afloop van de opleiding zijn de participanten gecertificeerd parenting coordinator en kunnen ze ook als zodanig aan de slag. In het voorjaar gaat een derde opleiding van start. Tijdens de scholing maken de cursisten zich eigen hoe ze een aanbeveling of een bindend advies schrijven. Als een van de partijen het daarmee niet eens is, kan hij of zij naar de rechter stappen. 'Bij het schrijven vragen wij ons af hoe de rechter erover denkt. Na vijftientig jaar als familie- en scheidingsmediator te hebben gewerkt, heb ik daar wel een beeld van,' zegt Marjolijn Schram die samen met Goosen de tweede lichting van de opleiding heeft gecoördineerd. Over sommige vraagstukken hebben de PC's ook contact met psychologen, advocaten of rechters. Schram:

'Ik probeer mijn aanbeveling of bindende beslissing zo op te schrijven dat als een van de partijen ermee naar een advocaat zou gaan, deze zou zeggen: "Ja, als ik hiermee naar de rechter ga, komt er niet heel veel anders uit."' Schram vertelt dat er in de groep gecertificeerde PC's ook een aantal rechter-plaatsvervangers zitten. 'Als je veel familierechtuitspraken voorbij hebt zien komen, of als je zelf ervaring hebt als familierecht rechter, is het makkelijker een passende aanbeveling of bindende beslissing te schrijven.'

RECHTSPRAAK

De Raad voor de rechtspraak is positief over een alternatieve conflictoplossing voor familiegeschillen met betrekking tot de praktische uitvoering van het ouderschapsplan, laat een woordvoerder weten. 'Een PC zou door de rechter met instemming van partijen kunnen worden benoemd in hoogconflictzaken, zodat partijen niet telkens voor een wijziging in de zorgregeling met twee advocaten bij de rechter hoeven terug te komen.' Bij de Rechtbank Den Haag en de Rechtbank Oost-Brabant loopt op dit moment de pilot 'Gezamenlijke toegang ouders', waarin ook in gezamenlijkheid met de ouders naar een oplossing van het geschil wordt gezocht en waar nodig het geschil wordt beslecht. 'Denkbaar is ook dat een PC – als er geen afspraken zijn over een bindend advies – het geschil tussen de ouders met haar advies in de pilot aanbrengt, en de rechter na het horen van de ouders een beslissing neemt.'

BEKENDHEID

Van het bestaan van een PC weten veel (pas) gescheiden ouders nog niet af. De PC's zijn ermee bezig om meer bekendheid te genereren bij het grote

Carla Goosen

publiek. Janneke Mulder: 'De eerste stap is alle advocaat-mediators ervan te overtuigen een PC-clausule op te nemen in het ouderschapsplan.'

Ook Schram onderstreept het belang daarvan. 'Het soort geschillen waarover een PC mag beslissen, kunnen ouders in het ouderschapsplan neerleggen. Het is ons doel dat dat behoorlijk gangbaar wordt.'

Leuftink, voorzitter van de vFAS, is er geen voorstander van de PC op te nemen in het model ouderschapsplan van de vFAS. 'Omdat niet ieder geschil zich zal lenen voor een PC. Daarbij komt dat er vele initiatieven zijn, zoals de gezinsadvocaat en gezinsvertegenwoordiger die allen in ieder geval raakvlakken hebben met dezelfde materie.'

Wel lijkt het Leuftink een goede zaak als advocaat-scheidingsmediators ouders informeren over de mogelijkheden die er zijn als er tussen hen geschillen ontstaan over het ouderschap na scheiding.

Samenwerking tussen PC's en advocaat-scheidingsmediators juicht Leuftink eveneens toe. 'Onze advocaat-scheidingsmediators werken al op vele fronten samen, bijvoorbeeld met psychologen, gedragsdeskundigen en financials. Scheidingsmediation vraagt volgens de vFAS om een multidisciplinaire aanpak. Samenwerking met een PC lijkt hier goed op te kunnen aansluiten.' ■

Alexander Leuftink

LRGD

landelijk
register van
gerechtelijke
deskundigen

*vakkennis
én juridische kennis
samengebracht*

Het LRGD is hét register van gerechtelijke deskundigen: experts op vele vakgebieden met een gerichte juridische opleiding.

www.lrgd.nl

MOLENAAR
HERMES
ADVOCATEN & MEDIATORS

ADVOCaat-MEDEWERKER OF
GEVORDERD ADVOCaat-STAGIAIR

Molenaar & Hermes Advocaten & Mediators is een klein advocatenkantoor in de kop van Noord-Holland. Wij staan voor kwaliteit, hoge dienstverlening op een laagdrempelige manier. Het kantoor telt nu drie advocaten, die op verschillende rechtsgebieden actief zijn, waaronder personen- en familierecht, arbeidsrecht, verbintenissenrecht en ondernemingsrecht.

Omdat we meer aanbod van werk hebben dan we aan kunnen, zoeken we versterking van een advocaat-medewerker of gevorderd advocaat-stagiair, die positief is ingesteld en zich herkent in onze visie. We bieden een gezellig, goed georganiseerd team en mogelijkheden om verder te specialiseren binnen jouw vakgebied.

Solliciteren kan direct door een brief met CV naar info@mhadvocaten.nl te sturen t.n.v. Marina Molenaar. Jouw sollicitatie wordt altijd vertrouwelijk behandeld. Wil je van tevoren even telefonisch contact? Geen probleem. Bel ons op 0226 - 74 80 48

www.mhadvocaten.nl

VACATURE EINDHOVEN (BEGINNEND) ADVOCaat-MEDEWERKER EN/OF (GEVORDERD) ADVOCaat-STAGIAIR(E)

Burgers de Moel Advocaten is een modern kantoor met een informele en prettige werksfeer met vestigingen in Bladel en het centrum van Eindhoven. Ons kantoor richt zich voornamelijk op ondernemers in de regio Eindhoven en de Kempen. Dit is een boeiende markt met veel potentie, leuke aansprekende cliënten en interessante zaken. Ons doel is om de komende jaren te groeien. Daarom zijn we op zoek naar ambitieuze advocaten om dit samen met ons te verwezenlijken.

Voor ons kantoor in Eindhoven zijn wij per direct op zoek naar ondersteuning van onze algemene civiele praktijk. Bij voorkeur een (beginnend) advocaat-medewerker/(gevorderd) advocaat-stagiair(e) die affiniteit heeft met het huurrecht en vastgoedrecht.

Binnen ons kantoor is daarnaast ruimte voor een advocaat-medewerker die actief is in het arbeidsrecht, aansprakelijkheidsrecht, bestuursrecht of een ander eigen specialisme. Bij voorkeur iemand die een klantenkring wil opbouwen of die samen met ons een eigen, al bestaande klantenkring wil uitbouwen.

Ben je ambitieus, ondernemend en wil je meebouwen aan de groei van ons kantoor? Neem dan contact met ons op.

Wij zijn benieuwd of jouw ambities aansluiten bij onze plannen.

Telefoon: 040-2466600 / email: fdemoel@burgersdemoel.nl

BURGERS DE MOEL
ADVOCATEN

"JURIDISCH STERK IN EINDHOVEN EN DE KEMPEN"

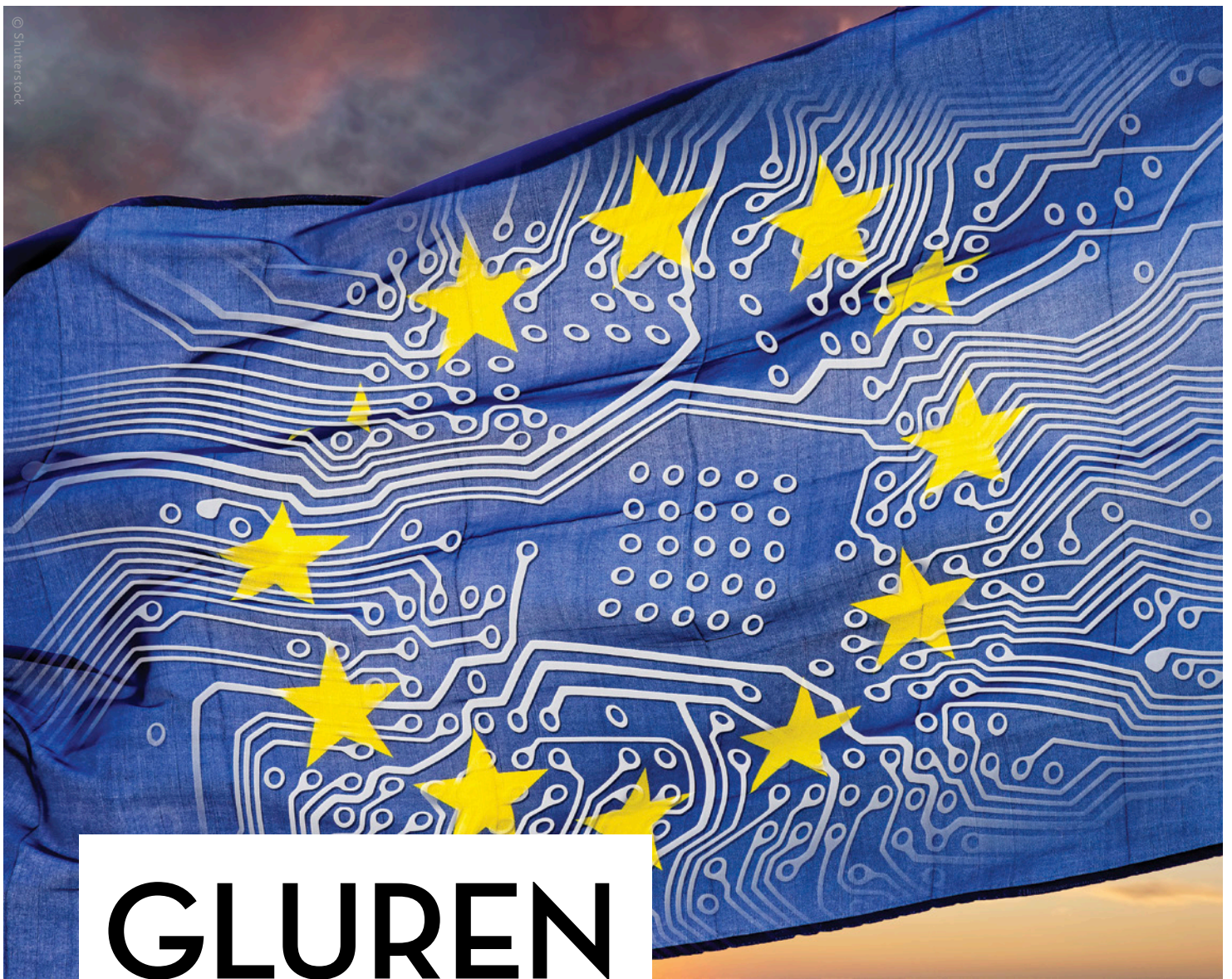
Aantjes Zevenberg
ADVOCATEN

CASSATIE
IN CIVIELE ZAKEN

Mr. K. Aantjes
aantjes@ aantjeszevenberg.nl

Mr. J.C. Zevenberg
zevenberg@ aantjeszevenberg.nl

070-3906260 | www.aantjeszevenberg.nl

GLUREN

BIJ DE BUREN

DOOR / JEROEN ZWEERS

JURIDISCHE INNOVATIE IN EUROPA (2)

Jeroen Zweers maakt een rondgang langs Europese landen, benieuwd naar de stand van de juridische innovatie. Deze tweede aflevering is gewijd aan Duitsland.

De afgelopen vier jaar heb ik de Duitse juridische sector zien veranderen. Er is beweging gaande, met een focus op innovatie. Deze wordt mede gedreven door de Bucerius Law School, de eer-

ste privaatrechtelijke school van het land. De oprichting van deze school is een reactie op de al jarenlang bestaande vraag naar modernisering van rechtenstudies. Bucerius is een nieuw type rechtenfaculteit waarin

onderzoek en onderwijs verenigd zijn in een innovatief kader, uniek binnen het strak gestructureerde, federaal gereguleerde Duitse juridische onderwijssysteem. Het werpt zijn vruchten af, zo lijkt het. Er zijn

veelbelovende legal start-ups en verschillende lokale legal innovation communities in Duitsland. Wat is er gaande in Duitsland? Cord Bruegmann, advocaat bij Rechtsanwalt en oud-voorzitter van de German Bar Association, Tobias Heining, Director Business, Clients & Strategy bij Osborne Clarke en Benedikt Quarch, oprichter van legal tech bedrijf RightNow, geven uitleg. Ook spreek ik met 'Eva', manager van het Legal Operations team van een inhouse juridische afdeling van een grote Duitse corporate, die vanwege bedrijfsgevoelige informatie anonim wil blijven.

JURIDISCHE AFDELINGEN IN BEWEGING

Tobias, al twintig jaar werkzaam in de juridische sector, bevestigt mijn beeld. 'Bedrijven die zich richten op juridische innovatie zijn in opkomst. Wat ik vooral zie, is dat veel bedrijven bezig zijn met de herstructurering van hun juridische afdelingen. Dat gaat veel verder dan alleen de inzet van technologie. Teams worden anders ingericht, met andere hiërarchische structuren die empowerment van medewerkers ondersteunen. Communicatie met zowel interne klanten als met externe partners wordt anders vormgegeven. Er worden andere, moderne managementmethoden ingezet, zoals Lean, Scrum en Kanban. Dat is geen hype, maar een stevig gefundeerde ontwikkeling. Tot mijn verbazing overigens. Het is immers nog maar een paar jaar geleden dat juridische afdelingen worstelden met hun bestaansrecht. In korte tijd hebben organisaties ingezien dat juridische afdelingen een essentieel onderdeel vormen van hun dienstverlening.' Eva is het bewijs van deze beweging. Zij heeft een bedrijfsadministratieve achtergrond en is gespecialiseerd in procesoptimalisatie met inzet van Lean¹. Zij heeft de leiding over de afdeling Legal Operations, in 2019 opgezet. 'Een paar jaar geleden is

deze ontwikkeling van juridische afdelingen gestart, maar toen werd vooral gefocust op de inzet van technologie. Nu zie ik dat de ontwikkelingsvraag breder wordt opgepakt en wordt ingezet op algehele optimalisatie van processen. Wij optimaliseren vanuit de vraag: wat is nu eigenlijk de klantwaarde die de juridische afdeling toevoegt? De discussie verlegt zich dus van alleen tech naar het totale proces, waarbij de inzet van tech vaak oplossingen biedt. En hoe vanzelfsprekend de oriëntatie op het proces ook lijkt, deze discussie is echt nieuw in de juridische wereld. Medewerkers van juridische afdelingen zijn niet gewend werkprocessen vanuit efficiëntieoogpunt te bekijken. De grootste uitdaging is om hen anders te leren kijken naar hun werk. Wij besteden vooral aandacht aan verandermanagement. De meeste medewerkers komen van grote advocatenkantoren, die zwaar georganiseerd en geprotocolleerd zijn. Ik ben vooral bezig met uitleggen dat we de workflows moeten verbeteren, zodat de juristen zich kunnen focussen op hun corebusiness. Dus ja, ik zie een goede beweging, maar ook dat we nog een weg te gaan hebben. Het gaat om een verandering van cultuur.'

REGELRUIMTE?

Sinds enkele jaren schieten de legal innovation start-ups binnen Duitsland als paddenstoelen uit de grond. Een voorbeeld is BRYTER, een bedrijf

dat software biedt waarmee automatisch juridische documenten kunnen worden gemaakt. BRYTER, dat inmiddels vestigingen kent in New York, Londen, Frankfurt en Berlin, haalde bij private equity partijen 89 miljoen dollar op. Ook RightNow timmert hard aan de weg. RightNow koopt juridische claims, die voortkomen uit alledaagse situaties, over van consumenten. Deze krijgen snel een groot deel van hun aanspraak uitbetaald. Start-ups lijken in Duitsland meer ruimte te krijgen dan in Nederland. Hoe kan dat?

Benedikt: 'Een belangrijke reden is dat wij met onze dienstverlening buiten de regulering vallen. Wij zijn niet gebonden aan de regels van de balie.' In 2019 bepaalde het Federale Hof van Justitie dat het bedrijfsmodel van wenigermiete.de toelaatbaar is. Daarmee werd vastgesteld dat legal tech bedrijven met een zogenaamde incassovergunning claims namens hun klanten mogen afdwingen en mogen werken op basis van onvoorziene vergoedingen. Een baanbrekende uitspraak, die ruimte biedt aan legal tech bedrijven. 'Dit maakt het werk voor een aantal van ons een stuk gemakkelijker, maar legal start-ups hebben nog voldoende andere uitdagingen,' stelt Benedikt. Een belangrijke is het verkrijgen van financiële middelen. 'In de juridische sector is legal tech inmiddels behoorlijk ingeburgerd, maar de gewone man op straat wordt niet warm van ►

Verantwoording

Innovatie staat in de Nederlandse juridische sector in de kinderschoenen. Vaak wordt mij als vicepresident van de European Legal Tech Association (ELTA) gevraagd hoe het er voorstaat in andere Europese landen. Is de juridische regelgeving daar net zo belemmerend? Houden advocaten zich overal zo weinig bezig met innovatie? In een korte reeks onderzoek ik de juridische innovatie in een aantal Europese landen en bezie wat we daar in Nederland van kunnen leren.

juridische onderwerpen. Het verkrijgen van geld is voor een legal tech start-up daardoor lastiger.'

Maar dat is niet de enige uitdaging. 'Ons grootste struikelblok is dat de traditionele advocatuur en start-ups niet bij elkaar passen. Het zijn twee verschillende werelden, die nog samen moeten komen.'

Tobias herkent deze 'clash of cultures'. 'De juridische markt staat te weinig open voor innovatie. Dat is niet alleen een kwestie van een conservatieve markt, het is vooral de regelgeving die innovatie belemmert.' Toch zet Duitsland stappen in versoepeling van de regelgeving. Nadat het bedrijfsmodel van weni-germiete.de door de rechter toelaatbaar werd geacht, ontstond er met name bij de advocatuur scepsis over de excessen die een breder incasso-concept met zich mee zou brengen. De wetgever kwam daarop met een wetsontwerp. Per 1 oktober 2021 gaat de nieuwe 'Legal Tech Gesetz' in, met ruimere regels voor juridische dienstverlening. Deze wet maakt het mogelijk afspraken te maken over resultaatafhankelijke honoraria voor de advocatuur en staat financiering van geschillen toe tot 2.000 euro.

Cord, die vijftien jaar voorzitter was van de German Bar Association, vindt het een mooie ontwikkeling. 'De Duitse juridische markt was conservatief en wordt nu meer geliberaliseerd.' Benedikt is het met hem eens: 'Duitsland heeft met deze wet legal tech politiek erkend.' Toch gaat de wet volgens Benedikt niet ver genoeg. 'Het monopolie van de advocatuur op het gebied van juridische dienstverlening moet worden afgeschaft om een level playing field voor advocaten en niet-advocaten te realiseren.' Cord vindt vooral dat de wet onvolgende duidelijkheid biedt. 'Het is totaal onduidelijk wat wordt verstaan onder juridische dienstverlening. Uitspraken hierover worden aan de rechter gelaten. Onbegrijpelijk.'

Volgens Cord wordt de keuze van de nieuwe regering bepalend voor de toekomst van de juridische markt. 'De uitkomst van de verkiezingen zal bepalen of er financiering komt voor innovatie van de markt of dat de markt weer terugvalt in regulering.'

ADVOCATEN BLIJVEN ACHTER

Tobias: 'In tegenstelling tot de juridische afdelingen, de klantzijde, merk ik dat advocatenkantoren nog niet hebben beslist of ze de ontwikkelingen omarmen of niet. Een klein aantal, zoals Osborne Clarke, heeft een legal innovation afdeling opgezet. Maar dat is de minderheid.' Volgens Tobias heeft dat vooral te maken met conflicterende belangen en geld. 'Het kantoor als bedrijf erkent vaak wel de noodzaak om mee te bewegen en te investeren in de ontwikkelingen in de markt, maar in interne discussies stuit je op de individuele belangen van de partners. Elke euro die aan innovatie wordt besteed, komt niet in de portemonnee van de advocaat. Dit zorgt voor terughoudendheid en staat verandering in de weg.'

Toch claimt elk advocatenkantoor in Duitsland voorop te lopen in juridische innovatie. Volgens Tobias is dat slechts marketing. 'Wat kantoren zeggen en wat ze daadwerkelijk doen, zijn twee verschillende dingen. Als je achter de schermen kijkt, kent de zelfbenoemde "innovatie" geen basis en structuur. Het is een façade.' Eva ziet deze marketing als teken dat er iets verandert. 'Het besef ontstaat in ieder geval dat er iets nodig is, dat er vraag naar is. Dit kondigt voor mij het begin van echte verandering aan.' Tobias is sceptisch. 'Ik heb meerdere malen geprobeerd Lean te introduceren in advocatenkantoren, maar de Leanfilosofie is het tegengestelde van het businessmodel van advocaten. Met efficiënt zijn wordt geen geld verdiend.'

Gaat er dan niets veranderen binnen de advocatenkantoren? Cord: 'Uit de

sector zelf zal de verandering niet komen. Er is een crisis nodig voor structurele verandering. Kantoren hebben niet geleden onder de crises van de afgelopen jaren. Niet onder de financiële crises, en nu ook niet onder de COVID-crisis. Het gaat al dertig jaar goed, dus men voelt zich niet gedwongen te veranderen. De verandering zal worden gedreven door de klant.'

Tobias: 'Klanten gaan over op andere manieren van samenwerken en waardecreatie, zoals we bij onder andere bij de organisatie van Eva zien. Zij zullen dat ook verlangen van hun juridische consultants. Advocaten moeten mee, anders kunnen ze niet meer samenwerken met hun klanten.' Eva bevestigt: 'Zeker. Het is een logisch gevolg. Ons bedrijf zelf is steeds meer gericht op efficiëntie en klantwaarde, wat vervolgens ook gevraagd wordt van de juridische afdeling. En daarop verwachten wij dat dus ook van onze externe partners. Om eerlijk te zijn: in de praktijk is de ervaring meer dan eens anders.' Wat moet er gebeuren dan? Eva: 'Het zou goed zijn als advocatenkantoren de krachten bundelen en samen kijken wat oplossingen zijn voor vraagstukken waar ze allemaal mee te kampen hebben. Vooralsnog benadert ieder kantoor het vraagstuk zelf, omdat het ontbreekt aan onderling vertrouwen en samenwerking. Dat is zonde, we kunnen zoveel van elkaar leren. *We're in it together.*' ■

Jeroen Zweers is oprichter van NOUN #TheLegalInnovationAgency, vicepresident van de European Legal Tech Association (ELTA) en oprichter van Dutch Legal Tech.

NOOT

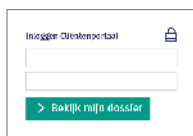
- 1 Lean is een bedrijfsfilosofie waarbij alle werkprocessen in de organisatie zich richten op het creëren van waarde voor de klant. Hierdoor worden verspillingen geëlimineerd.

Realiseer meer declarabele uren als advocatenkantoor.

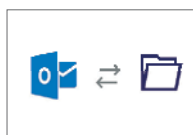
Ontdek de 3 redenen waarom al meer dan 20.000 advocaten & juristen in Europa werken met Kleos:

- **Alles-in-1 software voor uw advocatenkantoor.**
Dossierbeheer, tijdschrijven, facturatie en boekhouding in één.

- **Cliëntenportaal**
Communiceer sneller met cliënten via het online cliëntenportaal, beveiligd conform NOvA richtlijnen.

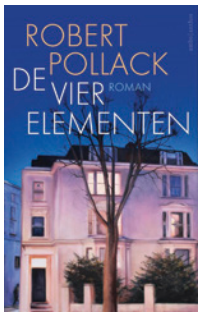

- **E-mailintegratie Outlook**
Sla mailcorrespondentie automatisch op in dossiers

Probeer Kleos nu 3 maanden gratis en vrijblijvend.

Ga naar www.wolterskluwer.nl/kleos om uw proefperiode aan te vragen.

GEZIEN

NAZIROOFKUNST

‘Wat is het verschil tussen een advocaat en een meerval? De ene is een strontzoekende bodemzuiger en de andere een vis.’

Met deze grap halverwege *De Vier Elementen* (Ambo|Anthos, 2021) geeft auteur Robert Pollack ook in zijn tweede roman zijn advocatuurlijke verleden bloot.

De thriller draait om de Duitse industrieel Bernhard Wenzel en zijn advocaat Leo Spier. Wenzel wordt ervan beschuldigd dat zijn bedrijf vier kostbare schilderijen verbergt. Deze schilderijen, *De Vier Elementen*, zijn tijdens de *Kristallnacht* door de nazi's geroofd van een joodse familie. Wenzel ambieert een politieke carrière binnen de rechts-nationalistische partij en kan dit schandaal er niet bij hebben. Een mooie uitdaging voor zijn advocaat. Niet alleen vanwege

zijn joodse achtergrond, maar ook omdat hij tegenover Christine Lavergne komt te staan, een Franse advocaat met wie hij een verleden heeft. De intrigerende zaak levert samen met familiegeheimen en een grote liefde een spannende en meeslepende roman op die niet onderdoet voor Pollacks debuutroman *De Taak*. Pollack hield zich in zijn vorige leven als advocaat ook bezig met naziroofkunst. Die ervaring komt goed van pas in deze intelligente thriller.

ZUIDAS-INTRIGES

Een vrouwelijke topadvocaat bij een Zuidas-kantoor, een opportunistische kantoorgenoot, een toegewijde secretaresse, een jonge advocaat-stagiair, een managing partner en een bevriende eenpitter.

Met deze zes personen in haar achterhoofd begon jurist en rechtsfilosoof

Christ'l Dullaert aan haar debuutroman *Zondeval aan de Zuidas* (Advocatenkamer Beheer bv, september 2021). Het leverde

een smeug verhaal op over het advocatenleven in Amsterdam en de daarmee gepaard gaande types, relaties en intriges. Het boek draait om de goed presterende partner Karina van Amerongen. Het harde werken doet het verdriet om haar overleden echtgenoot Henk vergeten. Tot ze in contact komt met een vastgoedbaas die haar niet alleen om juridisch maar ook om spiritueel advies vraagt. Ze gaat op het verzoek in en dat brengt het nodige teweeg op kantoor. Een bom barst en Karina komt thuis te zitten voor de nodige zelfreflectie. Zo komt ze eindelijk toe aan rouwverwerking en de vraag wat ze nu echt wil in het leven. Een makkelijk boek met humoristische passages en herkenbare personages en situaties. Dullaert geeft met deze luchtig geschreven roman een mooi inkijkje in de harde wereld van de advocatuur aan de Zuidas. Fijn materiaal voor de nodige ontspanning op een strandbed.

BETER COMMUNICEREN

De psychologische aspecten van het menselijk gedrag in communicatie zijn nog steeds onderbelicht in de juridische wereld, schrijft Tamara Willemse-Swagemakers in de inleiding van haar boekje. Het is een zin die twee keer lezen behoort. Gelukkig legt ze uit wat ze

bedoelt: los van de juridische inhoud speelt zich tussen gesprekspartners zoveel meer af dan wat er gezegd wordt.

Met het boekje *In 10 stappen meesterlijk contact* (Expertboek, 2021) wil de schrijfster juristen helpen beter om te gaan met verbale en non-verbale signalen. ‘Vooral voor mensgerichte juristen als jij, die een ander niet willen kwetsen en voor wie het van belang is *wat* en *hoe* iets tegen hen gezegd wordt, is het essentieel om over de juiste taal te beschikken om je te kunnen uiten.’

In tien stappen legt Willemse-Swagemakers haar lezers uit hoe ze de regie

kunnen nemen in communicatie, ‘op een manier die klopt voor jou’. De auteur schiet af en toe te ver door in haar persoonlijke aanpak. ‘Sta eens stil bij jouw persoonlijke ijsberg’, ‘train je communicatiespijeren’, ze grossiert in dat soort tsjakka-tips. Voor wie dat voor lief neemt, resteert best een nuttig boekje. ‘In 10 stappen meesterlijk contact’ kan op een laagdrempelige manier helpen de eigen communicatie nader te beschouwen en te verbeteren.

VAGE WET BIBOB

De overheid kan bij vrijwel iedere opdracht of vergunning de integriteit van de aanvrager toetsen op basis van de Wet Bibob (Wet Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur). Reinout Salverda van Blenheim Advocaten wijdde een boek aan het schurende raakvlak tussen het toetsen van iemands integriteit en de onschuldpresumptie.

Voor *De Wet Bibob in het Licht van de onschuldpresumptie* (Celsus, 2021) onderzocht Salverda de weigering en intrekking van vergunningen door gemeenten op grond van de Wet Bibob.

Daarbij gaat het in de praktijk nogal eens mis. De toetsing wordt uitgevoerd door ambtenaren, niet door rechters. Zij vellen een oordeel over de integriteit van de vergunningaanvrager, ook als ze een strafbaar feit vermoeden zonder dat de betrokkene ooit is veroordeeld. Als een antwoord op een vraag van het Bibob-formulier niet goed is, wordt dit al snel gekwalificeerd als valsheid in geschrifte. Bij een negatieve uitkomst van de Bibob-toets wordt de aanvrager bestempeld als iemand die niet integer is en met de aangevraagde vergunning foute dingen wil doen. Zonder tussenkomst van een rechter wordt de aanvrager 'veroordeeld': de vergunning of opdracht wordt geweigerd. Dat kan terecht zijn, constateert kantoorgenoot Mark van Weeren in het voorwoord van het boek, maar 'de praktijk wijst uit dat dit ook voorkomt bij een aanvrager die helemaal niets kwaads in de zin heeft'. De conclusie: de Wet Bibob is te vaag, de normen zijn te ruim.

COLUMN

DOOR / TRUDEKE SILLEVIS SMITT

Het was een toevoeging, dus had mr. X minder tijd

Kun je een toevoegingszaak anders behandelen dan een 'betalende zaak'? Mr. X voerde als verweer dat hij klager op toevoeging bijstond en daarom niet uitvoerig op alle mails kon ingaan, maar dat gaat er bij het Hof van Discipline niet in.

Je zult maar in een appartement wonen boven garage-deuren die dag en nacht met veel kabaal open- en dichtgaan. De cliënt had er veel last van en mr. X nam de zaak ter hand. Achteraf bezien deed hij dat helemaal niet gek: hij sommeerde de verhuurder er wat aan te doen, adviseerde cliënt om bij de huurcommissie om huurverlaging te vragen, wat lukte en de druk bij de verhuurder opvoerde, en startte een bodemprocedure. Tijdens de zitting stelde de rechter vast dat er sprake was van een gebrek en troffen partijen een schikking (al bracht die helaas toch niet de eindoplossing). De Raad van Discipline in Amsterdam vond de klachten van de cliënt dan ook niet gegrond. Maar er is meer dan het wat, er is ook nog het hoe. In hoger beroep vindt de klagende cliënt bij het Hof van Discipline op dat punt gehoor. Mr. X had geen (schriftelijk) plan van aanpak gemaakt. Hij had herhaaldelijk niet gereageerd op mails van de cliënt, had pas een dagvaarding opgesteld toen de cliënt al naar een andere advocaat was gestapt en had die dagvaarding niet eerst in concept aan de cliënt voorgelegd.

Vervolgens was de cliënt met allerlei belangrijke vragen gekomen die onbeantwoord bleven: tot wanneer kan ik mijn commentaar aanleveren, waar zijn de getuigenverklaringen waarover de verhuurder spreekt, hoe zit het met de kosten van het geluidsonderzoek, en brengt u dat rapport nou nog in geding?

Ja maar, verzuchtte mr. X bij het Hof van Discipline, er kwamen zoveel lange mails van de cliënt, die kan ik in een toevoegingszaak echt niet allemaal beantwoorden. Ho, zegt het hof, die vlieger gaat niet op. Mr. X had, zeker gezien de 'kenbare betrokkenheid van klager bij de zaak', hem (schriftelijk) duidelijkheid moeten geven over de aanpak en het verloop. Uit het oogpunt van zorgvuldige belangenbehartiging had mr. X meer regie moeten voeren. Hij had proactiever moeten zijn, zijn aanpak van de zaak moeten vertellen en de cliënt duidelijk moeten instrueren. Dan had hij ook de verwachtingen van de cliënt beter kunnen bijsturen. Mr. X was daarin tekortgeschoten. Dat het hier om een toevoeging gaat, maakt geen verschil. Mr. X krijgt alsnog een waarschuwing (ECLI:NL:TAHVD:2021:124).

BUITENLANDSE BALIE

Succes voor Deense orde

De Deense orde van advocaten heeft zich met succes sterk gemaakt voor de rechtspositie van gehandicapte burgers. Na een kritisch rapport van de orde heeft de Deense regering extra geld uitgetrokken om de rechtszekerheid van deze groep te verbeteren.

De orde presenteerde dit voorjaar een zwartboek met voorbeelden uit de praktijk. Conclusie: gehandicapte burgers stuiten vaak op een gesloten deur als ze bij de overheid aankloppen. Die hulpverzoeken kunnen een nieuwe rolstoel betreffen, maar ook thuisonderwijs voor een kind met een ernstige beperking. Vaak worden ze ten onrechte afgewezen, stelt de orde. Van de meer dan zeventuizend burgers die in 2019 in beroep gingen tegen een afwijzing, kregen er ruim drieduizend gelijk of het voordeel van de twijfel. In het laatste geval moest de betreffende gemeente het verzoek opnieuw beoordelen, met extra wachttijd tot gevolg. Al met al onaanvaardbaar, oordeelde de orde. 'Sommige van de meest kwetsbare burgers komen in een uitzichtloze situatie terecht omdat gemeenten fouten maken en ze niet de hulp krijgen waar ze recht op hebben,' stelde Karen Wung-Sung, lid van de orde. Zij pleitte voor een rechtszekerheidsfonds, waarin nalatige gemeenten voor straf geld zouden moeten storten. Dat fonds komt er niet. Maar de regering heeft wel 19 miljoen euro uitgetrokken om de rechtszekerheid van gehandicapten en de kwaliteit van de behandeling van zaken te verbeteren.

DE DEALMAKER

Onder voorbehoud

DOOR / BENDERT ZEVENBERGEN

Geen grote overname zonder toestemming van de mededingingsautoriteit. Martijn van de Hel staat bedrijven bij om deze laatste hobbel te nemen. Als het moet, in een week.

Onder voorbehoud van goedkeuring door de ACM, zo valt in menig persbericht over een overname of fusie te lezen. Alleen wanneer consumenten geen nadeel ondervinden, geeft de Autoriteit Consument & Markt (ACM) groen licht aan concentratie van ondernemingen.

'Mededingingsrecht is een specialisme binnen de overnamepraktijk,' zegt partner Martijn van de Hel (44) van het Amsterdamse Maverick Advocaten. 'De grote Zuidas-kantoren hebben hiervoor hun eigen mensen. Ons kantoor richt zich expliciet op mededinging en marktregulering en wordt doorgaans door nichekantoren in de overnamemarkt of meer generalistische advocaten bij transacties betrokken.'

Bij een fusie of overname staan de advocaten van Maverick eerst voor de vraag of een melding bij de ACM noodzakelijk is. 'Dit hangt louter af van de omzet die de ondernemingen afzonderlijk en in combinatie hebben. Deze analyse is niet zo moeilijk. Heel grote concentraties moeten bij de Europese Commissie worden gemeld.'

Daarna is het van belang snel een besluit te krijgen. 'Wanneer de concentratie bestaat uit bedrijven die geen overlap hebben, kan goedkeuring in vier weken binnen zijn,' aldus Van de Hel. Ongeveer 95 van de 100 jaarlijkse aanvragen worden in een eerste fase goedgekeurd. 'Toch is die procedure niet simpel. Bij de aanvraag is het zaak te weten welke informatie je wel en niet moet verstrekken.'

Want het kan ingewikkeld worden wanneer het om concurrenten gaat. De ACM start bij twijfel een tweede fase van onderzoek die tot anderhalf jaar kan duren. 'We moeten dan met goede argumenten komen waarom goedkeuring verleend kan worden of voorstellen doen die de marktmacht verminderen, zoals het afstoten van onderdelen.' Rond de fusie van de Noord-Hollandse ouderenzorgverleners Vrijwaard en Omring vorig jaar kwam het in die fase tot een hoorzitting met veertig betrokkenen. 'De ACM eiste dat zes zorglocaties werden afgestoten. Wij hebben ze ervan weten te overtuigen dat drie voldoende was.' Soms is haast geboden, zoals bij de overname van de door de coronacrisis getroffen winkels van kantoorleverancier Office Centre in Nederland en Duitsland in juli. Van de Hel: 'Wij hebben de ACM en de Duitse toezichthouder onze analyse aangeleverd en gevraagd om spoed. De Duitsers kwamen in één dag met goedkeuring, de ACM na zeven dagen, omdat de melding eerst in de *Staatscourant* moest komen. Voor zover ik kan zien een record.'

DIT IS JOUW KANS.

Wij zoeken een bevoegen advocaat voor ons top-advocatenkantoor op een top-locatie in Amsterdam Zuid.

Daar hoort ook een top-salaris van € 8.000,- per maand bij.

Is deze functie op jouw lijf geschreven en denk jij dat jij past in ons top-team reageer dan direct.

conchita@vanrooijadvocaat.nl

Procederen in Oostenrijk?

Wijnkamp Advocatuur/Advokatur GmbH

Nederlandstalig advocatenkantoor gevestigd in Oostenrijk.

Meerdere advocaten
Meerdere specialismen
Communicatie in de Nederlandse taal
Specialisatie: Bergsportrecht | Skirecht | Letselschade | Strafrecht

A-6460 Imst, Sirapuit 7 Oostenrijk
T: 0043 - 54 12 90 300 F: 0043 - 54 12 90 300 20
M: office@wijnkamp-advocatuur.com W: www.wijnkamp-advocatuur.com

PHILIPS

SpeechLive

SpeechLive spraakherkenning

Weet u hoeveel tijd u kunt besparen met spraak-naar-tekst in uw dagelijkse desktop apps? Van e-mails over brieven, tot conclusies en dossiers opstellen, alles is mogelijk. Spreek maar in!

Philips SpeechLive is de meest efficiënte en nauwkeurige manier om spraak om te zetten in tekst. Omdat we tot zeven keer sneller spreken dan we typen.

Vraag nu vrijblijvend een test aan!
www.speechlive.com

Op zoek naar nieuwe software voor uw kantooradministratie?

- Bepaal zelf uw opslaglocatie (lokaal of cloud), nummering en boekhoudpakket.
- Werk met Outlook en Word: maak zelf sjablonen en schrijf automatisch tijd.
- Krijg altijd hulp van onze goed bereikbare helpdesk.

Vanaf
€ 24,00
per maand!

Wij helpen u bij uw overstap!
Download onze brochure voor meer informatie of probeer Urios direct zelf 30 dagen gratis.

Bel **072 512 22 05**
of kijk op www.urios.nl

URIOS
eenvoud bespaart tijd, al meer dan 20 jaar!
DOSSIERBEHEER | TIJDSCHRIJVEN | DECLAREREN

Boom juridisch

Nu beschikbaar!

Boom Basics Asiel- en migratierecht

W.K. Hutten

ISBN: 978-94-6290-905-2

eISBN: 978-90-8974-499-9

1e druk, 2021, 166 pagina's

€ 15,00

Bestel uw exemplaar vandaag
via www.boomjuridisch.nl

Boom juridisch

LAWYERS FOR LAWYERS

Net vrij roert Mahienour El-Massry zich alweer

DOOR / TRUDEKE SILLEVIS SMITT

Sinds deze zomer is Mahienour El-Massry op vrije voeten, na 22 maanden voorarrest. Tot een strafzaak tegen de Egyptische mensenrechtenadvocaat kwam het deze keer niet eens.

Het gaat goed met Mahienour El-Massry, vertelt ze tijdens een videogesprek vanuit Egypte, een maand na haar vrijlating op 18 juli. 'Ik ben weer bij mijn familie en vrienden. Maar natuurlijk is mijn geluk niet compleet. Er zijn nog zoveel politieke gevangenen.' El-Massry heeft haar werk als mensenrechtenadvocaat alweer hervat. Moet ze niet eerst rustig alles verwerken wat haar is overkomen? 'Na vier keer in de gevangenis is het een soort van normaal geworden voor mij. Deze keer was wel zwaarder. Het kwam niet tot een uitspraak, er waren alleen verhoren. We zaten met 205 vrouwen op een afdeling die bedoeld was voor 125 mensen, de ventilatie was slecht. We mochten lange tijd geen bezoek ontvangen vanwege COVID, kregen ook geen post en maakten ons zorgen over dierbaren. De meesten van ons kregen de ziekte zelf ook, op een gegeven moment proefden en roken we niets meer. Maar ze weigerden ons te testen. Alleen ik kreeg op het laatst een test, omdat ze bij een politieke gevangene beducht waren voor acties. En dan zat ik nog op een van de betere afdelingen.'

ONLOGISCH

De autoriteiten deden bij El-Massry's arrestatie niet echt moeite om een plausibele reden te bedenken. Ze zou valse informatie hebben verspreid en lid zijn van de in Egypte als terroristische organisatie aangemerkte moslimbroederschap.

'Ze hebben nooit enig bewijs getoond en het was ook een totaal onlogische aanklacht: ik heb eerder vijftien maanden gevangenisstraf uitgezeten vanwege mijn protest in 2013 tegen het regime van de moslimbroeders,' vertelt El-Massry. 'Door alle tegenstanders als "moslimbroeders" aan te merken, spiegelt het regime van president Abdel Fattah al-Sisi het voor alsof er verder geen oppositie is. Ze zijn slim in het demoniseren

van de oppositie en in geen centimeter ruimte geven. Je kunt tegenwoordig al de gevangenis in als je op Facebook een bericht liket over de hoge prijzen.' De werkelijke reden voor El-Massry's arrestatie was waarschijnlijk haar rechtsbijstand aan activisten tegen het bewind. Ook een verhoor is in Egypte niet altijd wat het lijkt. 'In december 2020 werd ik met enkele andere vrouwen meegenomen voor voortzetting van het politieverhoor. Maar er was niets nieuws om te bespreken. De werkelijke reden was dat er die dag een humanitaire missie de gevangenis zou bezoeken en ze ons daar niet liever bij wilden hebben.'

RECYCLEN

In Egypte kun je maximaal anderhalf jaar in voorarrest zitten voordat de zaak moet worden aangebracht (bij misdrijven waarop doodstraf of levenslang staat is dat twee jaar). Maar voordat El-Massry anderhalf jaar vast zat, lag er een nieuwe beschuldiging met ongeveer dezelfde strekking. 'Wij noemen dat recycelen.

Mijn collega Mohammed Ramadan kreeg inmiddels drie aanklachten, hij zit al gevangen sinds december 2018.' Waarom hebben de autoriteiten El-Massry vrijgelaten? 'Ik denk omdat president Al-Sisi in september naar de Verenigde Naties gaat en daardoor onder druk staat; men zou weleens hulp kunnen stopzetten als hij geen gebaar maakt. Daarom laat hij een paar bekende namen vrij – een fractie van de minimaal zestigduizend politieke gevangenen in Egypte.'

Voor El-Massry is haar tijd in de ge-

vangenis – net als vorige keren – de brandstof om door te vechten. 'Als ik het niet zelf had meegemaakt, had ik misschien twijfel. Maar nu wéét ik het en is het iets persoonlijks geworden. Ik ga door. Het recht zou niet een wapen van het systeem moeten zijn, maar van de mensen.'

Mahienour El-Massry

ZO MOET HET NIET (3)

DOOR / FLORIS BAKELS¹ **Rechter Floris Bakels zette in een eerder drieluik uiteen hoe je als advocaat je zaak goed voor de rechter brengt.² In deze tweede reeks bekijkt hij het van de andere kant: hoe moet het niet.**

UITLEG VAN UITSPRAKEN VAN DE HOGE RAAD³

Uitspraken van de Hoge Raad moeten, zoals elke rechterlijke uitspraak, naar objectieve maatstaven worden uitgelegd. Ook dit zijn immers stukken die bestemd zijn de rechtspositie van derden (procespartijen) te beïnvloeden die op de inhoud en formulering daarvan geen – beslissende – invloed hebben. Aan de uitspraken en de formulering daarvan wordt veel tijd besteed; ze zijn ontworpen om op een goudschaaltje te worden gewogen. Maar ook rechterlijke uitspraken, die van de Hoge Raad daarbij inbegrepen, moeten in hun context worden gelezen. De bestreden uitspraak en de daartegen aangevoerde klachten klinken daarin door. Zij begrenzen de ruimte van de Hoge Raad, met dien verstande dat hij – binnen de grenzen van de rechtsstrijd – ook bepalingen van openbare orde moet toepassen, net als iedere andere rechter. En weliswaar gaat de raad in zijn uitspraken niet in discussie met het parket, maar ook de conclusie klinkt vaak door in de uitspraak. Als de conclusie wordt gevolgd, geeft deze relevante achtergrondinformatie. Als de conclusie niet wordt gevolgd, maakt het arrest meestal duidelijk waarom niet.

Ook oordelen van de Hoge Raad worden door advocaten soms ten onrechte geabstraheerd van hun context.⁴ Een recent voorbeeld is het arrest-X/

Centavos⁵, waarin de vraag aan de orde was of een notaris de op zijn kwaliteitsrekening gestorte koopsom aan de koper mag terugstorten als bij narecherche is vastgesteld dat de levering vrij en onbezwaard heeft plaatsgevonden, maar tegen het moment van uitbetaling aan de notaris is gebleken dat geen eigendomsoverdracht is bewerkstelligd. In cassatie werd bepleit dat die terugstorting tegenover de verkoper niet bevrijdend was op de grond van het Baarns beslagarrest.⁶ Daarin was geoordeeld dat de notaris bij een koop van een registergoed niet eerder tot uitbetaling aan de verkoper mag overgaan dan wanneer zekerheid bestaat dat sprake is van een vrije en onbezwaarde levering. Maar het ging toen om de vraag of de notaris aan zijn zorgplicht had voldaan in geval van een door een derde gelegd beslag tussen het opmaken van de akte en inschrijving daarvan. In de Centavoszaak was echter een andere vraag aan de orde, namelijk of de notaris de koopsom mocht terugstorten als na levering was gebleken dat de daaraan ten grondslag liggende titel (het gestelde terugkooprecht van de oorspronkelijke verkoper) niet bestond. Op dat geval sloeg de regel van het Baarns beslag niet.

Soms worden uitspraken van de Hoge Raad onnauwkeurig gelezen. Ik geef opnieuw een voorbeeld. Wanneer begint de verjaringstermijn van

een vordering tot schadevergoeding van een vrijgesproken verdachte te lopen, aangenomen dat zijn vordering aan de criteria van het Begaclaimarrest⁷ voldoet? Het Hof Den Haag oordeelde dat dit het geval is op de dag na de aanhouding. In cassatie overwoog de Hoge Raad⁸:

‘Uitgangspunt van de gedachtegang van het hof inzake de aanvang van de verjaringstermijn is geweest dat [eisers] van meet af aan zelf hebben kunnen beoordelen of de verdenking waarop de strafvervolging was gebaseerd terecht was. Bij dat in cassatie niet bestreden uitgangspunt, dat impliceert dat [eisers] zelf vanaf het begin hebben kunnen weten dat die verdenking niet terecht was, geeft het oordeel van het hof dat zij toen ook al daadwerkelijk in staat waren een vordering tot schadevergoeding tegen de Staat geldend te maken, niet blijkt van een onjuiste rechtsopvatting.’

Dit arrest is door de Rechtbank Den Haag aldus verstaan dat de verjaringstermijn altijd begint te lopen daags na de eerste toepassing van dwangmiddelen tegen de (uiteindelijk vrijgesproken) verdachte.⁹ Maar strookt dat wel met het arrest van de Hoge Raad? Dit bevat niet de door rechtbank daaruit afgeleide vaste regel, maar knoopt aan bij het door het hof gekozen feitelijke uitgangspunt. De Hoge Raad stipt aan dat dit uitgangspunt in cassatie niet is bestreden en overweegt vervolgens dat,

bij dat uitgangspunt, het oordeel van het hof niet blijkt geeft van een onjuiste rechtsopvatting. Deze motivering impliceert dat er *juist niet* een vast, of een als uitgangspunt te hanteren, ingangsmoment bestaat. Het oordeel van de Hoge Raad moet worden begrepen tegen de achtergrond van zijn vaste jurisprudentie dat verjaaringstermijnen beginnen te lopen vanaf het moment waarop redelijkerwijs van de schuldeiser kon worden verlangd dat hij een stuitingshandeling verricht. Hij is daartoe pas daadwerkelijk in staat wanneer hij een voldoende mate van zekerheid heeft verkregen dat hij een vordering heeft (in Begaclaimgevallen: op de staat). Bij de beoordeling wanneer dit het geval is, zijn alle omstandigheden van het geval van belang. Uitspraken van de Hoge Raad moeten dus nauwkeurig worden gelezen. Seinvlagen moeten worden herkend (hier: 'bij dat uitgangspunt...') en elke uitspraak moet in zijn context worden uitgelegd.

De moraal van dit onderdeel van het verhaal? Scherp zijn, niets zomaar geloven, alles zelf controleren.

Behoeftte aan zekerheid

Omdat de Hoge Raad de hunkering van de praktijk naar vastigheid kent, probeert hij daaraan zo veel mogelijk tegemoet te komen. Daarom geeft hij vaak, en naar mijn indruk steeds vaker, beslissingen ten overvloede

over vragen die naar aanleiding van de behandelde problematiek kunnen rijzen of al zijn gerezen, mits hij de beantwoording voldoende kan overzien. Dit past bij de sinds medio 2012 bestaande mogelijkheid om prejudiciële vragen te beantwoorden. Bovendien is de Hoge Raad steeds vaker gaan werken met vooropstelling van een vuistregel, ingeleid met: 'tot uitgangspunt dient...'. Hierdoor wordt de rechtszekerheid bevorderd. De partij die een uitzondering op de vuistregel wil bepleiten, heeft de stelplicht van de daaraan ten grondslag gelegde feiten en moet zich van specifieke argumenten bedienen omdat het uitgangspunt in de regel niet heel gemakkelijk is opzij te zetten. Verder is de Raad, sinds een jaar of drie, duidelijker gaan schrijven.¹⁰ En ten slotte bedient hij zich al ruim vijftig jaar van een instrument dat niet altijd goed wordt begrepen. Dat is de gezichtspuntencatalogus, die structuur geeft aan de wijze waarop de feitenrechter een vage norm inkleurt in een concreet geval. De eerste gevallen waarin deze techniek is toegepast, betroffen een beroep van een schuldenaar op een exonerationbeding, waartegen de schuldeiser zich verweerde door aan te voeren dat dit beroep in de gegeven omstandigheden naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar was. In deze context somde de Hoge Raad een aantal gezichtspunten op

die bij de beoordeling van belang kunnen zijn.¹¹ In bijzondere gevallen bedienen trouwens ook feitenrechters zich van deze techniek, met name als zij reden hebben om aan te nemen dat de desbetreffende kwestie niet snel in cassatie aan de orde zal komen.¹² Sommige advocaten (en rechters) zien in de gezichtspunten-catalogi 'lijstjes' die moeten worden afgevinkt. En dus worden in geval van een verweer van het zojuist genoemde type gehoorzaam – denken – al die gezichtspunten afgevinkt, ook al passen ze niet goed in het concrete geval. Maar zo zijn deze arresten niet bedoeld. De functie van een gezichtspuntencatalogus is met name om de controle in cassatie van de wijze waarop de feitenrechter aan vage normen toepassing geeft, te verscherpen. Als zij niet bestond, zou de wijze waarop feitenrechter in een concreet geval toepassing geeft aan een vage norm, in cassatie al gauw feitelijk en niet onbegrijpelijk worden geacht. In de catalogus worden de gezichtspunten vermeld die in het algemeen in een dergelijk geval relevant zijn. In zoverre fungeren zij ook als handreiking aan partijen en hun raadsliden, die daarmee het partijdebat beter kunnen structureren. In zijn beide functies is de gezichtspuntencatalogus dus niet bedoeld als een dictaat. Het is best mogelijk dat sommige gezichtspunten van 'het lijstje' in het concrete geval niet ►

of nauwelijks relevant zijn en dat de bijzondere omstandigheden die typerend zijn voor het onderhavige geval, daarin juist niet zijn vermeld. Partijen moeten hun debat dan concentreren op de punten waarom hun zaak wél scharniert.

JURIDISCHE BEGRIPPEN HANTEREN IN DE SPRAAKGEBRUIKELIJKE BETEKENIS

Procedures kunnen ook uit de rails lopen doordat de advocaat onvoldoende kennis heeft van het toepasselijke recht en zich dat bovendien niet realiseert. Ik geef een aantal voorbeelden.

Onrechtmatig

Soms hanteren advocaten het begrip ‘onrechtmatig’ in de zin van ‘onregelmatig’. Lekker gemakkelijk. Zo wordt bijvoorbeeld gesteld dat de niet- of niet-tijdige levering van gekochte zaken onrechtmatig is, of dat de kwaliteit van die zaken onrechtmatig achterblijft bij de kwaliteit waarop de koper mocht rekenen. Maar als een advocaat in de context van een processtuk een beroep op onrechtmatigheid doet, mogen de wederpartij en de rechter aannemen dat daarmee een beroep wordt gedaan op artikel 6:162 BW. En dan liggen de vorderingen in beginsel voor afwijzing gereed omdat in contract slechts een beroep kan worden gedaan op onrechtmatige daad als de desbetreffende handeling of nalatigheid op zichzelf onrechtmatig is, dus afgezien van (schending van) de contractuele norm.¹³ Tegen niet-levering, niet-conforme levering of niet-tijdige levering kan worden opgetreden met vorderingen tot nakoming, herstel, schadevergoeding en/of ontbinding. Stelplicht en bewijslast liggen dan wezenlijk anders dan het geval is bij een vordering gebaseerd op onrecht-

matige daad. Nu is het wel zo dat de wederpartij en de rechter zich niet als letterknecht mogen opstellen en onder omstandigheden de door eiser gestelde onrechtmatigheid redelijkerwijs in de correcte betekenis moeten verstaan, maar in zwakke en slecht bepleite zaken moet de advocaat niet vreemd opkijken als de rechter hem kort en zakelijk op zijn eigen stellingen afrekenet. ‘Onrechtmatig’ is geen panacee voor alle juridische kwalen.

Beperkende werking van redelijkheid en billijkheid

Ook de beperkende werking wordt vaak als containerbegrip gebruikt, in dit geval voor situaties waarin een advocaat meent dat toepassing van wet of overeenkomst tot een onredelijk resultaat leidt. Gesteld wordt dan dat dit resultaat in strijd is met redelijkheid en billijkheid. Als het daarbij blijft, is dit niet meer dan een loze kreet. Herhaaldelijk heeft de Hoge Raad overwogen dat in de tweede leden van de artikelen 6:2 en 6:248 een hoge en tot terughoudendheid nopen drempel is ingebouwd, tot uitdrukking komend in het woord ‘onaanvaardbaar’.¹⁴ Dit betekent dat de partij die zich op de beperkende werking beroept, specifiek en gemotiveerd uiteen moet zetten dat en waarom in het concrete geval deze hoge drempel wordt gehaald. De twee-eenheid redelijkheid en billijkheid is niet zelf een argument, maar veronderstelt argumenten.

Een overeenkomst beëindigen

Een volgend voorbeeld van slordig nadenken is dat wordt gesteld dat een overeenkomst tussen partijen is of wordt ‘beëindigd’, zonder dat wordt gepreciseerd of het gaat om ontbinding, opzegging, rechtsverwerking, afstand van recht of (gerechtvaardigd vertrouwen in de totstandkoming

van) een beëindigingsovereenkomst. Maar er zijn belangrijke verschillen in stelplicht en bewijslast tussen deze uiteenlopende rechtsfiguren. De slordigheid van de advocaat van eiser biedt de advocaat van de wederpartij de kans het standpunt van de eiser – soms tegen beter weten in – te ‘verstaan’ als de voor zijn cliënt minst schadelijke, of voor de eiser het moeilijkst te bewijzen, variant. Gaat de eiser daarin mee, dan is hij in beginsel aan die uitleg gebonden. Gaat hij er niet in mee, dan is de procedure in elk geval nodeloos verdraagd, en kan de rechter met door de correctie veroorzaakte, en dus in zoverre nodeloze, extra proceshandelingen rekening houden bij de veroordeling in de proceskosten. Overigens vraagt ook de advocaat van de gedaagde zich soms niet af wat precies wordt bedoeld met ‘beëindigen’; liever slaat hij ongericht aan het betwisten. De verwarring wordt compleet als ook de rechter hierin meegaat en daarmee de deur openzet voor appel of voor een executiegeschil.

Andere gevallen van slordige of ontbrekende analyse

De jurisprudentie staat bol van gevallen waarin een procedure uit de rails is gelopen als gevolg van slordig nadenken. Ik beperk mij tot één categorie, die op de vorige aansluit, namelijk dat de advocaat een rechtsfiguur inroept buiten haar toepassingsgebied. Een herhaalbaar voorkomend voorbeeld is dat de advocaat een overeenkomst opzegt, terwijl hij ontbinding bedoelt (of had horen te bedoelen).¹⁵ Nu bestaan tussen opzegging en buitengerechtelijke ontbinding, bij oppervlakkige beschouwing, inderdaad overeenkomsten.¹⁶ Maar bij nadere beschouwing bestaan tussen deze rechtsfiguren voornamelijk verschillen.¹⁷ Ook

hier geldt dat soms in redelijkheid geen misverstand kan bestaan bij de wederpartij en de rechter over de werkelijke bedoeling van de eiser, maar vaak bestaat de mogelijkheid van verwarring wel degelijk. Dat ligt dan in de risicosfeer van de partij die zich van het verkeerde juridische instrument heeft bediend. En ook hier bestaat de mogelijkheid dat de advocaat van verweerder de fout (al dan niet bewust) niet opmerkt en daarin (al dan niet bewust) meegaat, zoals soms ook de rechter doet.

WETTELIJKE VALKUILEN

Naast dit alles moet de advocaat bovendien beducht zijn voor wettelijke valkuilen. Overbekend zijn verjarings- en vervaltermijnen, die in beginsel – al is dat misschien contra-intuïtief – ook doorlopen tijdens onderhandelingen. Slechts onder (zeer) bijzondere omstandigheden is een beroep op verjaring naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar.¹⁸ Het verzuim om een stuitingsbrief te sturen, kan tot beroepsaansprakelijkheid leiden. Een andere bekende valkuil is dat de advocaat vergeet om een rechtsmiddel tegen een veroordeling tot medewerking aan de levering van een registergoed – met bepaling dat het rechterlijk vonnis in de plaats treedt van een deel van de leveringsakte – in het daartoe bestemde register in te schrijven (artikel 3:301 lid 2 BW).¹⁹ Dit verzuim leidt tot niet-ontvanke-lijkheid. Achter elke hoek (en achter elke wetsbepaling) kan dus het gevaar loeren. Een mee-lezer met een frisse blik, of een goede bureauchef, kan dit soort fouten signaleren.

TEN SLOTTE

In mijn eerdere publicatie *Tips & Tricks* (zie *Advocatenbladen* 8, 9 en 10, 2020) is de vraag hoe een advo-

caat optimaal procedeert, positief benaderd. Kernbegrippen zijn dat hij een zakelijk, onderbouwd, beknopt en constructief betoog houdt. In dit artikel is, als complement, voor het omgekeerde perspectief gekozen. Fouten zijn vaak te herleiden tot onvoldoende kennis en voorbereiding of een gebrek aan discipline. Zij kunnen zowel optreden in het werkproces als in de juridische analyse. Tezamen schetsen deze publicaties mijn beeld van de (zeer) goede advo-

caat. Natuurlijk is het maar weinigen gegeven in hun vak – welk vak dan ook – te excelleren. Maar dat neemt niet weg dat wij ernaar kunnen streven, en dat streven kenmerkt de redelijk handelende en redelijk bekwame advocaat. ■

*Dit is de derde en laatste aflevering van een drieluik. De eerste aflevering verscheen in *Advocatenblad* 5, de tweede in *Advocatenblad* 6. De gehele reeks is ook te vinden op *Advocatenblad.nl*.*

NOTEN

- 1 Rechter-plaatsvervanger in de Rechtbank Amsterdam.
- 2 *Adv.bld.* 2020 nrs. 8, 9 en 10.
- 3 Zie ook mijn 'Totstandkoming en uitleg van uitspraken van de Hoge Raad', bundel *Rechtsvorming* door de Hoge Raad, *Ars Aequi Libri* 2016, p. 41-62.
- 4 Zie recent ook HR 19 maart 2021, ECLI:NL:HR:2021:413, HR 16 april 2021, ECLI:NL:HR:2021:461 en HR 23 april 2021, ECLI:NL:HR:2021:640.
- 5 HR 16 april 2021, ECLI:NL:HR:2021:588.
- 6 HR 30 januari 1981, ECLI:NL:HR:1981:AG4140.
- 7 HR 13 oktober 2006, ECLI:NL:HR:2006:AV6956, *NJ* 2007/432.
- 8 HR 9 april 2010, ECLI:NL:HR:2010:BL1118, *NJ* 2010/215.
- 9 Zie onder meer Rechtbank Den Haag 20 maart 2019, ECLI:NL:RBDHA:2019:2605, rov. 4.3: 'In een geval als het onderhavige (...) vangt volgens vaste rechtspraak de verjaringstermijn aan op de dag na de eerste toepassing van deze dwangmiddelen.'
- 10 Hij begint een arrest, als daartoe aanleiding is, met de kern ('het gaat in deze zaak om...'), laat aan de behandeling van de klachten bij voorkeur een zelfstandige beschouwing voorafgaan, gebruikt kopjes, vangt advocaten minder op woorden – zodat zij minder gedetailleerde klachten hoeven op te stellen – en schrijft zo veel mogelijk gewoon Nederlands. Hetzelfde zien we overigens bij de andere kamers van de Hoge Raad en bij het parket.
- 11 HR 19 mei 1967, *NJ* 1967/261 (Saladin/HBU) en HR 20 februari 1976, *NJ* 1976/486 (pseudo-vogelpest), beide m.nt. GJS.
- 12 Zie bijvoorbeeld voorzieningenrechter Rechtbank Amsterdam 7 juni 2019, ECLI:NL:RBAMS:2019:4363. Het vonnis betreft de vraag onder welke omstandigheden iemand op grond van artikel 21 lid 1 AVG bezwaar kan maken tegen de verwerking van hem betreffende persoonsgegevens (een BKR-registratie) op basis van artikel 6 lid 1 onder (e) of (f) AVG.
- 13 HR 9 december 1955, *NJ* 1956/157 (Boogaard/Vesta).
- 14 Zie Asser/Sieburgh 6-III 2018/413.
- 15 Voorbeeld, kenbaar uit het Hof Amsterdam 2 maart 2021, ECLI:GHAMS:2021:593: 'Aangezien sprake is van een toerekenbare tekortkoming, wordt de overeenkomst hierbij eveneens opgezegd dan wel ontbonden...'. Een belangrijk deel van het processuele debat ging over de uitleg van deze mededeling.
- 16 Beide kunnen buiten rechte geschieden en leiden tot beëindiging van de contractuele gebondenheid.
- 17 Zie mijn Monografie BW B-58, nr. 14.
- 18 Zie recent HR 23 april 2021, ECLI:NL:HR:2021:649.
- 19 HR 23 april 2021, ECLI:NL:HR:2021:647.

BEROEPSOPLEIDING TOT ADR SPECIALIST / LEGAL MEDIATOR

Start 28 oktober 2021 in Amsterdam

Start 2 november 2021 in Eindhoven

Bij het ADR Instituut bent u aan het juiste adres voor hoogwaardige opleidingen en vaardigheidstrainingen. De beroepsopleiding is voor juristen en andere professionals, zowel in het bedrijfsleven als bij de overheid en instellingen. Wij leiden u breed op in onderhandelen, mediation en partijbegeleiding. Door de inzet van ADR maken we de weg vrij voor blijvende win-win oplossingen.

Kennismaken?

Volg een workshop (kosteloos) of bezoek onze informatieavond (live of online).

Kijk voor meer informatie en ons volledige aanbod op www.adrinstituut.nl/agenda/

BEYOND LAW

POSTACADEMISCHE BEROEPSOPLEIDING ALTERNATIVE DISPUTE RESOLUTION

- > *Word erkend mediator*
- > *Leer alles over conflicthantering*
- > *Onderhandelen volgens de Harvard methode*
- > *Start dit najaar*
- > *20 bijeenkomsten*
- > *99 PO NOvA punten*

In de allround Beroepsopleiding tot ADR Specialist / Legal Mediator van het ADR Instituut leert u het.

Onderhandelen, mediation en partijbegeleiding

Het aantal aanbieders van mediationopleidingen in Nederland groeit nog altijd. Moeilijk kiezen? Met de beroepsopleiding van het ADR Instituut kiest u voor een brede opleiding waarin u wordt geschoold in onderhandelen, mediation en partijbegeleiding. Door deze veelomvattende aanpak duurt onze opleiding langer dan alle andere mediationopleidingen. Een belangrijk voordeel is dat de lesstof direct toepasbaar is in uw huidige werksituatie en dat u met deze opleiding uw kansen in het beroepenveld aanzienlijk vergroot.

Attitude

Naast theorie en het aanleren van praktische vaardigheden besteden wij in onze beroepsopleiding veel aandacht aan de ontwikkeling van uw attitude in het omgaan met conflicten. U wordt vertrouwd gemaakt met een scala aan conflictoplossingsmethoden. Na afloop van de opleiding bent u in staat om succesvol op te treden als professioneel mediator, onderhandelaar en partijbegeleider (in mediation). Ook kunt u adviseren over de keuze voor een methode waarmee een geschil op de meest effectieve wijze wordt opgelost.

Theorie en praktijk

Uitgangspunt van de opleidingen van het ADR Instituut is de koppeling tussen theorie en praktijk. Voor de beroepsopleiding werken wij uitsluitend met ervaren trainers en universitair docenten die middenin de beroepspraktijk staan. Als specialisten op hun vakgebied dragen zij hun kennis en ervaring over en verhelderen zij de theorie met talloze praktijkvoorbeelden. Het lesprogramma voorziet in een afwisseling van workshops, casestudies en simulatiespelen. Ook komt u bijeen in intervisiegroepen. Vaardigheidstrainingen vormen een belangrijk onderdeel van de opleiding en de persoonlijke begeleiding van elke cursist krijgt alle aandacht.

Onaanvaardbare doorkruising in het deken-toezicht?

DOOR / OSWALD JANSEN¹

Dekens hebben het advies gekregen een tweewegenleer te ontwikkelen voor het toezicht. Advocaat Oswald Jansen meent dat het vooral een tuchtrechtelijke tweewegenleer moet zijn.

De deken vervult een centrale rol in de advocatenorde met belangrijke tuchtrechtelijke en bestuursrechtelijke taken. De wetgever gaf zes jaar geleden met de Wet positie en toezicht advocatuur (Wpta) bestuursrechtelijke bevoegdheden aan de deken. Het college van toezicht werd een systeemtoezichthouder op het toezicht op advocaten, met de deken als toezichthouder met bestuursrechtelijke sanctiebevoegdheden. Een aanbeveling aan de deken na de evaluatie van die wet was om het toezicht en de inzet van het Awb-instrumentarium te verbeteren, 'bijvoorbeeld door ontwikkeling van een tweewegenleer'.²

Eén van de taken van de deken is het toezicht op advocaten. Het gaat dan om de naleving van de normen die zijn opgenomen in de Advocatenwet of de Verordening op de advocatuur, om de zorg die advocaten jegens hun cliënten behoren te betrachten en om het handelen dat een behoorlijk advocaat betaamt. De deken is daarmee toezichthouder (artikel 5:11 Awb), en dat betekent dat hij beschikt over de in titel 5.2 Awb opgenomen toezichtbevoegdheden, zoals bijvoorbeeld inlichtingen of inzage vorderen en

plaatsen betreden, zoals het kantoor van de betrokken advocaat.³

Advocaten zijn tot medewerking verplicht op grond van artikel 5:20 Awb. Dat kan sinds 1 juli 2021 met een last onder bestuursdwang of last onder dwangsom worden afgedwongen. Voor bepaalde overtredingen kan de deken bestuursrechtelijke sancties opleggen, zoals de bestuurlijke boete en de last onder dwangsom. Denk daarbij aan de regels over stage en beroepsopleiding, kantoororganisatie, vakbekwaamheid, de beschikbaarheid van een stichting derdengelden en de beroepsaansprakelijkheidsverzekering.

De wetgever kwam zes jaar geleden tot de wijziging van het toezicht op advocaten omdat hij behoefte had aan meer proactief toezicht, een toezicht dat niet pas in actie kwam na een klacht. Toezicht en het tuchtrecht hadden volgens hem te weinig een zelfstandige functie. 'Tuchtrecht kan volgen op toezicht, maar vormt op zichzelf geen onderdeel van het toezicht'.⁴ De wetgever creëerde zo als het ware een bestuursrechtelijke handhavingsskolom naast de tuchtrechtelijke en wilde vermenging van de twee tegengaan. Hij schreef

zelfs over de scheiding van toezicht en tuchtrecht.

'Belangrijk verschil tussen tuchtrechtspraak en toezicht is dat toezicht plaatsvindt zonder dat van een overtreding hoeft te zijn gebleken. Toezicht heeft daarmee veel meer een preventief karakter. Tuchtrechtspraak is reactief van aard en komt pas aan de orde als geklaagd wordt over een mogelijke overtreding'.⁵

'Toezicht dient met name een preventieve functie te hebben en niet in hoofdzaak repressief van aard te zijn. Het huidige toezicht op advocaten is in een aantal opzichten te zeer gekoppeld aan de indiening van een klacht, waardoor het gewenste preventieve karakter van het toezicht onvoldoende uit de verf komt. Toezicht vindt vooral plaats naar aanleiding van een klacht en ter voorbereiding op een tuchtzaak. Het wordt in dat geval feitelijk uitgeoefend in het kader van het tuchtrecht. Hierdoor raken toezicht en tuchtrecht te zeer met elkaar vermengd'.⁶

Uit de Wpta-evaluatie kwam ook naar voren dat de deken het tuchtrecht effectiever vinden.

'Het Awb-instrumentarium wordt over het algemeen ervaren als ►

tijdrovender en minder punitief dan het tuchtrecht. Het tuchtrechtelijk instrumentarium is volgens de dekens directer en sorteert meer effect op de advocaat, aangezien het aan zijn integriteit raakt. Dekens geven aan dat tuchtrechtelijke handhaving daarvoor meer indruk maakt op advocaten. Alle dekens geven aan dat het tuchtrecht sneller en slagvaardiger is dan de inzet van het Awb-instrumentarium. De bestuursrechtelijke gang kan, vanwege de mogelijkheid van bezwaar, beroep en hoger beroep, lang duren.⁷

Om meer recht te doen aan de bedoeling van de wetgever, zouden de dekens het Aw-instrumentarium vaker moeten gebruiken. De bestuursrechtelijke route dient de voorkeur te hebben bij normen die een bestuursrechtelijk karakter hebben of waarvoor de wetgever een bestuursrechtelijke sanctie heeft voorzien (zie artikel 45g, eerste lid, Awb). Een tuchtrechtelijke tweewegenleer kan eraan bijdragen dat die route ook daadwerkelijk wordt gebruikt.

We kennen de tweewegenleer als de beperking van de keuze voor de overheid tussen het privaatrecht en het publiekrecht. De vraag is dan of de privaatrechtelijke weg de publiekrechtelijke onaanvaardbaar doorkruist. Met een tweewegenleer wordt dus de keuze tussen de tuchtrechtelijke en de bestuursrechtelijke route beperkt. De tuchtrechtelijke tweewegenleer is in de kern een door de tuchtrechter te hanteren tweewegenleer die door de dekens wordt toegepast.

Indien met een dergelijke tweewegenleer ijkpunten zoals de bescherming van de belangen van de advocaat en het vergelijkbaar resultaat⁸ zouden worden gehanteerd om de keuze te bepalen tussen het tuchtrecht en het bestuursrecht, dan zouden de argumenten van de dekens om niet voor het Awb-instrumentarium te kiezen (de bestuursrechtelijke gang van de rechtsbescherming

duurt te lang) juist betekenen dat de tuchtrechtelijk weg moet worden uitgesloten.

Verplichtingen zoals het behalen van het juiste aantal opleidingspunten, het op de voorgeschreven wijze gebruikmaken van een stichting derdengelden, de eis van een adequate beroepsaansprakelijkheidsverzekering en de administratieplicht hebben een overwegend bestuursrechtelijk karakter, en daarbij passen bestuursrechtelijk toezicht en bestuursrechtelijke sanctiebevoegdheden. Tuchtrecht zou het bestuursrecht daar onaanvaardbaar doorkruisen.

Er is nog een ander – niet met zoveel woorden door de wetgever genoemd – argument om een keuzereguleer tussen tuchtrechtelijke en bestuursrechtelijke handhaving aan te nemen. Welke rechter is de meest aangewezen rechter om een oordeel te geven? Bij de toepassing van een bestuursrechtelijke bevoegdheid is de bestuursrechter de eerst aangewezen rechter. De tuchtrechter zal zich terughoudend opstellen, zich aansluiten bij het oordeel van de bestuursrechter en wellicht zelfs moeten wijken.

Een duidelijke keuzereguleer, zoals een tuchtrechtelijke tweewegenleer, zou stapeling van procedures voorkomen

evenals een onduidelijke rolverdeling tussen de bestuursrechter en de tuchtrechter.

De tuchtrechtelijke tweewegenleer zou bijvoorbeeld gevolgen moeten hebben voor de medewerkingsplicht van advocaten. De advocaat is verplicht om medewerking te verlenen aan het toezicht dat door de deken wordt verricht (artikel 5:20, eerste lid, Awb). Niet-medewerking is een misdrijf (artikel 184 Sr), en kan met een door de deken opgelegde last onder bestuursdwang of een last onder dwangsom worden afgedwongen. Echter, in gedragsregel 29 is ook de naleving van artikel 5:20 Awb als regel opgenomen. Ofschoon ik meen dat het een advocaat niet betaamt om te weigeren aan het onderzoek door de deken mee te werken, vind ik dat overtreding van de medewerkingsplicht van artikel 5:20 Awb uitsluitend bestuursrechtelijk (of strafrechtelijk) behoort te worden gehandhaafd.⁹ Er wordt daarmee ook recht gedaan aan de bedoeling van de wetgever. Tuchtrechtelijke handhaving van de schending van die specifieke medewerkingsplicht zou de onaanvaardbare doorkruising opleveren op grond van de tuchtrechtelijke tweewegenleer die mij voor ogen staat.¹⁰ ■

NOTEN

- 1 Advocaat bij Van Ardenne & Crince le Roy Advocaten te Rotterdam, adjunct professor aan de American University Washington College of Law en verbonden aan Tilburg University.
- 2 *Pro Facto, Evaluatie Wet positie en toezicht advocatuur*. Eindrapportage, Groningen 5 augustus 2020, p. 145.
- 3 De deken is ook aangewezen als toezichthouder op grond van artikel 24, tweede lid, Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme. Deze taak van de deken laat ik hier kortheidshalve onbesproken.
- 4 *Kamerstukken II 2011/12*, 32 382, nr. 10, p. 33.
- 5 *Kamerstukken II 2011/12*, 32 382, nr. 10, p. 34.
- 6 *Kamerstukken II 2011/12*, 32 382, nr. 10, p. 39.
- 7 *Pro Facto, Evaluatie Wet positie en toezicht advocatuur*. Eindrapportage, Groningen 5 augustus 2020, p. 69.
- 8 Ik maak gebruik van de ijkpunten uit: P.J. Huisman & F.J. van Ommeren, *Hoofdstukken van privaatrechtelijk overheids-handelen*, Deventer: Wolters Kluwer 2019, p. 424 e.v.
- 9 Wanneer de medewerking van een advocaat wordt gevraagd in een tuchtrechtelijke kwestie, zoals een klacht, doet het vraagstuk van de keuze tussen twee wegen zich niet voor.
- 10 De tuchtrechter zal zich wellicht binnenkort over deze kwestie uitlaten in de zaak over de financiële kengetallen advocatuur. Zie <https://www.advocatenorde.nl/nieuws/dekenappel-financiele-kengetallen-advocatuur>.

NEEM JE
ENTHOUSIASME
MEE!

van der Steenhoven

Van der Steenhoven advocaten
Amsterdam zoekt

ERVAREN ADVOCATEN ARBEIDSRECHT

Die hun deskundigheid en talenten verder bij ons willen ontwikkelen. Die zelfstandig, duidelijke adviezen geven, creatief onderhandelen en scherp procederen om voor cliënten het beste resultaat te bereiken. En ook heldere presentaties geven over arbeidsrecht actualiteiten aan cliënten.

Toe aan een overstap?

Bekijk
onze vacatures:

easy advertising

- self service (3,5 minuut voorstel)
- deelname online + print

Aplanner.nl

Bezoek www.Aplanner.nl of voor vragen: 024 - 360 77 10 / mail@capitalmediaservices.nl

De grootschalige hack door de politie van het telecombedrijf EncroChat leidt tot een fel debat over de rechtmatigheid van het verkregen bewijs. De werkwijze van het OM is in strijd met het recht, betogen strafrechtadvocaten Ruud van Boom en Justus Reisinger.

Bewijs uit EncroChat in strijd met het recht

DOOR / RUUD VAN BOOM & JUSTUS REISINGER

Bij een omvangrijk, internationaal onderzoek werden in 2020 door het gelijktijdig hacken van tienduizenden 'encryptie-telefoons' van het bedrijf EncroChat, miljoenen berichten verkregen. Deze operatie leidde tot honderden arrestaties in verschillende Europese landen, waaronder Nederland. Inmiddels lopen er veel strafzaken in Nederland waarbij justitie gebruikmaakt van informatie verkregen door het hacken van de Encrotelefoons. Deze informatie bestaat onder meer uit chats (gesprekken), notities en locatiegegevens. De informatie geeft volgens justitie een ongehoorde inzicht in de wereld van de georganiseerde misdaad. In heel Nederland willen advocaten weten hoe de Encrohack is uitgevoerd zodat zij effectief de rechtmatigheid van de verkrijging en verwerking alsmede de betrouwbaarheid, integriteit, herleidbaarheid en reproduceerbaarheid van de informatie ter

discussie kunnen stellen. Verzoeken om informatie met betrekking tot de Encrohack worden echter door justitie steevast geweigerd met, zakelijk weergegeven, de navolgende drie argumenten:

1. De verdachten hebben geen (rechtens te respecteren) belang bij onderzoek naar de hack omdat de Encrohack is uitgevoerd door Frankrijk die de verkregen informatie via Europol heeft gedeeld met het Nederlandse onderzoeksteam 26Lemont dat zich louter richt op het bedrijf Encro en niet op individuele gebruikers van Encrotelefoons. Vanuit 26Lemont is relevante geachte informatie vervolgens rechtmatig (want op basis van artikel 126dd Sv) gedeeld met zaakofficieren om deze te gebruiken in reeds lopende dan wel nieuw op te starten onderzoeken. Nu onderzoek van 26Lemont geen voorbereidend onderzoek betreft tegen andere verdachten

dan het bedrijf Encro, hebben deze andere verdachten geen belang bij de rechtmatigheidstoets omdat, volgens justitie, eventuele vormverzuimen in 26Lemont geen rechtsgevolgen *kunnen* hebben aangezien deze niet zijn begaan in het voorbereidend onderzoek tegen de verdachte als bedoeld in artikel 359a Sv.

2. De Encrohack is Frans militair staatsgeheim.
3. De Encrohack heeft plaatsgevonden in Frankrijk, onder verantwoordelijkheid van de Franse rechter, waardoor het interstatelijk vertrouwelijkheidsbeginsel in de weg staat aan een rechtmatigheidstoets door de Nederlandse rechter.

Hierna zullen wij betogen dat en waarom deze drie argumenten niet in de weg staan aan een rechtmatigheidstoets in de zin van artikel 359a Sv. Bovendien zullen wij

betogen dat de rechtmatigheidstoets wellicht niet eens nodig is omdat al duidelijk is dat het ‘Nederlandse’ Encrobewijs, vanuit Europees/internationaalrechtelijk perspectief, onrechtmatig is verkregen. Daarbij merken wij op voorhand op dat wij beseffen dat het bestek van dit stuk zich niet leent voor de uitputtende bespreking die deze betogen verdienen, maar wel voor een beknopte weergave van de argumentatie en als aanzet voor nadere discussie.

AD 1. VORMVERZUIM (HOOGUIT) IN ANDER VOORBEREIDEND ONDERZOEK?

Verschillende rechters hebben inmiddels geoordeeld dat het onderzoek van 26Lemont evident mede gericht is geweest op de individuele gebruikers en dat 26Lemont derhalve (in zoverre) onderdeel uitmaakt van het voorbereidend onderzoek tegen de verdachte.

Bovendien onderkennen steeds meer rechtbanken – in lijn met de Hoge Raad (1 december 2020, ECLI:NL:HR:2020:1889; zie ook HR 11/5/21 en 15/6/21) – dat ook vormverzuimen begaan *buiten* het voorbereidend onderzoek tegen de verdachte rechtsgevolgen kunnen hebben, namelijk indien het betreffende vormverzuim of de betreffende onrechtmatige handeling van *bepalende invloed* is geweest op het verloop van het opsporingsonderzoek naar en/of de (verdere) vervolging van de verdachte ter zake van het ten laste gelegde feit. Niet ter discussie staat dat het Encrobewijs in de meeste Encrozaken het bepalende bewijs vormt. Het eerste argument van justitie is dus achterhaald.

AD 2. STAATSGEHEIM?

Het recht op een eerlijk proces brengt met zich dat verdachten recht en belang hebben bij toetsing van de rechtmatigheid (van verkrijging en

verwerking) en de betrouwbaarheid, integriteit, herleidbaarheid en reproduceerbaarheid van (technisch, digitaal) bewijs.

De voor deze toetsing(en) relevante informatie wordt tot dusverre buiten de strafdossiers gehouden. Volgens justitie omdat de Encrohack Frans (militair) staatsgeheim is. Om die reden is de wel gevoegde hackmachtiging (artikel 126uba Sv) deels zwartgelakt en is recent door de Rechtbank Rotterdam gevraagd om zich te mogen verschonen toen bleek dat zij kennis had gekregen van het zwartgelakte deel. Deze verschoning heeft inmiddels plaatsgevonden.¹

Het standpunt van justitie is natuurlijk niet zonder risico's, aangezien rechters uiteindelijk tot het oordeel zouden kunnen komen dat geen sprake is geweest van een eerlijk proces indien de verdachte de rechtmatigheid en betrouwbaarheid van het ‘Encrobewijs’ niet (voldoende) heeft kunnen weerspreken. Om die reden heeft onlangs een Haagse rechter-commissaris – voor het eerst – geoordeeld dat de ongeschoonde hackmachtiging én de daaraan ten grondslag gelegde stukken wel degelijk aan het dossier behoren te worden toegevoegd, tenzij een (andere) rechter-commissaris op basis van artikel 147b jo. 187d lid 1 Sv alsnog oordeelt dat zwaar-

wegende (opsporings)belangen zich daartegen verzetten.

De vraag blijft hoe het nou precies zit met dat Franse staatsgeheim. Tot op heden is in elk geval niet gesteld of gebleken dat de bevoegde Franse autoriteit (waarschijnlijk de Franse minister van Defensie) haar (militaire) staatsgeheim ooit heeft prijsgegeven dan wel zich anderszins ooit heeft uitgelaten over inhoud c.q. reikwijdte daarvan. Het is voorshands (dus) ook niet aannemelijk dat Nederlandse officieren van justitie of rechters(-commissarissen) op de hoogte zijn van het staatsgeheim of anderszins weten wat er (niet) onder valt.

Wat we ondertussen wel weten, is dat de Franse rechters in de Franse hackmachtiging(en) louter stellen dat de wijze van (de-)installatie van het technisch hulpmiddel staatsgeheim is.

Wat we ook weten, is dat de tactische omschrijving van de *werking* van het technisch hulpmiddel in de Engelse hackmachtigingen staat en dat die in de daaropvolgende Engelse rechtszaken door vertegenwoordigers van justitie (de NCA en ‘*the prosecutor's office*’) is bevestigd en dat die bovendien tot dusverre door (alle) Engelse rechters als juist is aanvaard. Deze tactische omschrijving van de werking is ►

Verkorte definitie hackbevoegdheid (artikel 126uba Sv)

Verslag toezicht wettelijke hackbevoegdheid politie 2020, Inspectie Justitie en Veiligheid, 2020

De Inspectie Justitie en Veiligheid definieert de hackbevoegdheid als *de bevoegdheid door de politie om een geautomatiseerd werk dat in gebruik is bij een verdachte, heimelijk en op afstand binnen te dringen en hier onderzoek in te doen.*

De Inspectie merkt in haar rapport op:

p. 1

Bij het toepassen van de hackbevoegdheid maakt de politie inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van de verdachte en mogelijk van derden. Toezicht is van belang om vast te stellen of de politie hierbij wet- en regelgeving juist toepast en naleeft zodat kan worden vertrouwd op een zorgvuldige en rechtmatige toepassing van deze bevoegdheid door de politie.

dus niet geheim en (mede) van belang voor de beoordeling van het laatste argument van justitie, het vertrouwensbeginsel.

AD 3. ONDERZOEK IN FRANKRIJK (ONDER VERANTWOORDELIJKHEID VAN FRANKRIJK)?

Onderzoekswensen die zien op het onderzoek in Frankrijk worden consequent afgewezen met verwijzing naar het vertrouwensbeginsel. Daarbij wordt door rechters veelal overwogen dat het niet uitmaakt of, en zo ja in welke mate bij dat Franse onderzoek Nederlandse opsporingsautoriteiten betrokken zijn geweest. Immers, deze betrokkenheid zou niets af kunnen doen aan het feit dat dit onderzoek in Frankrijk heeft plaatsgevonden onder verantwoordelijkheid van de Franse rechter. De Nederlandse rechters verwijzen daarbij de Hoge Raad, die op 5 oktober 2010 overwoog:

4.4.1. Ten aanzien van onderzoekshandelingen waarvan de uitvoering plaatsvindt onder verantwoordelijkheid van de buitenlandse autoriteiten van een andere tot het EVRM toegetreden staat, is de taak van de Nederlandse strafrechter ertoe beperkt te waarborgen dat de wijze waarop van de resultaten van dit onderzoek in de strafzaak tegen de verdachte gebruik wordt gemaakt, geen inbreuk maakt op zijn recht op een eerlijk proces, zoals bedoeld in art. 6, eerste lid, EVRM. Het behoort niet tot de taak van de Nederlandse strafrechter om te toetsen of de wijze waarop dit onderzoek is uitgevoerd, strookt met de dienaangaande in het desbetreffende buitenland geldende rechtsregels (vgl. HR 18 mei 1999, NJ 2000/107).

Daarbij wordt consequent over het hoofd gezien dat diezelfde Hoge Raad, nota bene in hetzelfde arrest, direct voorafgaand aan deze overweging het navolgende overwoog:

4.3. De aard en de omvang van de rechterlijke toetsing van de rechtma-

tigheid van onderzoekshandelingen die hebben plaatsgevonden in het buitenland, verschillen naar gelang deze onderzoekshandelingen zijn uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van de buitenlandse autoriteiten dan wel onder verantwoordelijkheid van de Nederlandse autoriteiten.

Het vertrouwensbeginsel ziet dus louter op onderzoekshandelingen in het buitenland, maar niet op onderzoekshandelingen op Nederlands grondgebied.

Bovendien hebben de Nederlandse rechters geen oog voor het arrest van het Europees Hof in de zaak-Stojkovic.²

Dat arrest is geweest *na* voornoemd arrest van de Hoge Raad en daaruit volgt dat Nederland (mede)verantwoordelijk kan worden als Nederlandse opsporingsautoriteiten betrokken zijn bij onderzoekshandelingen in Frankrijk. In zijn proefschrift ‘Het vertrouwensbeginsel bij de interstatelijke samenwerking in strafzaken’ (2018, p. 179 e.v.) legt mr. dr. T. Kraniotis uit waarom:

Deze verantwoordelijkheid vindt haar oorsprong in de verantwoordelijkheid voor de extraterritoriale effecten van de handelingen van organen van de staat: ‘La Cour rappelle que si, en application de l’article 1 de la Convention, il appartient aux Hautes Parties contractantes d’assurer le respect des droits garantis par la Convention et ses Protocoles au profit des personnes relevant de leur juridiction, cette responsabilité peut entrer en jeu à l’occasion d’actes émanant de leurs organes mais déployant leurs effets en dehors de leur territoire’.

Vertaald naar de Encrohack-situatie: samenwerking tussen Nederlandse en Franse autoriteiten op Frans grondgebied kan, op basis van artikel 1 EVRM, medeverantwoordelijkheid voor Nederland opleveren indien sprake is van ‘extraterritoriale effecten’, zoals in dit geval voorzienbare schendingen van het recht op privacy van gebruikers van Encrotelefoons

die zich op Nederlands grondgebied bevinden.

Dat de Encrohack (voorzienbare) ‘extraterritoriale effecten’ had, wordt door justitie erkend. Zij stellen nota bene dat dit *de* reden is geweest waarom zij op voorhand een Nederlandse rechter-commissaris hebben gevraagd om een ‘hackmachtiging’ (ex artikel 126uba Sv).

Het vertrouwensbeginsel is dus niet van toepassing en Nederland heeft ‘territoriale jurisdictie’, ofwel rechtsmacht over het hacken vanuit Frankrijk van ‘Nederlandse’ Encrotelefoons. In zoverre dient het ‘hacken’ naar Nederlands recht te worden beoordeeld.

Vergelijk de ‘spiegelbeeldsituatie’ die (overeenkomstig het Cybercrimeverdrag) geregeld is in de Aanwijzing internationale aspecten van de inzet van de bevoegdheid ex artikel 126nba Sv (en artikel 126uba Sv). Deze Aanwijzing schrijft voor wat de Nederlandse autoriteiten moeten doen zodra bij de uitvoering van een hack blijkt dat de beoogde gegevens zich bevinden in een bepaald (ander) land, namelijk direct het andere land een notificatie en rechtshulpverzoek sturen dan wel de hack direct stopzetten.

In dit geval is niet alleen sprake geweest van ‘extraterritoriale effecten’, maar bovendien (voorzienbaar) van ‘onderzoekshandelingen’ IN Nederland.

Uit de beschikbare Franse en Engelse stukken valt namelijk op te maken dat de werking van het technisch hulpmiddel zich als volgt laat samenvatten:

Op de Encroserver in Frankrijk is (heimelijk) een software-implant geplaatst (implant 1), met behulp waarvan op 1 april 2020 via elektronisch transmissie een ‘update’ is verstuurd naar en vervolgens is ‘binnengedrongen’ in alle actieve Encrotelefoons ter wereld (!), waarna direct op iedere individuele Encrotelefoon een zogeheten ‘Data Capture Device’ (implant 2) werd geïnstalleerd die vervolgens

(op afstand) op 1 april 2020 werd geactiveerd en vervolgens kopieën is gaan maken van alle opgeslagen data, waaronder chats, notities en locatiegegevens. Aldus werd de ‘end to end-encryptie’ omzeild. Van (‘live’) interceptie, ofwel het – tijdens verzending – onderscheppen c.q. opnemen van telecommunicatie, is dus nimmer sprake geweest. Uit de Franse rechterlijke machtiging blijkt bovendien dat voorafgaand aan de Encrohack van alle actieve Encrotoestellen bekend was welke zendmasten werden aangestruald. Deze informatie kwam van de gehackte Encroserver. Men wist op 1 april 2020 precies waar de Encrotelefoons zich bevonden waarop zou worden binnengedrongen. Dit verklaart ook waarom justitie de Nederlandse rechter-commissaris voorafgaand aan de Encrohack heeft gevraagd om een machtiging tot binnendringen (ex artikel 126uba Sv). Uit processen-verbaal van Jeremy Decou van de Franse gendarmerie, nauw betrokken geweest bij de Encrohack, blijkt bovendien dat de actuele zendmastgegevens en chats ná de start van de hack ‘live’ werden ontvangen. Tenslotte is gebleken dat vanaf 1 april 2020 ook alle wifi-accesspoints ‘live’ werden vastgelegd. Zelfs als Frankrijk dus nog niet zou weten waar de telefoons zich bevonden *voorafgaand* aan de hack, dan veranderde dat direct *tijdens* de hack, bij verkrijging van de eerste resultaten. Vanaf dat moment was Frankrijk hoe dan ook verplicht tot notificeren van Nederland en (tot akkoord) stoppen, hetgeen niet is gebeurd (zie naast het Cybercrimeverdrag ook Richtlijn 2014/41).

RESUMÉ

De Encrohack is onrechtmatig nu evident (en voorzienbaar) sprake is geweest van ‘onderzoekshandelingen’ in Nederland en het vertrouwensbeginsel dus niet zonder meer van toepassing is, terwijl justitie tegelijkertijd stelt dat zij geen gebruik heeft gemaakt van

de hackbevoegdheid (ex artikel 126uba Sv).³ Het binnendringen en onderzoeken vanuit Frankrijk van ‘Nederlandse’ Encrotelefoons, met medeweten van Nederland, is dus onrechtmatig, en levert allicht zelfs het misdrijf van computervredbreuk op (art. 138ab Sr) jegens iedere individuele gebruiker, dit met medeweten c.q. medewerking van Nederlandse opsporingsautoriteiten. Voor die conclusie is geen nader onderzoek nodig nu immers kan worden vastgesteld dat geen sprake is geweest van toepassing van artikel 126uba Sv, nog daargelaten dat evident geen sprake is geweest van naleving van de eisen uit artikel 126uba Sv. Zo kan op voorhand van een onbekende gebruiker, louter op basis van gebruik van een Encrotelefoon, natuurlijk niet gezegd worden dat deze *dus* verdachte is in de zin van voornoemde bepaling. Daar komt vervolgens nog bij dat artikel 126dd Sv niet *kan* dienen als grondslag voor het delen van onderzoeksresultaten uit de ‘hackbevoegdheid’ van artikel 126uba Sv: die bepaling komt niet voor in artikel 126dd Sv. Rest de vraag wat de rechtsgevolgen moeten zijn voor het onrechtmatig (en op grote schaal) schenden van de privacy van gebruikers. Dit lijkt uiteindelijk een rechtspolitieke en maatschappelijke vraag te worden, waarbij artikel 359a Sv de rechter een (relatief) vrije beoordelingsmarge toekent. Echter, de Europese rechtspraak stelt bepaaldelijk verplichtingen, zelfs als het ‘maar’ gaat om het

recht op privacy!

Een onrechtmatige Encrohack is een rechtstreekse schending van artikel 8 EVRM en artikel 7 Handvest van de EU (alsmede EU-richtlijn 2016/680, die rechtstreeks van toepassing is op verkrijging van de Encrodata). Vaste rechtspraak is dat schending van artikel 8 EVRM niet automatisch schending oplevert van artikel 6 EVRM, maar dat is wel mogelijk (EHRM Budak vs. Turkije). Juist als – zoals hier – geen sprake is geweest van een adequate rechterlijke controle (zie in dat verband, ter zake de verwerking van ‘bulkdata’, ook het arrest van het EHRM GK inz. Big Brother Watch). Als de betrouwbaarheidstoets niet kan worden uitgevoerd (al dan niet als gevolg van een staatsgeheim), geeft dat mogelijk zelfs een rechtstreekse schending van artikel 6 EVRM. Bewijs dat niet deugdelijk is, leent zich niet tot gebruik.⁴

Het Hof van Justitie lijkt zelfs nog verder te gaan, waar het gaat om schendingen van het Unierecht, en al helemaal van het Handvest (artikel 7). Het doeltreffendheidsbeginsel lijkt dan te vereisen dat (bepalend) bewijs dat is verkregen in strijd met rechten uit het Handvest (zoals het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer, artikel 7 Hv) *móét* worden uitgesloten (zie o.a. HvJ Web-MindLicenses en HvJ Dzivev). Wordt vervolgd. ■

Ruud van Boom en Justus Reisinger
zijn strafrechtadvocaten bij
Van Boom Advocaten.

NOTEN

- 1 Het NRC kopte op 26 juli 2021: ‘De hack van EncroChat zou een Frans militair staatsgeheim zijn en daarom mag zelfs de rechter er niets van weten.’; <https://www.nrc.nl/nieuws/2021/07/26/rechters-in-strafzaak-sartell-ervangen-om-staatsgeheim-het-geeft-te-denken-over-de-motieven-van-het-om-a4052469>.
- 2 EHRM 27 oktober 2011, 25303/08 (Stojkovic/Frankrijk en België; EHRC 2012, 23 m.nt. Ölçer); zie ook A-G Bleichrodt in punt 44 van zijn conclusie voorafgaand aan HR 22 juni 2021, ECLI:NL:HR:2021:962.
- 3 Verslag toezicht wettelijke hackbevoegdheid politie 2020, Inspectie Justitie en Veiligheid, 2020, p. 5: ‘In 2020 is in de media veel aandacht geweest voor het EncroChat onderzoek. Zowel de politie als het Openbaar Ministerie hebben aangegeven dat in dit onderzoek geen sprake is geweest van de inzet van de hackbevoegdheid door Nederlandse opsporingsambtenaren. Ook deze zaak valt daarom buiten de reikwijdte van dit toezicht door de Inspectie.’
- 4 Zie mr. dr. M. Galic, *Strafblad* 2021, 2.

Reviews

Advocaatscore

9.3/10

Gebaseerd op basis van 168 beoordelingen

Ik ben heel goed geholpen door mevr. Hendriks, en heb dit als heel prettig ervaren. Ik heb alleen maar lof over de aanpak en dat het zo snel tot tevredenheid is afgerond.

19-7-2021

Hennie, Apeldoorn

Kantoor

Ace Letselschade Advocaten

Advocaat

Leonie Hendriks

**ZEER
TEVREDEN.**

ADVOCAATSCORE.NL

Juridische kwesties
die zijn weggezaakt

Ontneming bij een door gehomologeerd akkoord beëindigd faillissement

DOOR / DESIREE DE JONGE

Een faillissement kan worden beëindigd door een gehomologeerd akkoord. Dat is een akkoord dat wordt gesloten tussen de gefailleerde en schuldeisers over voldoening van de schulden, bekrachtigd door de rechter. Artikel 157 van de Faillissementswet (Fw) bepaalt dat het gehomologeerde akkoord verbindend is voor alle geen voorrang hebbende schuldeisers, zonder uitzondering, of zij nu in het faillissement opgekomen zijn of niet. Sinds 2019 geldt een termijn waarbinnen vorderingen voor de verificatievergadering moeten zijn ingediend, willen deze nog afdwingbaar zijn. Dat is alleen anders indien de schuldeiser redelijkerwijs niet in staat was de vordering binnen die termijn in te dienen (artikel 161a Fw). Niet-tijdige indiening heeft als gevolg dat de schuldeiser geen recht heeft op de uitkering.

Een natuurlijk persoon of rechtspersoon kan een dergelijk (gehomologeerd) akkoord hebben bereikt, maar tevens nog een procedure hebben lopen waarin ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel wordt gevorderd of waarin al een ontnemingsmaatregel (artikel 36e Sr) is opgelegd. Wat is ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel de positie van de staat indien tot zo'n gehomologeerd akkoord wordt gekomen? De Hoge Raad oordeelde daarover op 2 februari 2021 in een cassatie in het belang

der wet (ECLI:NL:HR:2021:112). De vraag kwam aan de Hoge Raad voor te liggen doordat het Gerechtshof Den Haag op een verzoek tot vermindering van de betalingsverplichting (thans artikel 6:6:26 Sv), had geoordeeld dat de staat geen schuldeiser in het faillissement – en daarmee niet gebonden aan het gehomologeerd akkoord – was. Hoewel de officier van justitie op grond van artikel 94d lid 3 Sv de bevoegdheid had als schuldeiser in het faillissement van de veroordeelde op te komen, was daar geen gebruik van gemaakt. Het hof zag dat als bevoegdheid en niet als verplichting.

Dat betekent echter niet – aldus Hoge Raad – dat de staat niet gebonden is aan het gehomologeerd akkoord, uit artikel 157 Fw volgt namelijk ook verbindendheid voor (geen voorrang hebbende) schuldeisers die niet in het faillissement zijn opgekomen. Alleen al als de officier van justitie ex artikel 94d lid 3 Sv als schuldeiser kán opkomen in het faillissement, is het akkoord dus verbindend ten aanzien van de (ontnemings)vordering van de staat. Dat is van belang, de Hoge Raad wijst er namelijk op dat het gevolg van de homologatie van een akkoord is dat restantvorderingen alleen als natuurlijke verbintenissen voortbestaan. De nakoming daarvan is rechtens niet afdwingbaar en er kunnen dan geen (strafvorderlijke) verhaalsmaatregelen worden getroffen. Ook gijze-

ling als bedoeld in artikel 6:6:25 Sv is dan niet toegelaten.

De vraag is dan vanaf welk moment de officier van justitie gebruik kan maken van de bevoegdheid ex artikel 94d lid 3 Sv. In de praktijk en literatuur bestond daar geen duidelijkheid over (zie daarvoor de vordering van A-G Keulen, ECLI:NL:PHR:2020:733). Op grond van de wetshistorie ligt de ondergrens bij het moment waarop de oplegging van een ontnemingsmaatregel 'te verwachten' is, maar wanneer doet die situatie zich voor? De Hoge Raad kiest voor het moment waarop de officier van justitie de ontnemingsvordering overeenkomstig artikel 511c lid 1 Sv aanhangig heeft gemaakt. De officier kan dan voor een (voorwaardelijke) vordering opkomen en bepaalt daarbij een maximumbedrag. Het voorgaande brengt mee dat indien er alleen nog maar een voornemen is een ontnemingsmaatregel te vorderen en het faillissement treedt in, er geen uitdeling in dat faillissement aan de staat zal plaatsvinden. Ook de homologatie van een akkoord bindt dan de staat als (toekomstige) schuldeiser niet. Er bestaat dan onverminderd de bevoegdheid om na beëindiging van het faillissement de uiteindelijk opgelegde ontnemingsmaatregel te verhalen op de veroordeelde.

Desiree de Jonge is strafrechtadvocaat bij Cleerдин & Hamer in Rotterdam.

Ontdek het nieuwe Rechtsorde

“Een snelle zoekmachine is fijn. Maar overzicht, dat is misschien nog wel belangrijker. Zo kom je snel naar de juiste informatie, op een prettige manier. Zodat je snel weer verder kunt. Dat is heel duidelijk de wens.”

Dé snelste zoekmachine voor de beste juridische en fiscale professionals van Nederland

Ben je op zoek naar relevante informatie, geordend en overzichtelijk gepresenteerd? Sneller vinden wat je nodig hebt, zodat je verder kunt met je werk? Rechtsorde is een supersnelle zoekmachine, volledig opnieuw ontworpen voor en met de beste juridische en fiscale professionals van Nederland. Nieuwsgierig? Vraag snel een persoonlijke demo aan en ontdek de voordelen van het nieuwe Rechtsorde.

Candice Oostenbrug
Servicemanager Rechtsorde

Benieuwd naar het nieuwe Rechtsorde?
Vraag een demo aan op rechtsorde.nl/nieuw

**RECHTS
ORDE** **RO**

JUBILEUM 2021

NICHEKANTOOR MET INTERNATIONALE MINDSET

MAAK Advocaten in Amsterdam viert dit jaar zijn eerste lustrum. Het nichekantoor richt zich op de maakindustrie.

V.l.n.r. Maud van den Berg, Katja Schroeter-van Rossum en Max Schwillens.

Oprichters Remko Roosjen (38) en Martin Krüger (37) waren voorheen allebei advocaat-medewerker op de internationale sectie bij Van Diepen Van der Kroef Advocaten in Amsterdam. In 2016 openden ze de deuren van hun eigen kantoor. Roosjen en Krüger ambieerden het ondernemerschap en zagen een behoefte vanuit de industrie voor advocaten die sectorgericht werken. Daarbij vullen hun specialismen en persoonlijkheden elkaar aan. Roosjen: 'Martin is specialist op de juridische thema's binnen het productieproces. Daarbij gaat het om vragen als: hoe zit het met de CE-markering van productgroepen? Voldoen producten aan essentiële gezondheids- en veiligheidseisen? Is de documentatie op orde? Mogen producten geïmporteerd worden binnen de EER? Mijn focus ligt op het industrieel contractenrecht, kort gezegd het distributieproces daarachter.' Vanuit hun pand aan het Amsterdamse IJ ondersteunt MAAK Nederlandse en buitenlandse partijen in

de maakindustrie. Het kantoor richt zich hoofzakelijk op (EU)- productregelgeving (CE-markering), contractenrecht, aansprakelijkheidsrecht en M&A – dit laatste specifiek voor de industrie. Toeleveranciers, fabrikanten, importeurs, distributeurs, maar ook engineers, toezichhouders en overheidsinstanties behoren tot hun klantenkring. Roosjen: 'Recent hebben we bijvoorbeeld een interessante zaak behandeld over orthopedische inlegzolen ten behoeve van veiligheidsschoenen. De vragen speelden op of deze voldeden aan de officiële gezondheids-, veiligheids- en milieueisen en CE-gemarkeerd mochten worden. In het verlengde daarvan speelde een debat binnen de sector of deze inlegzolen in de markt mochten worden aangeprezen als "compatible met" merk a, b en c.'

GERMAN DESK

Medeoprichter Krüger is opgegroeid in Heidelberg (Duitsland). Inmiddels telt MAAK vijf medewerkers die afkomstig zijn uit Duitsland. Het kan-

toor wil in Nederland aanspreekpunt zijn voor Duitse maakbedrijven. Krüger: 'Tets opzetten met Duitsland was voor mij een logische zet. Ik ken de cultuur, de manier waarop Duitse partijen tegen zaken aankijken en spreek de taal. Ook Nederlandse organisaties en advocaten benaderen ons wanneer zij een Duitse advocaat zoeken die de achtergrond van de andere kant kent, of de taalbarrière wegneemt.'

De afgelopen vijf jaar breidde het kantoor uit naar negen advocaten en een senior counsel. Recent is een EU Market Access Manager toegetreden die vanuit China en Nederland cliënten ondersteunt. Roosjen: 'Felicia Wang slaat een brug tussen Europese en Chinese relaties. Door haar netwerk, achtergrond en aanwezigheid in China, is zij een belangrijke verbinder in het begin van de producerende keten. Omdat Azië niet naast deur ligt, hechten internationaal opererende organisaties aan iemand die in beide continenten belangen kan behartigen. De korte lijnen en communicatie in het Chinees of Engels dragen bij aan een betere manier van zaken doen en het bouwen aan een hechte vertrouwensrelatie.'

MAAK Advocaten wil ook graag de startende advocaat enthousiasmeren voor de productregelgeving en aanverwante onderwerpen. Roosjen: 'Het is een hoekje van het recht dat tijdens de rechtenstudie minder in beeld is en daarom vaak minder bekendheid geniet. Maar juist doordat het juridisch uitdagend en specialistisch werk is, is dit een zeer interessante kant van het recht. We dagen dan ook graag de starters uit hiermee kennis te maken.'

INHOUD

Publicatiedatum 14 september 2021

101e jaargang

Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen.

Hoofdredacteur

Kees Pijnappels

Coördinatie

Sabine Droogleeve Fortuyn

Illustraties

Floris Tilanus

Vormgeving

Textcetera, Den Haag

Eindredactie

Tatiana Scheltema

Correctie

Sandra Braakmann

Citeerwijze

Adv.bl. 2021-7, Kroniek Asiel- en vreemdelingenrecht, p.

Adv.bl. 2021-7, Kroniek Vreemdelingenbewaring, p.

Aan dit nummer werken mee

Eva Bezem, Dora Brouwer, Marieke van Eik, Wil Eikelboom, Isa van Krimpen, Sjoerd Thelosen, Marq Wijngaarden

Digitaal

Eerdere kronieken zijn ook digitaal te raadplegen op [Advocatenblad.nl/kronieken](https://advocatenblad.nl/kronieken).

Kroniek Asiel- en Vreemdelingenrecht

- 69** Dublinverordening
 - 69** Voorstel verordening
 - 69** Italië
 - 69** Malta
 - 69** Medisch
 - 70** Belang van de minderjarige
 - 70** Artikel 16
 - 70** Slachtoffers mensenhandel
 - 70** Samenloop met reguliere procedure
 - 70** Chain rule
 - 70** Bijzondere procedurele waarborgen
 - 71** Rechtsmiddelen
- 71** Veilige landen van herkomst en veilige derde landen
- 71** Artikel 3 EVRM/artikel 15c Definitierichtlijn
- 72** Artikel 1F
- 73** Nareis
- 73** Gezinshereniging
 - 73** Chavez-Vilchez
 - 74** Artikel 8 EVRM
- 74** Visa
- 74** Openbare orde
- 75** Arbeidsmigratie
 - 75** Ontwikkelingen arbeidsmigratie in brede zin
 - 76** Ontwikkelingen start-ups
 - 76** Jurisprudentie

Kroniek Vreemdelingenbewaring

- 78** Corona
- 79** Het voortraject
- 79** Prejudiciële vragen
- 79** Bewaring van asielzoekers en Dublinclaimanten
- 80** Voortvarend handelen
- 81** Overige

Neem Afghanistan; drie maanden geleden hebben we vastgesteld dat het veilig is. Dat is recent genoeg, we kunnen niet bezig blijven.

KRONIEK ASIEL- EN VREEMDELINGENRECHT

DOOR / EVA BEZEM, DORA BROUWER, MARIEKE VAN EIK, WIL EIKELBOOM, ISA VAN KRIMPEN EN MARQ WIJNGAARDEN

In deze Kroniek wordt de jurisprudentie op het gebied van asiel- en vreemdelingenrecht van juli 2020 tot juli 2021 behandeld. Achtereenvolgens komen de volgende deelonderwerpen aan bod: de Dublinverordening; veilige landen van herkomst en veilige derde landen; artikel 3 EVRM en artikel 15c Definitierichtlijn; artikel 1F Vluchtelingenverdrag; nareis; reguliere gezinshereniging; visa; openbare orde en arbeidsmigratie.

DUBLINVERORDENING

Voorstel verordening

De Dublinverordening en de (vermeende) gebreken aan het systeem bleven de gemoederen bezighouden. In september 2020 presenteerde de Europese Commissie de 'Verordening betreffende Asiel- en Migratiebeheer', de voorgestelde opvolger van de huidige Verordening.¹ Met name de hierin voorgestelde solidariteit tussen lidstaten heeft eraan bijgedragen dat over dit voorstel nog geen overeenstemming is.

Italië

Op 23 maart 2021 deed het EHRM een uitspraak over de opvang van kwetsbare asielzoekers in Italië (ECLI:CE:ECHR:2021:0323DEC004659519). M.T. was een alleenstaande Eritrese vrouw met twee minderjarige kinderen. Het hof merkt op dat het 'Salvini-decreet' thans buiten werking is en dat asielzoekers derhalve weer toegang hebben tot de opvangfaciliteiten van het tweede niveau binnen het SAI-netwerk. Met haar twee kinderen krijgt M.T. bovendien voorrang bij plaatsing. Het hof neemt dan ook geen schending aan van artikel 3 EVRM. Rechtbank Den Bosch volgt

deze uitspraak op 1 mei 2021, maar merkt op dat het EHRM niet heeft overwogen dat Tarakhel niet langer van toepassing zou zijn (ECLI:NL:RBDHA:2021:4688).

Malta

Bij uitspraak van 2 februari 2021 vernietigde de Afdeling een uitspraak van Rechtbank Haarlem waarin was geoordeeld dat er ten aanzien van Malta niet langer van het interstatelijk vertrouwensbeginsel kon worden uitgegaan (ECLI:NL:RVS:2021:199). Daarbij werd onder meer overwogen dat een mogelijke schending van de Opvangrichtlijn op zichzelf nog niet tot de conclusie leidt dat sprake is van een schending van artikel 3 EVRM of artikel 4 Handvest. Dit weerhield de Rechtbank Den Bosch er niet van om bij tussenuitspraak van 19 april 2021 vragen te stellen aan het EASO over het risico op onrechtmatige vreemdelingendetentie en over de detentieomstandigheden in Malta (ECLI:NL:RBDHA:2021:3858). De antwoorden hebben de rechtbank ertoe geleid om het beroep gegrond te verklaren en te bepalen dat de staatssecretaris de asielaanvraag in behandeling moet nemen. Tegen deze uitspraak van

6 juli 2021 – net buiten de periode van deze Kroniek – is hoger beroep ingesteld.

Medisch

Volgens het Hof van Justitie in het arrest-C.K. is een overdracht die tot een 'aanzienlijke en onomkeerbare achteruitgang van de gezondheidstoestand van die asielzoeker zou inhouden' een schending van artikel 4

*u wilt een medisch attest
inzake de onomkeerbare invloed
van witzetting van deze... eh...
dief?*

solidariteit?
prachtig begrip.

Zijn de zwakkeren
solidair met de
sterkeren?

moeten de rijken
de solidariteit
betalen?

of dopt iedereen
solidair zijn eigen
boontjes?

Handvest. Het is aan de asielzoeker om de ernst en onomkeerbaarheid met 'objectieve gegevens' zoals medische attesten aan te tonen. Dat moeten specifieke medische gegevens zijn waaruit de gevolgen van de uitzetting op de gezondheidstoestand blijken – een uitdraai van het patiëntendossier is daarvoor in ieder geval onvoldoende (ECLI:NL:RVS:2020:2129). Het Bureau Medische Advisering is pas aan zet als die specifieke informatie is aangeleverd. Op 11 maart 2021 is een Werkinstructie gepubliceerd betreffende het BMAadvies in de Dublinprocedure.²

Belang van de minderjarige

In een zaak van twee broers van 13 en 28 die naar Bulgarije zouden moeten, heeft de staatssecretaris volgens de Afdeling het belang van de minderjarige onvoldoende onderzocht. Het interstatelijk vertrouwensbeginsel is niet voldoende. De factoren genoemd in artikel 6 lid 3 Dv moeten worden meegewogen om te bepalen of gezamenlijke overdracht in het belang van het kind is (ECLI:NL:RVS:2020:3044).

Artikel 16

De vaste Afdelingslijn is dat de afhankelijkheid van een familielid op grond van artikel 16 Dv alleen tot

verantwoordelijkheid kan leiden als die exclusief is. Rechtbank Haarlem volgt dat niet in een uitgebreid gemotiveerde uitspraak van 3 september 2020 waarin wordt geoordeeld dat dat vereiste niet voortvloeit uit de Verordening (ECLI:NL:RBDHA:2020:8698).

Slachtoffers mensenhandel

Op grond van de Richtlijn 2004/81 hebben slachtoffers van mensenhandel recht op een bedenktijd om te beslissen of ze aangifte willen doen. Volgens de Vreemdelingencirculaire krijgen Dublinclaimanten die ook slachtoffer zijn van mensenhandel die bedenktijd echter niet – beleid dat volgens Rechtbank Den Bosch in strijd lijkt met de Richtlijn (ECLI:NL:RBDHA:2020:13035).

Op 29 januari stelde Rechtbank Zwolle prejudiciële vragen, te weten of het verbod op verwijdering tijdens de bedenktijd ook ziet op verwijdering naar een andere lidstaat, en of gedurende de bedenktijd wel een overdrachtsbesluit genomen mag worden (ECLI:NL:RBDHA:2021:727).

Samenloop met reguliere procedure

Er is al enige tijd divergerende jurisprudentie over de vraag of een reguliere procedure de overdrachts-

termijn opschort.³ Op 26 mei 2021 stelde de Afdeling hierover prejudiciële vragen (ECLI:NL:RVS:2021:1124).

Chain rule

Niet zelden vraagt iemand in meerdere lidstaten asiel aan. Volgens de zogeheten 'chain rule', toegepast door de staatssecretaris, gaat de overdrachtstermijn opnieuw lopen in gevallen waarin de vreemdeling voortgaand aan de overdracht onderduikt en voor afloop van die termijn een nieuw verzoek om internationale bescherming indient in een derde lidstaat. In prejudiciële vragen van 19 mei 2021 wil de Afdeling weten of dit in overeenstemming is met de Dublinverordening (ECLI:NL:RVS:2021:985).

Bijzondere procedurele waarborgen

Dublinclaimanten worden conform het beleid van de staatssecretaris niet gezien door de FMMU voorafgaand aan hun procedure. Toch dient er te worden vastgesteld of een asielzoeker kwetsbaar is en procedurele waarborgen behoeft, aldus Rechtbank Rotterdam op 20 april 2021 (ECLI:NL:RBDHA:2021:4036). De rechtbank komt tot deze conclusie door te verwijzen naar de nota van toelichting en de IND Werkinstructie 2015/8

(Instructies bijzondere procedurele waarborgen) waaruit volgt dat op elk moment in de asielpcedure kan worden vastgesteld of de vreemdeling bijzondere procedurele waarborgen behoeft en dat kwetsbaarheid al tijdens de aanmeldfase aan het licht kan komen.

Rechtsmiddelen

De rechterlijke toetsing van een overdrachtsbesluit is *ex nunc*, aldus het Hof van Justitie op 15 april 2021 in antwoord op vragen van de Belgische rechter (ECLI:EU:C:2021:270). Dat betekent dus dat ook omstandigheden van na het besluit dienen te worden betrokken.

VEILIGE LANDEN VAN HERKOMST EN VEILIGE DERDE LANDEN

De herbeoordelingen van veilige landen van herkomst door de IND deugt niet, zo oordeelde de Raad van State op 7 april 2021 (ECLI:NL:RVS:2021:738). Het betrof een asielloos uit Mongolië, die betoogde dat Mongolië op basis van de door hem aangevoerde informatie niet alleen voor hem niet als veilig kon worden aangemerkt, maar ook dat de herbeoordeling zelf niet klopte. Die vond immers plaats aan de hand van be-

perkte indicaties: de staatssecretaris keek bij herbeoordelingen eerst naar rapporten van Freedom House en het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken (US State Department), en pas als daaruit bleek van relevante wijzigingen in de omstandigheden werden de andere bronnen, zoals informatie van andere EU-lidstaten en mensenrechtenorganisaties, er ook bij betrokken. Volgens de Afdeling is dit onjuist: bij een periodieke herbeoordeling moet in beginsel aan dezelfde eisen worden voldaan als bij een eerste beoordeling. Alle in de Procedurerichtlijn, artikel 37 derde lid, genoemde bronnen moeten bij een herbeoordeling worden gebruikt en herbeoordelingen moeten minimaal eens in de twee jaar plaatsvinden, zo oordeelde de Raad van State. Ook tussentijds moet de staatssecretaris constant in de gaten houden of er geen verslechtingen plaatsvinden. Op het moment dat deze uitspraak werd gedaan, voldeed geen van de herbeoordelingen van de staatssecretaris van Justitie aan het criterium dat die minimaal eens in de twee jaar plaats moesten vinden, becijferde VluchtelingenWerk. De staatssecretaris nam dan ook direct de herbeoordelingen van een aantal landen waarvan veel asiellooszoekers afkomstig zijn in behandeling, waaronder Marokko, Georgië en Tunesië als eerste. Dat leverde in de meeste gevallen op dat de landen minder veilig waren geworden. Dat bij het tegenwerpen van een veilig derde land het redelijkheidsbeginsel een grote rol speelt, blijkt uit de uitspraak van de Raad van State van 20 januari 2021 (ECLI:NL:RVS:2021:122). Het betrof een Nicaraguaanse, die 22 jaar met haar gezin in Costa Rica had gewoond voordat ze terugging naar Nicaragua, in de problemen kwam en in Nederland asiel aanvraag. Haar gezin woonde inmiddels in Nederland. Costa Rica werd tegengeworpen als veilig derde land, maar de Afdeling oordeelde dat er geen sprake was van een 'zodanige band dat het voor haar redelijk

zou zijn naar dat land te gaan'. Het eerdere verblijf vond immers plaats onder heel andere omstandigheden: toen woonden de andere gezinsleden ook in Costa Rica, en dat is niet meer het geval.

Anders liep het af met de Venezolaan, die daarnaast ook de Colombiaanse nationaliteit had. Hem werd Colombia tegengeworpen als het (veilige) land van zijn tweede nationaliteit, maar daar verzette hij zich tegen: de vreemdeling was hiv-patiënt, en behalve in Venezuela was ook in Colombia niet de noodzakelijke medische behandeling voorhanden. De Afdeling oordeelde echter in de uitspraak van 8 oktober 2020 (ECLI:NL:RVS:2020:2397) dat zo'n beroep op medische omstandigheden niet onder het redelijkheidsbeginsel van de Kwalificatierichtlijn valt, omdat op grond van het arrest-M'bodj van 18 december 2014 medische omstandigheden geen verband houden met internationale bescherming in de zin van artikel 2 onder a van de Kwalificatierichtlijn. Eventueel kon nog wel een nationaalrechtelijke verblijfsvergunning voor medische behandeling worden aangevraagd.

ARTIKEL 3 EVRM/ARTIKEL 15C DEFINITIERICHTLIJN

In de vorige Kroniek is aandacht besteed aan de richtinggevende uitspraak A.S.N. tegen Nederland van het EHRM.⁴ Volgens het EHRM betrof de toepassing van het beleid voor kwetsbare minderheidsgroepen in Nederland geen volledig toekomstgerichte beoordeling van het reële risico op ernstige schade in de zin van artikel 3 EVRM.⁵ Bij deze beoordeling betreft de IND namelijk alleen of de asielloos, die behoort tot een kwetsbare minderheidsgroep, of zijn naaste omgeving in het verleden is blootgesteld aan vervolging of ernstige schade.⁶

Uit een recente analyse van de toepassing van het beleid voor kwetsbare minderheidsgroepen blijkt dat deze rigide beoordeling van artikel 3 EVRM in de praktijk nog steeds leidt

Neem Afghanistan; drie maanden geleden hebben we vastgesteld dat het veilig is. Dat is recent genoeg, we kunnen niet bezig blijven.

tot een verzwaring van de bewijslast voor de vreemdeling.⁷ In de literatuur is daarom aangedrongen op aanpassing van het Nederlandse beleid door expliciet op te nemen dat ook andere individuele omstandigheden kunnen leiden tot een reëel risico op ernstige schade in de zin van artikel 3 EVRM.⁸ De staatssecretaris heeft nog geen gehoor gegeven aan deze oproep. Sinds de vorige Kroniek zijn er daarnaast twee belangrijke updates te vermelden met betrekking tot de beoordeling van artikel 15c van de Definitierichtlijn.⁹ Ten eerste, het HvJ EU heeft in het arrest-CF & DN (ECLI:EU:C:2021:472) verduidelijkt dat bij de beoordeling of sprake is van een reëel risico op ernstige schade in de zin van artikel 15c van de Definitierichtlijn alle omstandigheden van het concrete geval in onderlinge samenhang in aanmerking genomen moeten worden.¹⁰ Bij deze beoordeling dienen de nationale autoriteiten onder andere rekening te houden met de volgende factoren: (i) de intensiteit van de gewapende confrontaties; (ii) het organisatieniveau van de betrokken strijdkrachten en (iii) de duur van het conflict.¹¹ Deze factoren zijn niet als zodanig opgenomen in het Nederlandse beleid.¹² Het verdient daarom aandacht om erop toe te zien dat de IND deze factoren expliciet betreft in de besluitvorming.

Ten tweede, de Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Haarlem, heeft vragen gesteld over de toepasselijkheid van de glijdende schaal bij de beoordeling van artikel 15c van de Definitierichtlijn (ECLI:NL:RBDHA:2020:10488).¹³ De glijdende schaal verwijst naar de overweging van het HvJ EU in het arrest-Elgafaji dat 'Hoe meer de verzoeker eventueel het bewijs kan leveren dat hij specifiek wordt geraakt om redenen die te maken hebben met zijn persoonlijke omstandigheden, hoe lager de mate van willekeurig geweld zal zijn die vereist is opdat hij in aanmerking komt voor subsidiaire bescherming'.¹⁴ De rechtbank wenst allereerst te vernemen of artikel 15c

van de Definitierichtlijn uitsluitend bescherming biedt in een uitzonderlijke situatie. Indien het HvJ EU echter van oordeel is dat de glijdende schaal toegepast dient te worden, dan wenst de rechtbank te vernemen welke persoonlijke en individuele omstandigheden een rol spelen bij de beoordeling van de beslissingsautoriteit en de nationale rechter.

ARTIKEL 1F

De afgelopen twee jaar hebben we in deze Kroniek stilgestaan bij het arrest-K. en H.F van het HvJ EU (ECLI:EU:C:2018:296) en de uitwerking in de Nederlandse jurisprudentie. In dit arrest heeft het HvJ EU bepaald dat toepassing van artikel 1F Vluchtelingenverdrag (Vv) niet reeds vanwege de ernst van de misdrijven waarop de bepaling ziet, betekent dat van het gedrag van de persoon een actuele, werkelijke en voldoende ernstige bedreiging voor een fundamenteel belang van de samenleving uitgaat. Het HvJ EU bepaalde hierin dat de volgende factoren moeten worden nagegaan om te beoordelen of sprake is van een dergelijke bedreiging: de aard en ernst van de verweten gedragingen, de mate van persoonlijke betrokkenheid bij de gedragingen, de eventuele gronden voor uitsluiting van strafrechtelijke aansprakelijkheid, wel of geen strafrechtelijke veroordeling, tijdsverloop sinds de misdrijven en het gedrag sindsdien, of daaruit een houding volgt die waarden van de Unie aantast. Bij dit alles moet worden uitgegaan van de vaststelling van artikel 1F Vv; die hoeft dus niet opnieuw te worden verricht voordat deze factoren worden nagegaan. In de uitspraak van 16 december 2020 (ECLI:NL:RVS:2020:3017) geeft de Afdeling eindelijk inzicht in hoe in haar optiek de factoren uit het arrest-K. en H.F. van het HvJ EU moeten worden beoordeeld. Het oordeel van de Afdeling komt erop neer dat van die factoren eigenlijk alleen het gedrag van de vreemdeling na het plegen van de 1F-misdrijven

relevant zou zijn. Het tijdsverloop zou vooral een rol spelen bij de vraag of een vreemdeling daarna zijn leven aantoonbaar en duurzaam heeft gebeterd. Opmerkelijk genoeg knipt de Afdeling gedrag en houding los, terwijl het HvJ EU duidelijk heeft aangegeven dat het gaat om het gedrag van de persoon sindsdien om te beoordelen of *daaruit* een houding volgt die de waarden van de Unie aantast; verbonden aspecten in plaats van aparte aspecten. De Afdeling oordeelt verder dat in dit kader relevant is of de vreemdeling zich rekenschap heeft gegeven van zijn daden, daarvoor de verantwoordelijkheid neemt en oprecht berouw toont voor die daden. Het lijkt dus neer te komen op een subjectieve invulling van een objectieve factor zoals bepaald door het HvJ EU, waarbij aan de andere factoren uit het arrest-K. en H.F. vrijwel geen betekenis lijkt toe te komen. Rechtbank Middelburg (ECLI:NL:RBDHA:2021:1524), de rechtbank die eerder de prejudiciële vragen stelde over deze kwestie in de zaak-K., heeft al aangegeven dat zij de voorwaarde van 'berouw' niet terugleest in het arrest. Nog twee andere uitspraken die het noemen zeker waard zijn. Een uitspraak van de Afdeling van 20 april 2021 (ECLI:NL:RVS:2021:813) waarin zij oordeelt dat de staatssecretaris onvoldoende onderzoek heeft gedaan naar de psychische gesteldheid ten tijde van het plegen van het misdrijf, verkrachting. De Afdeling oordeelt dat op grond hiervan de staatssecretaris niet deugdelijk heeft gemotiveerd dat de betrokkene verantwoordelijk kan worden gehouden voor het plegen van de verkrachting. De Afdeling lijkt de psychische gesteldheid hiermee in de beoordeling van de 'personal and knowing participation' te betrekken, aangezien de vrijwaringsgronden geen betrekking hebben op de psychische gesteldheid. En ten slotte de uitspraak van de Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Haarlem, van 7 januari 2021

(ECLI:NL:RBDHA:2021:156) waarin de rechtbank zelf een deskundige heeft benoemd die passages uit het aanvullend 1F-gehoor heeft beluisterd en vertaald. Dit was in reactie op het onderbouwde standpunt van de vreemdeling dat passages uit het 1F-gehoor niet goed waren vertaald. De rechtbank oordeelde vervolgens dat bepaalde passages zoals opgeschreven in het rapport van het aanvullend gehoor niet overeenkomen met de vertaling van die passages door de deskundige en dat onder andere hierdoor het standpunt over 1F Vv ondeugdelijk is gemotiveerd.

NAREIS

In de vorige Kroniek zijn de arresten A. en S.¹⁵, K. en B.¹⁶ en E.¹⁷ van het HvJ EU over bepalingen uit de Gezinsherenigingsrichtlijn¹⁸ in het kader van nareis besproken. De doorwerking van deze arresten in het Nederlandse nareisbeleid is ook dit jaar weer goed zichtbaar in de jurisprudentie van de Afdeling. Achtereenvolgens zal net als vorig jaar kort aandacht worden besteed aan de volgende onderwerpen: de redelijke termijn voor het indienen van een gezinsherenigingsaanvraag door een (voormalige) alleenstaande minderjarige vreemdeling (AMV); welke gezinsherenigingsaanvragen in de nareis- of reguliere procedure moeten worden behandeld; het aanbieden en faciliteren van nader onderzoek om de identiteit en familierechtelijke gezinsband te kunnen aantonen. In het arrest-A. en S. had het HvJ EU overwogen dat ‘een vreemdeling die minderjarig was op het moment dat hij een aanvraag om een verblijfsvergunning asiel voor bepaalde tijd indiende, maar hangende de procedure op die aanvraag meerderjarig wordt, als minderjarig moet worden aangemerkt tijdens de behandeling van zijn verzoek om gezinshereniging’.¹⁹ Dit verzoek moet wel binnen een redelijke termijn van in beginsel drie maanden na verblijfsverlening worden ingediend. De Afdeling heeft in een uitspraak

van 6 oktober 2020 (ECLI:NL:RVS:2020:2345) overwogen dat AMV's, die tijdens hun asielprocedure meerderjarig waren geworden en daarom geen nareisaanvraag voor hun ouders hadden ingediend, daarom alsnog een aanvraag voor nareis met hun ouders konden indienen.²⁰ In twee latere uitspraken oordeelde de Afdeling (ECLI:NL:RVS:2020:2779 en ECLI:NL:RVS:2020:2780) dat een herhaalde gezinsherenigingsaanvraag van een voormalig AMV met zijn ouders in het reguliere kader zal worden beoordeeld.²¹ In het arrest-K. en B.²² had het HvJ EU overwogen dat een verzoek om nareis mag worden afgewezen, indien het niet is ingediend binnen drie maanden na verlening van de asielvergunning. Bij afwijzing van het verzoek kan de statushouder zich wel beroepen op verschoonbare omstandigheden of kan een reguliere aanvraag worden ingediend.²³ De Afdeling heeft naar aanleiding van dit arrest in verschillende zaken uitgelegd of het verzoek om gezinshereniging moet worden beoordeeld in de nareis- of in de reguliere procedure.²⁴ Het is daarbij met name van belang of het nareizend gezinlid valt onder artikel 29 lid 2 Vw.²⁵ In het arrest-E. heeft het HvJ EU overwogen dat nationale autoriteiten bij verzoeken om gezinshereniging van vluchtelingen een individuele beoordeling van alle overhandigde bewijstukken moeten verrichten. Daarbij moet expliciet rekening worden gehouden met het hogere belang van het kind en de individuele omstandigheden van de vluchtelingen.²⁶ Relevant in dit kader is onder andere de vraag of de staatssecretaris gehouden is om aangeboden nader onderzoek, zoals een identificerend gehoor of DNA-onderzoek, te faciliteren, indien het voor de vreemdeling niet mogelijk is om van het nader onderzoek gebruik te maken.²⁷ De Afdeling heeft in een uitspraak van 9 september 2020 overwogen dat ‘onder omstandigheden de staatssecretaris gehouden kan zijn aanvullend on-

derzoek op enige wijze te faciliteren, bijvoorbeeld door tussenkomst van het IOM of de UNHCR, dan wel vrijstelling te verlenen van het vereiste van een toestemmingsverklaring’ (ECLI:NL:RVS:2020:2153).²⁸

GEZINSHERENIGING

Chavez-Vilchez

Op 16 april 2021 deed de Afdeling drie uitspraken over het verblijfsrecht op grond van het arrest-Chavez-Vilchez van het HvJ EU²⁹ (ECLI:RVS:2021:788, ECLI:RVS:2021:789 en ECLI:RVS:2021:790). In de eerste uitspraak ging de Afdeling in op de vraag welke familieverhoudingen kunnen zorgen voor een verblijfsrecht op grond van artikel 20 VWEU. In de voorliggende casus had een derdelander au pair een relatie gekregen met de gastouder. Volgens de Afdeling kan er in zeer uitzonderlijke gevallen sprake zijn van een afhankelijkheidsverhouding als bedoeld in het arrest-Chavez-Vilchez tussen kinderen en anderen dan hun biologische ouders, zoals pleegouders, stiefouders en grootouders. In beginsel behoort een au pair niet tot die groep. Wanneer er echter een affectieve relatie ontstaat tussen de au pair en de ouder, moet de staatssecretaris beoordelen of er een afhankelijkheidsverhouding bestaat als bedoeld in Chavez-Vilchez. In de tweede uitspraak behandelde de Afdeling de vraag of een dergelijk verblijfsrecht bestaat als de derdelander een verblijfsrecht in een andere lidstaat heeft. Het antwoord is ontkennend omdat het kind bij vertrek van de derdelander ouder uit Nederland in dat geval niet gedwongen wordt het grondgebied van de Unie te verlaten. In de derde uitspraak stond de vraag centraal wat de minimale zorg- en opvoedingstaken van de derdelander zijn voor het Chavez-verblijfsrecht. In de casus die voorlag, was de derdelander ouder wel betrokken bij de opvoeding, bijvoorbeeld door aanwezigheid bij rapportbesprekingen, ouderavonden, schoolreisjes en tandartsbezoek,

maar had hij geen gezag. Volgens de Afdeling was de rechtbank terecht tot de conclusie gekomen dat in dat geval geen sprake was van noodzakelijke zorg- en opvoedingstaken. Opvallend aan deze uitspraken is dat het hogere belang van het kind erin nagenoeg geen rol speelt³⁰ en dat de Afdelingslijn strenger lijkt dan noodzakelijkerwijs volgt uit het arrest-Chavez-Vilchez.

Tot slot is het in vervolg op de vorige Kroniek belangrijk om te vermelden dat de meervoudige kamer van de Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Utrecht, prejudiciële vragen heeft gesteld over de mogelijkheid om na verblijf op grond van artikel 20 VWEU toch een zelfstandig verblijfsrecht te krijgen, in de vorm van verblijf als EU Langdurig Ingezetene (ECLI:NL:RBDHA:2020:9077).

Artikel 8 EVRM

Zoals in de vorige Kroniek is toegelicht, is het vaste Afdelingsjurisprudentie dat bij de beoordeling van een meer dan gebruikelijke afhankelijkheidsrelatie als bedoeld in artikel 8 EVRM, geen doorslaggevend gewicht mag toekomen aan het al dan niet bestaan van een *exclusieve* afhankelijkheid. Desondanks werd de hoge drempel van de MTNET-toets het afgelopen jaar toch regelmatig niet gehaald bij de Afdeling (ECLI:NL:RVS:2020:758 en ECLI:NL:RVS:2020:695). De Afdeling oordeelde het afgelopen jaar wel een aantal keer dat de staatssecretaris niet alle relevante elementen had betrokken in de belangenafweging van artikel 8 EVRM (ECLI:NL:RVS:2021:927, ECLI:NL:RVS:2020:2123 en ECLI:NL:RVS:2021:4). Het werd lagere rechters echter niet toegestaan om in dergelijke gevallen zelf in de zaak te voorzien (ECLI:NL:RVS:2020:1550 en ECLI:NL:RVS:2021:425).

VISA

Omdat in visumzaken geen hoger beroep mogelijk is, blijft de jurisprudentie daarover vrij casuïstisch, en ook divergerend. De COVID-19-

pandemie zorgde echter voor veel overeenstemming in de jurisprudentie. In veel visumzaken, waarin een bezwaarprocedure liep, werd in de beschikking op bezwaar een nieuwe weigeringsgrond opgenomen: de bedreiging van de volksgezondheid (artikel 32, eerste lid sub vi Visumcode/Verordening 810/2009). Over het algemeen vonden rechtbanken dat geen probleem: in bezwaar vindt immers een volledige heroverweging plaats op grond van artikel 7:11 lid 2 Awb. Er moet dan natuurlijk in bezwaar wel gehoord worden, er wordt immers een nieuwe weigeringsgrond tegengeworpen, maar het schenden van die hoorplicht leidde doorgaans niet tot gegrondverklaring; en de rechtsgevolgen van vernietigde besluiten werden meestal in stand gelaten (zie bijvoorbeeld Rechtbank Haarlem 13 juli 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:6676). Alleen bijzondere omstandigheden, zoals bijvoorbeeld een geslaagd beroep op het gelijkheidsbeginsel, leidde tot een gegrond beroep en een opdracht aan de IND om opnieuw te beslissen (zie bijvoorbeeld Rechtbank Zwolle 21 december 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:13653).

Bij gebreke van een hoger beroep komt de rechtsvormende taak in visumzaken dus geheel bij het Hof van Justitie van de EU te liggen. Die naam haar taak serieus op 24 november 2020 in de gevoegde zaken C-225/19 en C-226/19 (ECLI:EU:C:2020:951), in een uitspraak over de weigeringsgrond van artikel 32, eerste lid sub vi van de Visumcode: 'wordt beschouwd als een bedreiging van de openbare orde, de binnenlandse veiligheid, de volksgezondheid als omschreven in artikel 2, lid 19, van de Schengengrenscore, of de internationale betrekkingen van één van de lidstaten.' Als een derdelander bij de Nederlandse vertegenwoordiging een visum aanvraagt, kunnen andere lidstaten van de EU bezwaar maken tegen afgifte van dat visum. In de praktijk weigert Nederland dan afgifte van het visum, louter omdat die derde lid-

staat bezwaar heeft gemaakt. Op welke grond dat bezwaar is gemaakt (volksgezondheid, openbare orde, binnenlandse veiligheid?), om welke redenen er bezwaar is, zelfs welke lidstaten het bezwaar heeft gemaakt: volgens de minister van Buitenlandse Zaken hoefde dat niet aan de visum aanvrager bekend te worden gemaakt. Dat maakt procederen tegen zo'n afwijzing, gebaseerd op een bezwaar van een derde lidstaat, illusoir. Hoe verhoudt zich dat tot het recht op een doeltreffende voorziening in rechte, neergelegd in artikel 47 van het Grondrechtenhandvest EU? Die vraag stelde de Rechtbank Haarlem in twee zaken aan het Hof van Justitie, en het antwoord was duidelijk. De weigerende lidstaat, in dit geval Nederland, moet aan de visum aanvrager bekendmaken a) welke lidstaat het bezwaar heeft gemaakt, b) de specifieke weigeringsgrond waarop dit bezwaar is gebaseerd, in voorkomend geval met een korte weergave van de redenen voor dat bezwaar en c) tot welke autoriteit van de bezwaar makende lidstaat de visumaanvrager zich kan wenden om te informeren naar de beroepsmogelijkheden aldaar. Eventuele inhoudelijke bezwaren tegen dat bezwaar moeten vervolgens echter wel in de bezwaarmakende lidstaat worden aangevochten: de gerechten van die lidstaat moeten eventuele bezwaren kunnen onderzoeken, aldus het Hof van Justitie. Het éénloketbeginsel uit het arrest-Vethanayagam van 29 juli 2019 wordt in deze situatie dus niet geëerbiedigd (ECLI:EU:C:2019:627). Tot nieuwe jurisprudentie heeft dit arrest in Nederland voor zover ons bekend nog niet geleid: de COVID-19-pandemie zal daaraan ongetwijfeld mede debet zijn, veel visa kunnen überhaupt niet worden aangevraagd omdat de ambassades nog gesloten zijn en er reisbeperkingen gelden.

OPENBARE ORDE

Op 17 september 2020 deed het Hof van Justitie uitspraak in de zaak-JZ, (ECLI:EU:C:2020:724), de opvolger

van het Ouhrami-arrest waarin het Hof van Justitie had bepaald dat een inreisverbod nog niet in werking kan treden als de derdelander het grondgebied van de EU nog niet heeft verlaten. De Hoge Raad wilde weten of in die situatie de derdelander toch strafrechtelijk vervolgd en bestraft kon worden, ondanks het feit dat het inreisverbod nog niet in werking is getreden. Het hof oordeelde dat het bestraffen van illegaal verblijf mogelijk is (als aan alle voorwaarden daarvoor is voldaan, zie het arrest Achughbaban) mits dat strafbaar gestelde gedrag niet is omschreven door verwijzing naar schending van het inreisverbod. Hoewel dat in het Nederlandse artikel 197 Wetboek van Strafrecht wel het geval lijkt te zijn, oordeelde de Hoge Raad in het arrest van 1 december 2020 (ECLI:NL:HR:2020:1893) desondanks dat verblijf met een zogenaamd zwaar inreisverbod, opgelegd om redenen van openbare orde, moet worden aangemerkt als gekwalificeerd illegaal verblijf – en strafbaarstelling daarvan dus wel in overeenstemming is met het Unierecht.

De Raad van State deed op 2 september 2020 uitspraak in de zaken-EP, G.S. en V.G. (ECLI:NL:RVS:2020:2067 t/m 2020:2069), waarin het Hof van Justitie in de arresten van 12 december 2019 de door de Afdeling gestelde prejudiciële vragen had beantwoord. In de zaak-EP, over de Schengengrenscodex, oordeelde de Raad van State dat de verdenking

voor feiten bedreigd met maximumstraffen van meerdere jaren, aanhouding op heterdaad en een bevel in verzekeringstelling tezamen ‘met elkaar overeenstemmende, objectieve en nauwkeurige elementen’ zijn op grond waarvan kon worden geconcludeerd tot een bedreiging voor de openbare orde – en dus tot beëindiging van de vrije termijn. In de arresten G.S. en V.G. oordeelde de Raad van State dat verblijfsrecht op grond van de Gezinsherenigingsrichtlijn (zowel bij eerste toelating als bij intrekking van een verblijfsvergunning) niet aan het Unierechtelijke openbare-ordecriterium hoeft te worden getoetst, maar dat – kort gezegd – een toets aan de Nederlandse glijdende schaal van artikel 3.86 Vb volstaat. Dit wel met de toevoeging dat het evenredigheidsbeginsel moet worden toegepast, zoals artikel 17 van de Gezinsherenigingsrichtlijn voorschrijft. Dat leidde in de zaak-G.S. tot een opvallende conclusie: het bepaalde in hoofdstuk B1/4.4 van de vreemdelingencirculaire, dat iemand die bij herhaling is veroordeeld voor misdrijven nimmer een machtiging tot voorlopig verblijf of verblijfsver-

gunning wordt verleend, kan niet door de Unierechtelijke beugel. G.S. was meermalen veroordeeld voor rijden onder invloed en één keer voor winkeldiefstal, maar dat vond de Raad van State op zich onvoldoende zwaarwegend om een machtiging tot voorlopig verblijf voor gezinshereniging te kunnen weigeren. Een latere veroordeling voor drugshandel in Armenië, hangende het hoger beroep ingebracht door de IND, was daarvoor echter wel voldoende. Belangrijk voor rechtmatig verblijvende derdelanders die meer dan één strafbaar feit hebben gepleegd, waarvan het laatste na 1 juli 2012, is de uitspraak van de Raad van State van 1 juli 2020 (ECLI:NL:RVS:2020:1547). De Afdeling stapt in deze uitspraak af van de jurisprudentielijn waarin een onder het nieuwe aangescherpte IND-beleid na 1 juli 2012 gepleegd strafbaar feit dat nieuwe beleid op het hele strafrechtelijke verleden van toepassing maakt. Op die wijze kon een verblijfsvergunning worden ingetrokken met ingang van de pleegdatum van het eerste misdrijf dat onder het nieuwe beleid tot verblijfsbeëindiging kon leiden, met als gevolg dat (meestal) kort rechtmatig verblijf aan de glijdende schaal werd getoetst. De Raad van State vond dat, anders dan voorheen, onvoldoende aansluiten bij het doel van de glijdende schaal: hoe langer het verblijf, hoe meer bescherming. In deze uitspraak oordeelde de Raad van State dan ook dat de hele verblijfsduur tot aan het strafbare feit dat leidt tot de intrekking (en niet tot aan het allereerste strafbare feit) moet worden meegeteld bij toepassing van de glijdende schaal van artikel 3:86 Vb. Een vaak aanzienlijk langer meetellend verblijf dan voorheen.

een ambtenaar van het derde land had bezwaar tegen uw paarse schoenen – daar tegenover staan wij geheel machteloos...

ARBEIDSMIGRATIE

Ontwikkelingen arbeidsmigratie in brede zin

In de afgelopen periode heeft de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid zich gebogen over het dossier hoe de Wet arbeid

vreemdelingen te wijzigen naar een toekomstbestendigere wetgeving op het gebied van arbeidsmigratie.³¹ De Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (ACVZ) merkt in een verkenning van 3 juni 2021 genaamd 'Naar een brede welvaartsbenadering in het arbeidsmigratiebeleid' onder andere op dat het criterium 'prioriteitgenietend aanbod' in de Wav er in de praktijk toe leidt dat de meeste werkgevers afzien van een tewerkstellingsvergunning wegens te complex of tijdrovend.³² Daarnaast is er een noodzaak tot verandering gezien de structurele tekorten aan vaardigheden van werknemers in sommige economische sectoren. Daarom meent de ACVZ dat een nieuw adviesmodel voor arbeidsmigratie gewenst is dat ten dienste staat aan de welvaart van de Nederlandse samenleving en tegelijkertijd toekomstgericht en duurzaam van aard is.

Ontwikkelingen start-ups

Op 1 juni 2021 lanceerde de IND een pilot voor essentieel start-uppersoneel.³³ De pilot duurt vier jaar en heeft als doel om het voor innovatieve start-ups makkelijker te maken om personeel met bijzondere expertise naar Nederland te laten komen dan via de reguliere route van het erkend referentschap bij kennismigranten. Zo is het verlaagde salaris-criterium van toepassing ongeacht leeftijd en krijgt de werknemer een medewerkersparticipatie van minimaal 1% in de start-uponderneming. Daar staat tegenover dat de start-up maximaal vijf werknemers in dienst mag nemen via deze regeling.

Verder zijn er een drietal uitspraken van verschillende rechtbanken geweest over de zogeheten doorstroomberegeling van start-upondernemers en de positie van de positieve facilitatorverklaring, waarvan er één is gepubliceerd in de *JV* met een noot van T. de Lange (*JV* 2021/147). In de uitspraak van Rechtbank Haarlem van 21 mei 2021 stelt de rechtbank dat de RVO bij gebrek aan objectieve criteria een positieve verklaring van een begeleider van een innovatieve start-up niet zomaar terzijde kan schuiven. Tegen de uitspraak is geen hoger beroep ingesteld.

Jurisprudentie

In een uitspraak van 26 februari 2021 van Rechtbank Den Haag (*JV* 2021/99) speelde de situatie dat de kennismigrant directeur en enig aandeelhouder was van de onderneming waarvoor hij eerder via een payrollconstructie een verblijfsvergunning als kennismigrant heeft verkregen. De rechtbank meende dat bij honderd procent bezit van de aandelen er

geen sprake kan zijn van loondienst, maar wel van een bewuste keuze om de strengere eisen die gelden voor arbeid als zelfstandige te ontwijken. De Afdeling heeft in een uitspraak van 26 mei 2021 bepaald dat er reden was tot matiging van een Wav-boete bij werkzaamheden in Chinese restaurantkeukens in het geval van Chinese vreemdelingen met een studievergunning die onder een tewerkstellingsvergunning maximaal acht uur per week mochten werken (ECLI:NL:RVS:2021:1097). De opgelegde boete was onevenredig en in strijd met artikel 5:46 Awb, aldus de Afdeling. Ten slotte heeft de Afdeling op 12 mei 2021 een hoger beroep gegrond verklaard waarin de staatssecretaris onder andere niet zou hebben aangetoond dat buiten de grenzen van de verleende tewerkstellingsvergunningen is gewerkt (ECLI:NL:RVS:2021:1000). Zo was er volgens de Afdeling grond voor twijfel aan de juistheid van een aantal verklaringen die de SvSZW aan de boeteoplegging ten grondslag heeft gelegd.

NOTEN

- 1 Voorstel voor een Verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende asiel- en migratiebeheer en tot wijziging van Richtlijn 2003/109/EG van de Raad en de voorgestelde verordening (EU) XXX/XXX [Fonds voor asiel en migratie], Brussel 23 september 2020, COM(2020) 610.
- 2 IND-werkinstructie 2021/3 - BMA advies tijdens de Dublinprocedure n.a.v. arrest C.K., 11 maart 2021.
- 3 Rb 's-Gravenhage (zp Middelburg) 26 juni 2020, NL20.9741. Anders: Vزر 's-Gravenhage ('s-Hertogenbosch) 1 sept 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:8515.
- 4 EHRM 25 februari 2020, nrs. 68377/17 en 530/18 (*A.S.N./Nederland*), *JV* 2020/77 m.nt. A.M. Reneman.
- 5 *Idem*, para. 122-124.
- 6 Werkinstructie 2013/14; Paragraaf C2/3.3. Vc. In het landgebonden beleid is opgenomen welke bevolkingsgroepen zijn aangemerkt als een kwetsbare minderheidsgroep (zie paragraaf C7 Vc).
- 7 L. Hooijmans, 'Het warrige onderscheid tussen risicogroep en kwetsbare minderheidsgroep', *A&MR* 2021(2), p. 75-83.
- 8 Zie punt 12 van de noot van A.M. Reneman bij EHRM 25 februari 2020, nrs. 68377/17 en 530/18 (*A.S.N./Nederland*), *JV* 2020/77 m.nt. A.N. Reneman.
- 9 Richtlijn 2011/95/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 inzake normen voor de erkenning van onderdanen van derde landen of staatlozen als personen die internationale bescherming genieten, voor een uniforme status voor vluchtelingen of voor personen die in aanmerking komen voor subsidiaire bescherming, en voor de inhoud van de verleende bescherming (PbEU 2011, L 337/9) ('Definitierichtlijn').
- 10 HvJ EU 10 juni 2021, C-901/19 (*CF & DN*) *JV* 2021/137.
- 11 *idem*, para. 43; zie ook HvJ EU 30 januari 2014 C-285/12 (*Diakité*) *JV* 2014/6 m.nt. M. Den Heijer, para. 35.
- 12 Paragraaf C2/3.3 van de Vreemdelingen-circulaire.
- 13 Rb. Den Haag, zittingsplaats Haarlem, 19 oktober 2020, *AWB* 19/6626 en 19/6627, *JV* 2020/209; zie ook verzoek om een prejudiciële beslissing, ingediend door de Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Haarlem (Nederland) op 2 november 2020-F, A, G, H, I tegen de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (zaak C-579/20).
- 14 Zie ook HvJ EU 17 februari 2009, C-465/07 (*Elgafaji*), *JV* 2009/111 m.nt. T.P. Spijkerboer, *NAV* 2009/11 m.nt. H. Battjes, para. 39.
- 15 HvJ EU 12 april 2018, C-550/16 (*A en S*), *JV* 2018/91 m.nt. C.A. Groenendijk, ECLI:EU:C:2018:248.
- 16 HvJ EU 7 november 2018, C-380/17 (*K. en B.*) *JV* 2019/3 m.nt. Strik.
- 17 HvJ EU 13 maart 2019, C-635/17 (*E.*), *JV* 2019/88 m.nt. M.H.A. Strik, ECLI:EU:C:2019:192
- 18 Richtlijn 2003/86/EG van de Raad van 22 september 2003 inzake het recht op gezinshereniging (*PbEU* 2003 L 251/12) ('Gezinsherenigingsrichtlijn').
- 19 ABRvS 20 december 2019, 201904351/1/V2, *JV* 2020/37 m.nt. A.M. Reneman ECLI:NL:RVS:2019:4382, r.o. 2; zie ook HvJ EU 12 april 2018, C-550/16 (*A en S*), *JV* 2018/91 m.nt. C.A. Groenendijk, ECLI:EU:C:2018:248.
- 20 ABRvS 6 oktober 2020, 202000037/1/V1, *JV* 2020/215 m.nt. K.E. Geertsema.
- 21 ABRvS 23 november 2020, 201900263/1/V1; ABRvS 23 november 2020201906347/1/V1 m.n.t. M.L. van Riel.
- 22 HvJ EU 7 november 2018, C-380/17 (*K. en B.*) *JV* 2019/3 m.nt. Strik.
- 23 Zie ook ABRvS 27 december 2018, nr. 201605532, *JV* 2019/28, ECLI:NL:RVS:2018:4275.
- 24 M. van Riel, 'Is nareis of regulier het toepasselijk kader voor gezinsherenigingsverzoek?', *A&MR* 2021(5), p. 282-287.
- 25 *Idem*.
- 26 HvJ EU 13 maart 2019, C-635/17 (*E.*), *JV* 2019/88 m.nt. M.H.A. Strik, ECLI:EU:C:2019:192.
- 27 A. de Keizer & D. Baldinger, 'Doorwerking HvJ EU-arrest E. in jurisprudentie van ABRvS', *A&MR* 2021(5), p. 288-297.
- 28 ABRvS 9 september 2020, 201903653/1/V1.
- 29 HvJEU 10-05-2017, *Chavez-Vilchez e.a.*, ECLI:EU:C:2017:354.
- 30 Nog voordat de Afdeling deze uitspraken deed, signaleerde de Migration Law Clinic ook al dat Nederland de voorwaarden voor dit verblijfsrecht vergeleken met andere lidstaten relatief streng uitlegt. Zie Vrije Universiteit Amsterdam, Migration Law Clinic, *Reviewing the application of Chavez-Vilchez in the Netherlands*, 15 november 2020, geraadpleegd op www.migrationlawclinic.org op 21 juli 2021.
- 31 *Kamerstuk* 35 680, o.a. nota van wijziging, 21 juni 2021, nr. 18.
- 32 <https://www.adviescommissievoorvreemdelingenzaken.nl/binaries/adviescommissievoorvreemdelingenzaken/documenten/publicaties/2021/06/03/naar-een-brede-welvaartsbenadering-in-het-arbeidsmigratiebeleid/20210603+Verkenning+Naar+een+brede+welvaartsbenadering+in+het+arbeidsmigratiebeleid++definitief2.pdf>.
- 33 <https://ind.nl/nieuws/Paginas/Pilot-verblijfsvergunning-voor-essentieel-start-up-personeel.aspx>.

KRONIEK VREEMDELINGEN- BEWARING

DOOR / SJOERD THELOSEN

Ondanks de coronamaatregelen en de wereldwijde reisbeperkingen van het afgelopen jaar bleven de uitzettingscentra open. Er is dus ook tijdens de COVID-19-crisis volop verder geprocedeerd in vreemdelingenbewaringszaken met weer een rits Afdelingsuitspraken als resultaat. In deze Kroniek ga ik verder waar ik vorig jaar was gebleven met de meest belangwekkende jurisprudentie van 1 juli 2020 tot en met 30 juni 2021. Omdat we nog midden in de pandemie zitten, begin ik met de corona-uitspraken.

CORONA

Direct na het begin van de pandemie werd vaak – logischerwijs – aangevoerd dat zicht op uitzetting ontbreekt. Naar landen die het luchtruim sluiten, kan immers niet worden uitgezet. De Afdeling volgde dit vorig jaar niet en zag het in de uitspraak van 29 april 2020 (ECLI:NL:RVS:2020:1141) als een tijdelijke belemmering. Zicht op uitzetting naar Marokko in dat geval was nog aanwezig. Een klein jaar later, in de uitspraken van 2 april 2021 (ECLI:NL:RVS:2021:698 e.a.), luidde het oordeel anders. In het hele jaar 2020 waren er geen reisdocumenten afgegeven aan Marokkaanse onderdanen, en ook in 2021 vooralsnog niet. De Afdeling vond het daarom niet meer tijdelijk en zicht op uitzetting naar Marokko ontbreekt nu dan ook wel, naar haar oordeel.

Code Oranje alleen, zoals dat geldt voor Suriname, is echter niet hetzelfde als het sluiten van het luchtruim. Een negatief reisadvies

maakt dus niet dat zicht op uitzetting ontbreekt (ECLI:NL:RVS:2021:134, 25 januari 2021).

Vanwege corona is ook de rechtsgang veranderd, zoals in de vorige Kroniek is besproken. Schriftelijk afdoening is een alternatief dat door de rechtbanken veel werd gebruikt om het aantal fysieke zittingen te beperken. De rechtbank vraagt hier dan wel toestemming voor. Als dit tussen partijen vervolgens wordt overeengekomen dan mogen zij er ook op vertrouwen dat het daadwerkelijk zo zal gaan.

In de uitspraak van 16 maart 2021 (ECLI:NL:RVS:2021:546) deed de situatie zich voor dat de vreemdeling ermee had ingestemd om de beroepsgronden uitsluitend schriftelijk naar voren te brengen, maar had hij wel verzocht om het laatste woord ter zitting te voeren. Die gelegenheid kreeg hij. De IND besloot zich niet ter zitting te laten vertegenwoordigen, aangezien de zaak daar niet inhoudelijk zou worden besproken. Bij het laatste woord kwam de vreemdeling

vervolgens echter met nieuwe feiten met betrekking tot zijn gezondheid. De staatssecretaris was niet aanwezig en kon dus niet reageren. Volgens de rechtbank viel dit in diens risicosfeer en hij verklaarde het beroep gegrond. De Afdeling was het daar niet mee eens. De staatssecretaris had hier vooraf geen rekening mee hoeven houden en de rechtbank had hem daarom in staat moeten stellen om na de zitting nog te reageren, aldus de Afdeling.

Buiten uitzettingen en de rechtszittingen heeft de pandemie ook invloed op inkomende reizigers. Vanwege corona is namelijk een algemeen inreisverbod voor derdelanders ingevoerd. Als iemand om die reden wordt geweigerd aan de grens en niet direct kan terugkeren dan belandt die in grensdetentie. In de uitspraken van 17 februari 2021 (ECLI:NL:RVS:2021:286 e.a.) oordeelde de Afdeling dat een bewaringsmaatregel van in beginsel maximaal veertien dagen in zo'n geval redelijk is. Ondanks

de toevoeging 'in beginsel' maakte de Afdeling in de uitspraak van 7 mei 2021 (ECLI:NL:RVS:2021:967) duidelijk dat een langere vrijheidsontneming niet snel geaccepteerd wordt. De onfortuinlijke vreemdeling in die zaak had tot tweemaal toe een besmette celgenoot toegewezen gekregen, waardoor zij twee keer achter elkaar in quarantaine moest. De Afdeling vond dit geen verschonende omstandigheid om haar langer dan twee weken vast te houden. De staatssecretaris had zelf onvoldoende voorzorgsmaatregelen getroffen om te voorkomen dat in detentie besmettingen plaatsvonden. Bewaring na deze veertien dagen was daarom onrechtmatig.

HET VOORTRAJECT

Het komt regelmatig voor dat de vreemdelingenpolitie een verkeerd vakje voor ophouding aankruist, en daarmee dus eigenlijk een vreemdeling op een onjuiste grondslag van zijn vrijheid berooft in die fase. Bijvoorbeeld artikel 50a Vreemdelingenwet (Vw) wordt aangekruist in plaats van artikel 50 lid 2 (ECLI:NL:RVS:2021:543, 12 maart 2021 en ECLI:NL:RVS:2021:936, 30 april 2021) of artikel 50 lid 2 in plaats van lid 3 (ECLI:NL:RVS:2021:1351, 25 juni 2021). Dit zijn gebreken, maar de Afdeling oordeelt stevast dat ze niet zwaarwegend zijn omdat uit de feiten steeds zou kunnen worden afgeleid welke grondslag daadwerkelijk bedoeld wordt. Het maakt de opvolgende maatregel van vreemdelingenbewaring daarom niet onrechtmatig, na een belangenafweging. De gebreken leiden wel tot een proceskostenveroordeling. In de verslagperiode is er voorts één uitspraak geweest waarbij de fouten bij een eerdere maatregel van vreemdelingenbewaring en direct daarna dusdanig zwaarwegend wa-

ren dat ze de opvolgende maatregel onrechtmatig maakten. Dit was de uitspraak van 26 april 2021 (ECLI:NL:RVS:2021:885). De vreemdeling was in die zaak eerst ten onrechte, kennelijk evident, op een verkeerde grondslag in bewaring gesteld, namelijk op grond van artikel 59a Vw. Voorafgaand aan die eerdere maatregel was de vreemdeling bovendien op onrechtmatige wijze strafrechtelijk aangehouden, zo had de strafrechter geoordeeld. Verder had de staatssecretaris de eerdere maatregel opgeheven toen deze onrechtmatig bleek, maar pas twee uur en veertig minuten later een nieuwe maatregel opgelegd. In die tussenperiode werd de vreemdeling wel vastgehouden, maar zonder titel dus. De Afdeling vond dit een opeenstapeling van ernstige gebreken waardoor de nieuwe maatregel onrechtmatig werd. Voor een hogere dan de standaard schadevergoeding, waar om werd verzocht, zag zij echter geen reden.

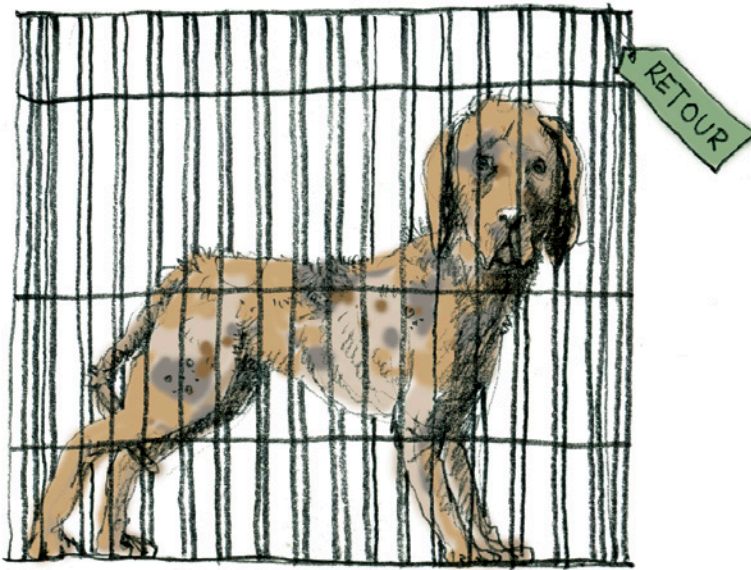
PREJUDICIËLE VRAGEN

In de vorige Kroniek heb ik de prejudiciële vraag van de Afdeling besproken, of vreemdelingen in bewaring kunnen worden gesteld als zij een asielstatus hebben in een andere EU-lidstaat. In de verslagperiode heeft het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJ EU) antwoord gegeven, in het arrest M.A.T. van 24 februari 2021 (ECLI:EU:C:2021:127). Het hof is van oordeel dat bewaring voor dit doel niet in strijd is met de Terugkeerlijn. Een terugkeerbesluit is in deze situatie weliswaar niet mogelijk omdat een vreemdeling niet kan worden opgedragen om naar een land buiten de EU te vertrekken als dit in strijd is met het refoulementverbod, maar de Terugkeerlijn weerhoudt lidstaten er niet van om de betrokkene op basis van het nationale recht in bewaring te stellen

en uit te zetten binnen de EU. Verder heeft de Afdeling in de verslagperiode een andere vraag gesteld, ditmaal over ambtshalve toetsing. In het bestuursrecht, en dus ook bij vreemdelingenbewaring, oordeelt de rechter in principe enkel de aangevoerde beroepsgronden. Als een maatregel om een andere reden onrechtmatig is dan betreft de rechtbank dat niet bij het oordeel. De Afdeling stond lang achter deze praktijk, maar in de verwijzingsuitspraak van 23 december 2020 (ECLI:NL:RVS:2020:3034) stelt zij dat zij is gaan twifelen door de ontwikkelingen in de Europese jurisprudentie. Zij vraagt het hof daarom om opheldering. In aanvulling daarop heeft Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Den Bosch (ECLI:NL:RBDHA:2021:466), het hof ook uitdrukkelijk gevraagd hoe het zit met minderjarigen, mocht het hof vinden dat een ambtshalve toets bij meerderjarigen niet nodig is, en ook of de Afdeling hoger beroepen verkort mag afdoen in dit soort zaken.

BEWARING VAN ASIELZOEKERS EN DUBLINCLAIMANTEN

In de vorige Kroniek is besproken dat asielzoekers in de beroepsfase niet op grond van artikel 59 Vw in bewaring mogen worden gehouden als zij het beroep in Nederland mogen afwachten. Enkel artikel 59b kan dan de grondslag zijn, mits uiteraard aan de voorwaarden wordt voldaan. Uit oudere jurisprudentie kon het al wel worden afgeleid, maar in de uitspraak van 4 februari 2021 (ECLI:NL:RVS:2021:230) overweegt de Afdeling expliciet dat sub b van het eerste lid niet in beroep maar enkel in de bestuurlijke fase kan worden gebruikt. In de beroepsfase wordt er namelijk geen onderzoek meer gedaan naar het asielverzoek.

Een andere relevante uitspraak voor asielzoekers is die van 1 december 2020 (ECLI:NL:RVS:2020:2829). Daar in oordeelde de Afdeling dat artikel 59b lid 1 sub c waarin bewaring mogelijk wordt gemaakt als het vermoeden bestaat dat de asielaanvraag louter is ingediend om uitzetting te voorkomen, niet vereist dat de staatssecretaris de aangevoerde asielmotieven onderzoekt. Wel moet de staatssecretaris ‘alle omstandigheden betrekken’. Wanneer zijn motivering dan concreet voldoende is om bewaring op grond van sub c te rechtvaardigen wordt niet duidelijk, maar de enkele stelling dat de vreemdeling al een paar maanden in het Schengengebied was en dus eerder asiel had kunnen aanvragen, zoals in deze zaak, is in ieder geval niet genoeg.

Omdat bewaring van asielzoekers niet rechtstreeks ziet op uitzetting hoeft de staatssecretaris niet

voortvarend te handelen aan die uitzetting. Dit is vaste rechtspraak, de Afdeling bevestigt dit nog maar eens in de uitspraak van 21 december 2020 (ECLI:NL:RVS:2020:3041). Wel moet voortvarend worden gewerkt aan de behandeling van de asielaanvraag. Uit de uitspraak van 19 augustus 2020 (ECLI:NL:RVS:2020:1957) lijkt te volgen dat de staatssecretaris het goed genoeg doet zo lang hij maar binnen de wettelijke maximum termijn van zes weken een besluit kan nemen. De Afdeling nuanceert dit echter een klein jaar later in de uitspraak van 2 juni 2021 (ECLI:NL:RVS:2021:1157). De termijn van zes weken is een maximum waarbinnen de staatssecretaris ook nog voldoende voortvarend moet handelen. Als binnen die zes weken te veel wordt getreuzeld dan kan een maatregel dus wel degelijk eerder onrechtmatig worden. In de uitspraak van 3 mei 2021

(ECLI:NL:RVS:2021:944) oordeelde de Afdeling dat de staatssecretaris zelf moet onderzoeken of een overdracht in het kader van de Dublinverordening mogelijk is, voordat hij een vreemdeling op grond van artikel 59a Vw in bewaring stelt. Als uit de stukken al blijkt dat een overdracht niet mogelijk is dan is zo'n maatregel dus niet mogelijk. In dit geval had de vreemdeling niet direct gezegd dat hij ondergedoken had gezeten, daarom had de rechtbank de maatregel niet van meet af aan onrechtmatig bevonden. Zij stond enkele dagen onderzoek van de staatssecretaris nog toe, na aanvang van de maatregel. De Afdeling oordeelde anders, want volgens haar volgde uit de combinatie van het feit dat de vreemdeling in het verleden met onbekende bestemming was vertrokken en dat hij vervolgens na de maximale overdrachtstermijn van achttien maanden werd aangehouden, voldoende duidelijk dat een overdracht niet langer mogelijk was. Dat de vreemdeling zelf niet direct had verteld dat hij ook ondergedoken had gezeten, deed er niet toe.

VOORTVAREND HANDELEN

Een vertrekgesprek op de negende dag is te laat als meer dan gebruikelijke voortvarendheid vereist is. Als de staatssecretaris stelt dat hij ook al voor die dag handelingen heeft verricht dan moet hij dat onderbouwen. De niet-onderbouwde stelling dat de staatssecretaris escorts moest aanvragen en dat dit allemaal moeilijker was door corona, baatte hem dus niet

(ECLI:NL:RVS:2020:2948, 11 december 2020).

Beginnen op de zesde dag is wel op tijd, zoals ook al bekend was. Dat er voorafgaand aan de bewaring al een claimakkoord is ontvangen in het kader van de Dublinverordening en dat de vreemdeling wil meewerken, maakt dit niet alsnog te laat (ECLI:NL:RVS:2021:352, 23 februari 2021).

OVERIGE

Ter afsluiting nog enkele ‘losse’ interessante uitspraken. Op 25 november 2020 (ECLI:NL:RVS:2020:2795) oordeelde de Afdeling dat het detentiecentrum Rotterdam als vreemdelingendetentiecentrum mag worden gebruikt, ondanks dat in hetzelfde complex eveneens strafrechtelijk gedetineerden verblijven. Dat zij strikt gescheiden van elkaar worden gehouden, ook op de looproutes, is daarbij doorslaggevend.

Verder heeft de Afdeling weer eens een uitspraak gedaan over artikel 59 lid 3 Vw, het artikellid dat bepaalt dat vreemdelingenbewaring niet (meer) kan als een vreemdeling een concrete vertrekvens heeft en ook de mogelijkheid om zelfstandig te vertrekken. In de uitspraak van 24 november 2020 (ECLI:NL:RVS:2020:2787) oordeelde de Afdeling dat de vertrekvens van een gedocumenteerde Albanese vreemdeling concreet genoeg was, aangezien hij vanaf het begin aangaf dat hij wilde terugkeren en dat hij ook om een gesprek met het IOM had verzocht. Het feit dat de vreemdeling eerder

nog was aangetroffen als versteekeling op een vrachtwagen onderweg naar het Verenigd Koninkrijk maakte dit niet anders.

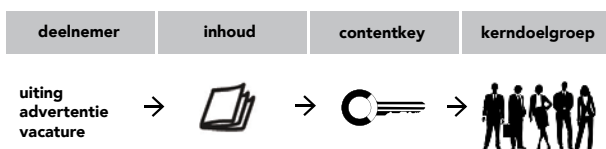
In de uitspraak van 30 april 2021 (ECLI:NL:RVS:2021:936) ging het om een vreemdeling van wie de verblijfsvergunning was ingetrokken en tegen wie een terugkeerbesluit was uitgevaardigd omdat hij zijn hoofdverblijf buiten Nederland had verplaatst. De Afdeling oordeelde dat dit besluit op de juiste wijze bekend was gemaakt. De vreemdeling stelde dat hij het besluit niet daadwerkelijk had ontvangen en er daarom ook niet bekend mee was, maar de Afdeling overwoog dat het zijn eigen verantwoordelijkheid is om ervoor te zorgen dat zijn adres bekend is. Of het geloofwaardig is dat de vreemdeling feitelijk niet bekend was met het besluit laat de Afdeling in het midden, kennelijk vond zij dat niet relevant. Omdat de vreemdeling was aangetroffen in Nederland ondanks dit terugkeerbesluit, werd vervolgens tegengeworpen dat hij zich aan dat terugkeerbesluit had onttrokken. Mede om die reden werd hij in bewaring gesteld. Hoewel het naar mijn mening nog te volgen is dat de vreemdeling adreswijzigingen moet doorgeven, vind ik het toch moeilijk te verteren dat de Afdeling daar dan ook uit afleidt dat hij zich actief aan het terugkeerbesluit heeft onttrokken. Gelet op de feiten zoals die blijken uit de uitspraak is het heel goed voorstelbaar dat de vreemdeling niet bekend was met het besluit. Dat dit aan zijn eigen slordigheid te wijten

was mag zo zijn, maar dit maakt nog niet dat hij zich er dus ook willens en wetens aan onttrokken heeft. Tot slot heeft de Afdeling in de uitspraak van 2 juni 2021 (ECLI:NL:RVS:2021:1155) naar aanleiding van het arrest van het HvJ EU inzake FMS e.a. t. Hongarije, van 14 mei 2020 (ECLI:EU:C:2020:367), overwogen dat een terugkeerbesluit uitdrukkelijk een land van bestemming moet bevatten. Enkel een vertrekplicht vaststellen is dus niet meer voldoende, het moet ook duidelijk zijn naar welk land de vreemdeling moet terugkeren. Terugkeerbesluiten zonder bestemmingsland zijn geen terugkeerbesluiten in de zin van de Terugkeerrichtlijn (ook niet als ze wel ‘terugkeerbesluit’ worden genoemd) en kunnen daarom niet dienen als grondslag voor een maatregel van vreemdelingenbewaring. Het woord ‘bestemmingsland’ hoeft overigens niet expliciet te worden genoemd, het is voldoende als uit de motivering blijkt naar welk land zal worden uitgezet. In dit geval was dat Marokko, zo bleek uit de toelichting, en dat achtte de Afdeling voldoende. In de uitspraak van 29 juni 2021 (ECLI:NL:RVS:2021:1364) kwam de Afdeling echter wel tot het oordeel dat het terugkeerbesluit geen bestemmingsland bevatte en dus geen terugkeerbesluit was. Daarin stond namelijk enkel de geboorteplaats ‘FransGuyana’ vermeld en bij nationaliteit ‘onbekend’. Om die reden was de maatregel van vreemdelingenbewaring in die zaak wel van meet af aan onrechtmatig.

Maak van uw advertentie een Contentkey.

Voor uw doelgroep telt redactionele kwaliteit én of uw uiting relevant is voor de lezer. Voor inhoudelijke en visuele kwaliteit zorgen de redactie en de uitgever. Voor relevantie zorgt Contentkey. Onze vormgevers vervaardigen, via uw advertentie-input, uw digitale Contentkeyuiting. Na akkoord (publicatieproef) verschijnt uw Contentkey bij, de meest relevante artikelen. Zo komt u onder de aandacht bij de lezer op het juiste moment.

Wilt u ook profiteren van Contentkey?
Contact Capital Media Services.
Bel 024 - 360 77 10 of mail@capitalmediaservices.nl

STONEWATER

ADVOCAAT-MEDEWERKER ONDERNEMINGSRECHT

Stonewater is een advocatenkantoor gespecialiseerd in ondernemingsrecht. We adviseren binnen- en buitenlandse ondernemingen, aandeelhouders en bestuurders over onder meer aandeelhoudersstructuren, overnames, financieringen, herstructureringen, bestuurders- en beroepsaansprakelijkheden, commerciële transacties en reorganisaties en we procederen voor hen als hier geschillen over ontstaan.

Onze dienstverlening is gevarieerd en multidisciplinair. Van mediation tot en met cassatieprocedures bij de Hoge Raad. En van pure litigation tot en met full scale overnametrajecten en alles daar tussenin.

Het team bestaat op dit moment uit 10 ambitieuze advocaten en paralegals. Wij zijn op zoek naar een advocaat-medewerker met 4-6 jaar ervaring. Je werkt dan in principe zowel in de transactie- als in de procespraktijk, want we geloven niet in een one trick pony.

Ben jij hands on, daadkrachtig, pragmatisch, professioneel en gericht op topkwaliteit? Neem dan contact met ons op via bzandbergen@stonewater.nl of 020 20 90 800

Wertheim advocatuur b.v.

overheid ··· ruimtelijke ordening ··· milieu

Vacature advocaat-stagiair bestuursrecht

Wie zijn wij?

Wertheim advocatuur b.v. richt zich op het bestuursrecht. Advocaten Joost oude Egbrink en Rob Wertheim werken voor overheden, woningcorporaties, bedrijven en particulieren. Wij adviseren en procederen onder andere over omgevingsvergunningen, natuurvergunningen, subsidies en de Wet openbaarheid van bestuur.

Wie zoeken wij?

Een kandidaat die zijn of haar master Nederlands recht (met civiel effect) met uitstekende studieresultaten heeft afgerond. Een bestuursrechtelijke afstudeerrichting strekt tot de aanbeveling maar is niet vereist. Een goed juridisch inzicht en een sterk analytisch vermogen zijn essentieel. Daarnaast heb je een brede maatschappelijke belangstelling. Tot slot ben je sociaal en beschik je over goede schriftelijke en mondelinge vaardigheden.

Belangstelling?

Stuur je motivatiebrief, een CV en een ongeschoonde cijferlijst naar mr. Joost oude Egbrink, info@wertheimadvocatuur.nl. Voor vragen over deze vacature kun je met hem contact opnemen op 038 7601383 of per mail. Een assessment kan onderdeel zijn van de sollicitatieprocedure. Zie verder www.wertheimadvocatuur.nl.

VAN DE NOVA

Weerbaarheidstraining
voor advocaten

Leren
omgaan met
agressie

Begroting 2022
Kabinet trekt
154 miljoen uit
voor gefinancierde
rechtsbijstand

Inclusiviteit
In gesprek met
leden van het
platform Inclusie
en diversiteit

Vacature
Oproep
vervulling twee
vacatures in
algemene raad

► Weerbaarheid

Weerbaarheidstraining voor advocaten: 'Het heft in eigen hand'

Strafrechtadvocaat Sanne Schuurman behandelt grote strafzaken, waaronder verscheidene zaken die aandacht kregen van de landelijke media. Schuurman komt daardoor regelmatig in aanraking met heftige cliënten of groepen daaromheen. Via de vechtsport kwam hij in contact met twee trainers met ruime ervaring in het trainen van onder anderen persoonsbeveiligers in het justitiedomein. Om de weerbaarheid van de advocatuur te vergroten, ontwikkelde Schuurman samen met de NOVA een weerbaarheidstraining.

Volgens Schuurman, die de trainingen begeleidt, is de vechtsport een mooi voorbeeld waar in een gecontroleerde omgeving de confrontatie wordt opgezocht met geweld en agressie. 'Vechtsporters leren rustig en evenwichtig te reageren op onveilige situaties. Als ik een klap krijg op straat dan schrik ik daar niet meer van, terwijl de meeste mensen bevriezen omdat ze dat nog nooit hebben meegemaakt. Wij gaan onze cursisten natuurlijk niet leren vechten. Het gaat om het creëren van veiligheidsbewustzijn. We gaan proactief te werk en niet reactief. Het is geen kunstje dat je kunt leren waardoor je opeens veilig bent. Maar als je je bewust bent van je omgeving en de mogelijke gevaren ziet, kun je gevaarlijke situaties voorkomen.'

Object van alles wat er misgaat

'Advocaten krijgen te maken met situaties die veel emoties met zich meebrengen. Cliënten zitten vaak in flinke problemen, denk aan strafzaken, huurzaken, familie zaken of arbeidszaken. Emoties kunnen hoog oplopen als je cliënt of wederpartij hevig teleurgesteld is in de wijze waarop de zaak verloopt. Vaak wordt een advocaat door een cliënt opeens gezien als een object van alles wat er

Nederlandse orde van advocaten

Het *Advocatenblad* is het officiële orgaan van de Nederlandse orde van advocaten. Het katern 'Van de NOVA' wordt verzorgd door de afdeling communicatie van de NOVA.

Samenstelling algemene raad

Nederlandse orde van advocaten

- Frans Knüppe (algemeen deken)
- Bernard de Leest (waarnemend deken)
- Theda Boersema
- Petra van Kampen
- Susan Kaak
- Robert Crinice le Roy

Bureau van de NOVA

Raffi van den Berg
(algemeen secretaris)

Redactie

Afdeling communicatie NOVA

Eindredacteur

Paul van Wijngaarden

Bezoekadres

Monarch Tower
Prinses Beatrixlaan 5
2595 AK Den Haag
Tel. 070-335 35 35
E-mail communicatie@advocatenorde.nl
Kvk-nummer: 27339260
BTW-nummer: NL002872833B01

Postadres

Postbus 30851
2500 GW Den Haag

Informatiepunt voor advocaten

informatiepunt@advocatenorde.nl
Tel. 070-335 35 54

Twitter

@Advocatenorde

LinkedIn

Nederlandse orde van advocaten

Facebook

Nederlandse orde van advocaten

Instagram

@Advocatenorde

misgaat in hun leven. Dit kan dan snel escaleren tot een gewelddadige of intimiderende situatie. Het is daarom goed als advocaten daar van tevoren bewust van zijn en weten hoe ze in zo'n situatie moeten handelen,' geeft Schuurman aan.

Leren terwijl je het ervaart

In een intensieve training van één dag wordt advocaten niet alleen verteld hoe het is om agressief bejegend te worden, maar ze ervaren daadwerkelijk ook hoe dat voelt. Samen met twee ervaren trainers en een professioneel acteur wordt een situatie vanuit de directe leef- of werkomgeving gereproduceerd. 'Je leert terwijl je het tegelijkertijd ervaart,' zegt Schuurman. Van belang is dat advocaten in de training hun praktijkervaring delen, want dat zorgt voor meer herkenbaarheid. 'We hebben er bewust voor gekozen om de groepen klein te houden, maximaal twaalf personen, zodat advocaten zich veilig voelen om ervaringen te delen. Om alles in vertrouwelijkheid te kunnen bespreken, tekenen ook de trainers een geheimhoudingsverklaring. Mochten advocaten behoefte hebben om individueel ervaringen te delen, dan maken we daar ruimte voor in de training.'

'Als je je bewust bent van je omgeving en de mogelijke gevaren ziet, kun je gevaarlijke situaties voorkomen'

Schijnveiligheid

'Wat veel advocaten misschien denken is: "Ze zullen een advocaat niets aandoen." Die instelling creëert helaas een schijnveiligheid. Als advocaten zichzelf veilig wanen, hebben ze geen idee van de risico's die ze lopen. Dat is een gevaarlijk punt. Het gebeurt altijd op momenten wanneer je het niet verwacht. Maar als je traint om te gaan met agressie en hoe je deze de-escalereert dan ben je altijd voorbereid. Door in de routine van je werk constant bewust te kijken hoe het met je veiligheidssituatie is, ben je altijd veiliger dan wanneer je dat niet zou doen.'

Inschrijven voor de weerbaarheidstraining

Op initiatief van de NOvA heeft het ministerie van Justitie en Veiligheid geld ter beschikking gesteld om advocaten concrete handvatten te bieden om hun weerbaarheid te vergroten. Wilt u leren omgaan met agressie en bedreiging? Schrijf u dan nu in voor de weerbaarheidstraining voor advocaten op advocatenorde.nl/weerbaarheid, of scan de QR-code. In totaal zijn 250 plaatsen voor de weerbaarheidstraining beschikbaar. Deze worden door de NOvA kosteloos aangeboden.

Meer informatie

Op advocatenorde.nl/weerbaarheid vindt u ook meer mogelijkheden om uw veiligheid en weerbaarheid te vergroten zoals het NOvA-noodnummer in geval van een dreiging, de veiligheidsscan om het kantoor vanuit veiligheidsoogpunt te laten controleren op kwetsbare punten, of de telefonische hulplijn Law-Care om met een vakgenoot over onveiligheidsgevoelens te praten.

➤ Gefinancierde rechtsbijstand

Kabinet trekt 154 miljoen uit voor gefinancierde rechtsbijstand

Na jarenlange inzet van de NOVA – met steun van onder meer de Tweede Kamer, de Rechtspraak, het Openbaar Ministerie en de Raad voor Rechtsbijstand – trekt het kabinet komende Prinsjesdag 154 miljoen euro uit voor een duurzaam stelsel van gefinancierde rechtsbijstand en een redelijke beloning voor sociaal advocaten. Dat blijkt uit meerdere berichten in de media over de begroting 2022.

Volgens Bernard de Leest, sinds 2013 portefeuillehouder gefinancierde rechtsbijstand in de algemene raad, is dit vooral een overwinning voor de rechtzoekende: ‘Door de structureel te lage vergoedingen in de rechtsbijstand hebben de afgelopen jaren steeds meer sociaal advocaten het stelsel de rug toegekeerd. Hierdoor werd het steeds moeilijker voor rechtzoekenden om een advocaat voor hun zaak te vinden. Met deze investering door het kabinet krijgen sociaal advocaten een redelijke beloning voor hun maatschappelijk belangrijke werk. Daarmee komt er hopelijk een einde aan de leegloop van de sociale advocatuur en kunnen rechtzoekenden straks de bijstand vinden waar ze recht op hebben.’

Commissie-Van der Meer

De NOVA heeft zich de afgelopen jaren door middel van diverse acties ingezet voor een redelijke beloning

voor sociaal advocaten. Ook de Rechtspraak, het Openbaar Ministerie en de Raad voor Rechtsbijstand hebben hiervoor gepleit. Onlangs nog leidde dit tot een breed gesteunde motie in de Tweede Kamer, waarin het kabinet werd opgeroepen uitvoering te geven aan het rapport van de Commissie-Van der Meer. Al in 2017 constateerde deze onafhankelijke commissie dat de vergoedingen voor sociaal advocaten veel te laag waren in verhouding tot de gewerkte uren. Van der Meer adviseerde het kabinet met klem een investering in het stelsel te doen. Het kabinet wenste echter om het stelsel budgetneutraal te houden en zette een herziening van het stelsel in, die in 2024 afgerond moet zijn. Wat de gevolgen van de nu bekendgemaakte extra investering zijn voor de stelselherziening is nog niet bekend.

Aan de leden van de Nederlandse orde van advocaten,

Onlangs is bekend geworden dat demissionair minister Dekker op de komende begroting 154 miljoen euro reserveert voor de gefinancierde rechtsbijstand.

Deze noodzakelijke financiële steun wordt gebruikt om scenario 1 van het rapport van de Commissie-Van der Meer (2017) uit te voeren. Na ruim twintig jaar wordt het achterstallig onderhoud gedaan en worden de puntentallen per zaak geüpdatet. Hierdoor zullen de vergoedingen voor sociaal advocaten in verhouding komen met het aantal uren dat nodig is om kwalitatieve rechtshulp te verlenen aan kwetsbare rechtzoekenden. Hopelijk wordt met deze structurele extra financiering de uitstroom van sociaal advocaten uit het stelsel een halt toegeroepen en blijft het vak aantrekkelijk voor beginnend advocaten zodat kwetsbare rechtzoekenden ook in de toekomst een advocaat kunnen blijven vinden.

Dit resultaat was niet bereikt zonder uw steun. De gezamenlijke advocaten, die in Nederland zijn ingeschreven, vormen de Nederlandse orde van advocaten. Met elkaar hebben we dit resultaat voor de komende begroting bereikt. Er zijn talloze brieven naar de Tweede en Eerste Kamer geschreven. Er verschenen opiniestukken en ingezonden brieven in kranten. De publieke tribunes werden drukbezocht tijdens algemeen overleggen en plenaire debatten. Misschien heeft u zelf wel in uw toga op het Plein gestaan.

Uw steun is onontbeerlijk geweest en daarvoor willen wij u hartelijk bedanken. Zonder onze aandacht voor dit onderwerp en de steun voor de motie-Van Nispen/Azarkan en de motie-Ploumen/Klaver c.s. had het demissionaire kabinet deze stap zeer waarschijnlijk niet gezet.

Laten we gezamenlijk de toegang tot het recht blijvend verankeren!

Bernard de Leest, Theda Boersema (portefeuillehouders algemene raad), Raffi van den Berg, Christel Wiskerke, Jasper Pruis, Esther van den Bosch, Elise Korbee (team gefinancierde rechtsbijstand bureau NOVA en oud-teamleden Megteld de Regt en Lucas Korsten)

► Inclusiviteit

‘Inclusiviteit is geen soft onderwerp, maar juist heel rationeel en zakelijk’

In de vijfde aflevering van NOvUM spreekt Bas van Zelst met advocaten Gloria Heutinck-Gomes en Mark Smeets. Zij zijn samen met 35 andere advocaten lid van het door de NOvA opgerichte Platform Inclusie en diversiteit. Ze werken allemaal vanuit hetzelfde uitgangspunt: ‘Wat kunnen we doen om mensen met een diverse achtergrond of geaardheid de kans te bieden om hetzelfde te bereiken als wij hebben bereikt?’ In de uitzending spreken ze over de advocatuur die nog vrij homogeen is en vooral uit ‘dezelfde mensen’ bestaat. Gloria Heutinck-Gomes, zelf afkomstig uit Kaapverdië, zegt dat zij bijvoorbeeld andere ervaringen heeft dan

mensen die in Nederland geboren zijn. Inclusie speelt ook een belangrijke rol binnen het platform. Als de beroepsgroep zich te veel concentreert op een type mens laten we heel veel talent liggen, vindt Mark Smeets. Dit onderwerp wordt vaak gezien als ‘soft’, maar het is wat hem betreft een rationele en zakelijke overweging. ‘We kunnen het ons in de toekomst gewoonweg niet meer permitteren om er geen tijd en energie in te steken’. Kijk deze en eerdere afleveringen van NOvUM terug op advocatenorde.nl/novum of scan de QR-code.

Bas van Zelst in gesprek met

Mark Smeets

&

Gloria Heutinck-Gomes

► Deringelden

Gevolgen van de WBTR voor stichting derdengelden

De op 1 juli in werking getreden Wet bestuur en toezicht rechtspersonen (WBTR) heeft ook gevolgen voor advocatenkantoren met een stichting derdengelden. Het overgangsrecht voorkomt dat de statuten van een stichting derdengelden direct in lijn moeten worden gebracht met de nieuwe wet, waardoor de bestaande structuren voor bestuur en toezicht vooralsnog grotendeels behouden blijven. Het is evenwel raadzaam te beoordelen of bestaande regelingen in statuten

en reglementen op termijn aanpassing behoeven. Advocaten(kantoren) die een stichting derdengelden hebben of willen oprichten, kunnen hiervoor gebruikmaken van de geüpdatete modelstatuten stichting derdengelden (download: advocatenorde.nl/nieuws/12-juli), met extra passages die betrekking hebben op de WBTR. Deze facultatieve modelstatuten van de NOvA kunt u naar eigen inzicht en wensen aanpassen.

Vertrouwelijkheid

Signaal van opgenomen telefoongesprekken geheimhoudernummers

De NOVA heeft van de Nationale Politie (NP) een signaal gekregen dat door een fout in het nationale systeem van nummerherkenning op 4 augustus een klein aantal telefoongesprekken en berichten vanaf geheimhoudernummers is opgenomen. De fout is na enkele uren door de NP zelf opgemerkt en hersteld. De NP geeft aan dat ten onrechte opgenomen gesprekken en berichten na ontdekking van de fout zo spoedig mogelijk zijn gewist. Lees meer over het systeem van nummerherkenning op advocatenorde.nl/geheimhoudernummer. Hier kunt u ook de onlangs geactualiseerde handleiding geheimhoudernummers downloaden.

Vacature

Oproep vervulling vacatures in algemene raad

In 2022 ontstaan twee vacatures in de algemene raad. De algemene raad roept gezaghebbende advocaten op hun interesse voor een van beide functies kenbaar te maken.

Profiel

- Een vooraanstaand en vakbekwaam advocaat met uitstekende reputatie
- Aantoonbare bestuurlijke kwaliteiten en ervaring
- In staat de kernwaarden van de advocatuur goed uit te dragen
- Teamplayer

Portefeuilles

1. Praktijkuitoefening en Veiligheid (invulling per 1 januari 2022)
2. Gefinancierde rechtsbijstand (invulling per medio 2022)

Informatie over de functie

Het tijdsbeslag voor een lid van de algemene raad is gemiddeld 500 uur per jaar. De NOVA verstrekt een tegemoetkoming voor gederfd inkomen, naast vergoeding van reiskosten.

De maandelijkse vergaderingen van de algemene raad vinden plaats in Den Haag. Daarnaast is er

door het jaar heen een aantal vaste bijeenkomsten, onder meer de vergaderingen van het college van afgevaardigden.

Sollicitaties en voordrachten

Uw belangstelling voor een functie kunt u kenbaar maken bij algemeen deken Frans Knüppe of algemeen secretaris Raffi van den Berg (telefoon: 070-335 35 35, e-mail: secretariaat@advocatenorde.nl). Zij beantwoorden ook graag uw vragen. U kunt uw sollicitatie ook per post richten aan de Nederlandse orde van advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag.

Sollicitaties ontvangen wij graag uiterlijk 11 oktober 2021; deze worden vanzelfsprekend vertrouwelijk behandeld. De algemene raad streeft ernaar eind 2021 respectievelijk begin 2022 in de vergadering van het college van afgevaardigden met voordrachten te komen.

► Vennootschapsrecht

Tijdelijke wetswijziging turboliquidatie onvoldoende

Een (tijdelijke) wetswijziging is niet voldoende, de benodigde maatregelen moeten van structurele aard zijn. Dat schrijft de Gecombineerde Commissie Vennootschapsrecht (GCV) in haar advies over het voorontwerp Tijdelijke wet transparantie turboliquidatie. Het voorontwerp regelt de ontbinding van een rechtspersoon zonder baten op eigen initiatief, ook wel turboliquidatie genoemd. De GCV onderschrijft in haar advies de wenselijkheid om de positie van schuldeisers bij gebruikmaking van de turboliquidatie te verbeteren. Met betere, transparante informatievoorziening zullen schuldeisers kunnen opkomen tegen benadeling en zodoende beter worden beschermd. De GCV plaatst ook diverse kanttekeningen bij het voor-

ontwerp. Ook de adviescommissie insolventierecht van de NOvA heeft hierover advies uitgebracht. Download beide adviezen op advocatenorde.nl/nieuws (28 juli).

► Vacature

De Nederlandse orde van advocaten telt achttien adviescommissies die advies aan de algemene raad uitbrengen over wetsvoorstellen die ter consultatie aan de NOvA worden voorgelegd.

De NOvA zoekt een

Advocaat voor de adviescommissie arbeidsrecht

Lijkt het u interessant om naast uw advocatuurlijke werkzaamheden een bijdrage te leveren aan versterking van wetgevingskwaliteit en beleidsmatige en politieke ontwikkelingen op het gebied van arbeidsrecht van dichtbij te volgen, dan wordt u van harte uitgenodigd uw interesse kenbaar te maken.

De werkwijze van de commissies wordt vastgesteld in overleg met de algemene raad. Ondersteuning vindt zo veel mogelijk plaats door het landelijk bureau van de NOvA. Gemiddeld wordt eenmaal per jaar vergaderd. Verder contact vindt zo veel mogelijk via e-mail plaats. Er staat geen vergoe-

ding tegenover behalve vergoeding van de reiskosten. Met het schrijven van een juridisch advies is maximaal een opleidingspunt te behalen. Eén keer per jaar wordt de vergadering afgesloten met een informeel diner.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Roelien Huges via r.huges@advocatenorde.nl of +31 (0)6 10 05 90 06. Uw interesse kunt u uiterlijk 10 oktober 2021 kenbaar maken bij het secretariaat van de NOvA via secretariaat@advocatenorde.nl, onder vermelding van 'sollicitatie adviescommissie arbeidsrecht'.

Veelgestelde vragen

Bij het Informatiepunt voor advocaten kunnen advocaten terecht voor voorlichting over de regelgeving en dienstverlening van de NOvA. Veelgestelde vragen in de afgelopen periode waren:

V: Ik ben advocaat-stagiair en wil graag switchen van hoofd- en/of leerpraktijk. Kan dat?

A: Nee, aan het begin van de beroepsopleiding maakt iedere advocaat-stagiair een keuze voor een hoofdpraktijk (strafrecht, bestuursrecht of privaatrecht) en bijbehorende leerpraktijken. Daarna is het niet meer mogelijk om te wisselen. Kijk voor een toelichting hierop op beroepsopleidingadvocaten.nl bij 'decentraal: hoofdpraktijken en leerpraktijken'.

V: Wat zijn de vereisten voor een herhalingscursus van drie uur voor een patroon?

A: Er is in de regelgeving geen specifieke invulling gegeven aan de precieze inhoud van de opfriscursus voor patronen. Er kan bijvoorbeeld een herhalingscursus over ervaringen met het patronaat en met stagiairs in de vorm van intervisie plaatsvinden. Er zijn verschillende mogelijkheden voorstelbaar, zolang deze maar binnen de regelgeving van artikel 3.5a Voda en artikel 12a Roda vallen.

V: Ik wil een machtiging verlenen aan een medewerker, maar vind deze niet in de lijst van gemachtigden. Wat kan ik doen?

A: Zodra deze medewerker niet op dezelfde vestiging van het kantoor werkt, dient u te kiezen voor de optie: 'medewerker ander kantoor'. In het systeem van de NOvA heeft elke vestiging namelijk zijn eigen K(antoor)nummer.

Meer vragen?

Bekijk alle veelgestelde vragen op advocatenorde.nl/faqs. Staat uw vraag hier niet bij? Het Informatiepunt voor advocaten is op werkdagen bereikbaar van 9.00 tot 17.30 uur op (070) 335 35 54 en via informatiepunt@advocatenorde.nl.

Wetgevingsadvies

De NOvA telt achttien adviescommissies wetgeving, verdeeld over bijna alle disciplines van het recht, die aan de algemene raad advies uitbrengen over wetsvoorstellen. Recent verschenen de volgende wetgevingsadviezen:

FATF - advice revisions to recommendation 24

Adviescommissie Wwft, 20 augustus 2021

Wijziging Regeling uitvoering Wet arbeid vreemdelingen

Adviescommissie vreemdelingenrecht, 11 augustus 2021

Uitvoeringswet verordening terroristische online-inhoud

Adviescommissie strafrecht, 9 augustus 2021

Tijdelijke wet transparantie turboliquidatie

Gecombineerde commissie vennootschapsrecht en adviescommissie insolventierecht, 23 juli 2021

Wet inzake de wijziging van de Wet continuïteit ondernemingen I

Adviescommissie insolventierecht, 21 juli 2021

Voorontwerp online oprichting besloten vennootschappen

Gecombineerde commissie vennootschapsrecht, 12 juli 2021

Wet publiek toezicht en handhaving verordening bevordering billijkheid en transparantie voor zakelijke gebruikers van onlinetussenhandelsdiensten

Adviescommissie burgerlijk procesrecht, 7 juli 2021

Juridische databank

Download alle wetgevingsadviezen via advocatenorde.nl/juridische-databank.

Benoemingen

Toezichthouder Wwft-BES

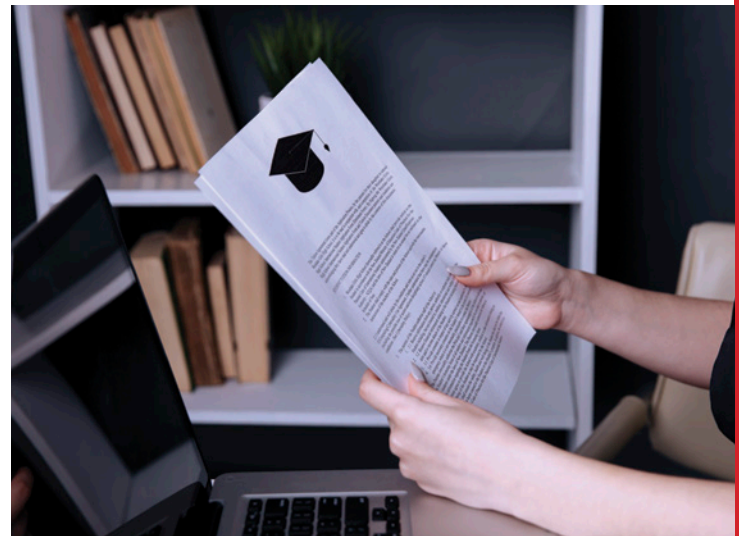
Aangewezen als toezichthouder op de Wwft op de BES-eilanden Bonaire, Sint-Eustatius en Saba per 1 september 2021:

- Mr. I. (Inge) Aardoom-Fuchs (deken lokale orde Den Haag)

Regelgeving

Wijzigingsbesluit OER 2021

De algemene raad heeft op 8 juli het Wijzigingsbesluit OER 2021 vastgesteld. Het examen- en opleidingsreglement van de vernieuwde Beroepsopleiding Advocaten is hiermee met ingang van 1 augustus op onderdelen gewijzigd. De aanpassingen hebben betrekking op onder meer de voorbereiding op de integratieve dagen en op de verplichte aanwezigheid en absentie in het contactonderwijs. Zowel het Wijzigingsbesluit als het geactualiseerde OER is te downloaden op regelgeving.advocatenorde.nl.

Vacature

De Nederlandse orde van advocaten telt achttien adviescommissies die advies aan de algemene raad uitbrengen over wetsvoorstellen die ter consultatie aan de NOvA worden voorgelegd.

De NOvA zoekt

Advocaten voor de adviescommissie vreemdelingenrecht

Lijkt het u interessant om naast uw advocatuurlijke werkzaamheden een bijdrage te leveren aan versterking van wetgevingskwaliteit en beleidsmatige en politieke ontwikkelingen op het gebied van het vreemdelingenrecht van dichtbij te volgen, dan wordt u van harte uitgenodigd uw interesse kenbaar te maken.

De werkwijze van de commissies wordt vastgesteld in overleg met de algemene raad. Ondersteuning vindt zo veel mogelijk plaats door het landelijk bureau van de NOvA. Gemiddeld wordt eenmaal per jaar vergaderd. Verder contact vindt zo veel mogelijk via e-mail plaats. Er staat geen vergoe-

ding tegenover behalve vergoeding van de reiskosten. Met het schrijven van een juridisch advies is maximaal een opleidingspunt te behalen. Eén keer per jaar wordt de vergadering afgesloten met een informeel diner.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Christel Wiskerke via c.wiskerke@advocatenorde.nl of +31 (0)6 10 98 07 36. Uw interesse kunt u uiterlijk 15 oktober 2021 kenbaar maken bij het secretariaat van de NOvA via secretariaat@advocatenorde.nl, onder vermelding van 'sollicitatie adviescommissie vreemdelingenrecht'.

Van de tuchtrechter

Recente uitspraken, geselecteerd en bewerkt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit Tjitske Cieremans, Maurice Mooibroek en Robert Sanders.

Aanwijzing advocaat

- Hof van Discipline 8 februari 2021, zaak nr. 200233, ECLI:NL:TAHVD:2021:21.
- Artikel 13 lid 1 Advocatenwet.
- Klager dient voldoende te onderbouwen dat hij zich heeft ingespannen een advocaat te vinden voordat de deken een advocaat toewijst.

Klager is al tientallen jaren in conflict met de gemeente Apeldoorn over het (ver)bouwen van een woning/winkel-pand in Apeldoorn. Op enig moment stuurt de gemeente een brief waarin zij (kennelijk) de vordering van klager afwijst. In de brief van de gemeente staat verder dat indien klager het oneens is met deze beoordeling, hij zich tot de civiele rechter kan wenden en dat de gemeente aanraadt om advies in te winnen bij een advocaat.

Een kleine maand na deze brief dient de klager bij de deken bij de orde van advocaten in het arrondissement Gelderland een verzoek in tot aanwijzing van een advocaat zoals bedoeld in artikel 13 van de Advocatenwet voor het voeren van een procedure tegen de gemeente. Artikel 13 van de Advocatenwet bepaalt dat een rechtzoekende die niet of niet tijdig een advocaat bereid vindt hem zijn diensten te verlenen in een zaak, waarin vertegenwoordiging door een advocaat is voorgeschreven dan wel bijstand alleen door een advocaat kan geschieden, zich kan wenden tot de deken van de orde van advocaten in het arrondissement waar de zaak moet dienen, met het verzoek een advocaat aan te wijzen. De deken kan dit verzoek alleen afwijzen op grond van gegronde redenen.

De deken stuurt klager naar aanleiding van het verzoek van klager de Richtlijn aanwijzing advocaat toe en verzoekt hem om zijn verzoek aan te vullen met de benodigde informatie. De klager wordt erop gewezen dat hij dient aan te tonen dat hij zichzelf eerst voldoende heeft ingespannen om een advocaat te vinden.

Een aantal maanden later en na meerdere malen schriftelijk contact, stuurt de klager de deken een lijst met advocaten op die hij heeft benaderd, zonder dat hij daarbij stukken ter onderbouwing stuurt. De deken vraagt klager meermaals om de reacties van de advocaten toe te sturen, maar klager laat dit na. De deken wijst het verzoek om toewijzing van een advocaat vervolgens af.

Klager doet vervolgens beklag over de beslissing van de deken en geeft daarbij aan dat hij de stukken niet heeft opgestuurd vanwege zijn persoonlijke situatie en gesteld-

heid en vele jaren van extreme spanningen, onbegrip en onwil van allerlei verschillende mensen, in combinatie met zijn ernstige vorm van dyslexie en gebrek aan natuurlijk gevoel voor ordening. Klager vindt dat de deken hier onvoldoende rekening mee heeft gehouden.

Het hof stelt voorop dat een deken een verzoek tot aanwijzing van een advocaat kan afwijzen indien een klager niet heeft aangetoond dat hij zich voldoende heeft ingespannen om een advocaat bereid te vinden zijn zaak in behandeling te nemen. Het is aan klager om aannemelijk te maken dat het in zijn zaak reeds verschillende malen serieus, gericht en tevergeefs is getracht een advocaat bereid te vinden om zijn zaak in behandeling te nemen. Dit kan desgevraagd worden aangetoond aan de hand van schriftelijke adviezen en/of afwijzingen van advocaten. De raad overweegt dat de deken klager meermaals erop heeft gewezen dat de klager, door middel van stukken, diende te onderbouwen dat hij voldoende moeite had gedaan om een advocaat te vinden. Klager heeft steeds voldoende tijd gekregen om de gewenste stukken aan te leveren. Nu hij dit niet heeft gedaan, had de deken gegronde redenen om het verzoek tot aanwijzing af te wijzen. Het hof oordeelt dan ook dat het beklag van klager tegen de beslissing van de deken ongegrond is.

Klachten tegen (oud-)deken

- Hof van Discipline, 15 maart 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:46 en ECLI:NL:TAHVD:2021:47.
- Artikel 45a, 11a Advocatenwet, artikel 5.11 Awb.
- Ook wanneer een advocaat optreedt in een andere hoedanigheid dan die van advocaat, zoals die van deken, dan blijft voor hem het advocatentuchtrecht gelden.

In twee afzonderlijke kwesties stond de bijzondere positie van de deken in het advocatentuchtrecht centraal. In de kwestie-190210 vond klager, kort gezegd, dat de (voormalig) deken in een tegen hem ingediend bezwaar een onjuiste voorstelling van zaken had gegeven. Die klacht achtte de tuchtrechter in twee instanties ongegrond. In de kwestie-200236 meende de klager dat de (voormalig) deken te ingrijpend onderzoek naar haar had verricht, haar niet binnen een redelijke termijn op de hoogte had gebracht van de inhoud van een signaal en ook niet de benodigde kennis heeft vergaard alvorens werd overgegaan tot het instellen van jegens haar verricht deken-onderzoek. Die verwijten achtte de tuchtrechter in twee

instanties gegrond en zij legden aan de (voormalig) deken een berisping op. Omdat de voorafgaande overwegingen van het hof over de positie van de deken in het advocatentuchtrecht in beide kwesties gelijkloend zijn, worden deze hier gezamenlijk besproken.

Het hof ziet in het licht van de in augustus 2020 verschenen eindrapportage van Evaluatie Wet positie en toezicht advocatuur (Wpta) aanleiding de positie van de beklaagde advocaat die ook deken is in het advocatentuchtrecht nader te verduidelijken. Met de Wpta heeft de wetgever drie keuzes gemaakt: het toezicht is binnen de beroepsgroep gebleven (de deken is een advocaat), het toezicht wordt lokaal neergelegd en het toezicht wordt eenhoofdig, namelijk door de deken uitgeoefend. De eerste twee zijn een constante: in het oude stelsel was het toezicht al lokaal belegd en werd dit uitgeoefend door de lokale raden van toezicht en de lokale deken (allen advocaten). Nieuw is dat met de Wpta de deken als enig toezichthouder is aangewezen (verg. p. 119 van genoemde eindrapportage).

De deken is derhalve als enig wettelijk aangewezen bestuursorgaan verantwoordelijk voor het houden van toezicht op de advocatuur (artikel 5.11 Algemene wet bestuursrecht (Awb)). Dit toezicht kan bestaan uit het verzamelen van informatie, het analyseren daarvan en het interveniëren indien dat noodzakelijk is. Op grond van artikel 5:17 Awb is een toezichthouder bevoegd inzage te vorderen in zakelijke gegevens en bescheiden en is bevoegd van de gegevens en bescheiden kopieën te maken. Voor klachten over de deken als bestuursorgaan is een regeling opgenomen in de Awb in titel 9.1 Klachtbehandeling door een bestuursorgaan.

Deze keuze van de wetgever brengt mee dat de deken zowel bestuursorgaan als advocaat is. Artikel 45a lid 1 Advocatenwet bepaalt dat de deken van de orde in het arrondissement belast is met het toezicht op de naleving door advocaten die kantoor houden in dat arrondissement van, kort gezegd, de op hen geldende verplichtingen die voortvloeien uit de tuchtnorm (artikel 46 Advocatenwet). Het tweede lid van dat artikel bepaalt dat ten behoeve van het houden van het toezicht, bedoeld in het eerste lid, de advocaat, medewerkers en personeel, alsmede andere personen die bij de beroepsuitoefening zijn betrokken, niet zijn gehouden aan de geheimhoudingsplicht, bedoeld in artikel 11a Advocatenwet. In dat geval geldt voor de deken alsmede voor de door hem ten

behoefte van de uitoefening van het toezicht ingeschakelde medewerkers, personeel en andere personen een geheimhoudingsplicht, gelijk aan die bedoeld in artikel 11a Advocatenwet.

Dat de deken naast toezichthouder zoals bedoeld in artikel 5:11 Awb ook advocaat is brengt mee dat hij ook persoonlijk onder het advocatentuchtrecht valt. De rechtvaardiging voor deze 'dubbele' toetsingsmogelijkheid: én als deken (institutioneel als bestuursorgaan) én als advocaat (persoonlijk) op grond van artikel 46 Advocatenwet is erin gelegen dat een deken, anders dan andere bestuursorganen als advocaat een geprivilegieerde positie heeft, wat onder meer tot uiting komt in een vergaande geheimhoudingsplicht. Zo is de deken als advocaat 'geheimhouder'. Deze bevoorrechte positie maakt dat de beklaagde advocaat, ook als hij als deken handelt, zich betamelijk en in overeenstemming met de kernwaarden voor advocaten behoort te gedragen en hierop niet in zijn hoedanigheid van deken maar persoonlijk tuchtrechtelijk aanspreekbaar is.

Dit betekent dat de beklaagde advocaat, ook voor zover hij heeft gehandeld als deken tuchtrechtelijk ter verantwoording kan worden geroepen ter zake van enig handelen of nalaten in strijd met, kort gezegd, de tuchtnorm (artikel 46 Advocatenwet). De omstandigheid dat de deken (als instituut) sinds 2015 bestuursorgaan is geworden, brengt hier geen verandering in, zodat de door het hof van oudsher gehanteerde maatstaf onverkort blijft gelden. Hierbij wijst het hof ook op de toelichting op regel 9 van de in 2018 herijkte gedragsregels. Volgens het hof komt die maatstaf erop neer dat, ook wanneer een advocaat optreedt in een andere hoedanigheid dan die van advocaat, zoals die van deken, voor hem het advocatentuchtrecht blijft gelden. Indien hij zich bij de vervulling van die andere functie zodanig gedraagt dat daardoor het vertrouwen in de advocatuur wordt geschaad, zal in het algemeen sprake zijn van handelen of nalaten in strijd met wat een behoorlijk advocaat betaamt en waarvan hem een tuchtrechtelijk verwijt kan worden gemaakt. De tuchtrechter toetst dat optreden in een andere hoedanigheid niet slechts marginaal; er volgt een volle toets naar de vraag of het vertrouwen in de advocatuur is geschaad en, bij positieve beantwoording, of is gehandeld in strijd met de norm van artikel 46 Advocatenwet. Met inachtneming van voorgaande komt het hof in beide afzonderlijke kwesties tot de conclusies zoals hiervoor weergegeven.

Boom juridisch

Nu beschikbaar!

Auteursrechtgids

Hoofdpijnen voor de praktijk

M.J. Frequin

ISBN: 978-94-6290-963-2

eISBN: 978-90-8974-683-2

3e druk, 2021, 354 pagina's

€ 40,00

Bestel uw exemplaar vandaag
via www.boomjuridisch.nl

Boom juridisch

Transfers

Wie, wat, waar?

Wie stapte over, wie stopte en wie begon voor zichzelf? Bent u onlangs van kantoor veranderd of eigen baas geworden? Deel uw ervaringen en stuur een e-mail naar redactie@advocatenblad.nl.

Naar ander kantoor

Aarts, mw. mr. I.G.:
Van Ek Advocaten te Heerlen
Analbers, mr. R.J.W.:
Rutgers Posch Visée Endedijk te Amsterdam
Asselt, mw. mr. A.M.S. van:
La Gro Geelkerken Advocaten B.V. te Alphen aan den Rijn
Baas, mr. J.A.N.:
La Gro Geelkerken Advocaten BV te Leiden
Baas, mw. mr. M.:
Nysingh advocaten - notarissen N.V. te Zwolle
Bakirhan, mw. mr. C.:
Actal Advocaten en fiscalisten te Rotterdam
Beek, mw. mr. M. van der:
BarentsKrans

den: HVG Law LLP te Rotterdam
Berrich, mw. mr. L.:
HVG Law LLP te Rotterdam
Bol, mr. M.A.:
Bruggink & Van der Velden Advocaten Belastingadviseurs BV te Utrecht
Bouman, mr. J.W.:
CMS te Amsterdam
Bouzidi, mr. K. el:
Advocatenkantoor Sen te Rotterdam
Broek, mw. mr. M.L.A.J. van den:
Goorts & Coppens Advocaten te Helmond
Broekman-de Feijter, mw. mr. A.A.:
De Rechter Advocaten te Terneuzen
Bueters-Smits, mw. mr. E.W.C.M.:
HAUS

Dijk, mr. B. van:
JPR Advocaten U.A. te Utrecht
Djamal, mr. M.:
Ozkara advocaten te Arnhem
Dongen, mw. mr. P.P.M.E. van:
reijnders advocaten te Eindhoven
Douwenga, mw. mr. F.:
Nysingh advocaten - notarissen N.V. te Utrecht
Eddini, mw. mr. M.:
Richard Korver advocaten te Amsterdam
Elshout, mw. mr. M.P.G. van den:
Leijnse Artz te Rotterdam
Ewijk, mr. R.H.W. van:
Yur Advocaten B.V. te Rotterdam
Floris, mr. J.:
Vissers Advocatuur te 's-Hertogenbosch

Almere
Gendt, mw. mr. S.C. van:
ING Bank Nederland te Amsterdam
Gerrevink, mw. mr. S. van:
NautaDutilh N.V. te Amsterdam
Gijn, mw. mr. S.S. van:
Schuit Polak Van den Hout Advocaten te Amsterdam
Goldschmidt, mw. mr. M.A.:
TOON Advocaten B.V. te Amsterdam
Graaf, mw. mr. J.C. de:
Osborne Clarke N.V. te Amsterdam
Groothuismink, mr. M.:
DAF Trucks N.V. te Eindhoven
Groustra, mr. W.O.:
Unger Nolet Advocaten te Amsterdam
Gunster, mr. S.P.A.:
NautaDutilh N.V. te

Hoekman, mw. mr. R.A.R.:
Summit Advocaten te 's-Gravenhage
Hoekx-Audiffred, mw. mr. T.:
Oak & Spek Advocaten te Amsterdam
Huiskes, mr. C.R.:
Daniels Huisman N.V. te Deventer
Hut, mr. D.R.:
Dirkzwager legal & tax te Nijmegen
Hutchinson, mw. mr. G.:
Yur Advocaten B.V. te Rotterdam
Jager, mw. mr. R.A.:
NewGround Law te Amsterdam
Jahan, mw. mr. P.:
TOON Advocaten B.V. te Amsterdam
Jansen, mr. C.A.M.:
Van Till Advocaten te

'Ik vind korte lijntjes prettig'

Simone Kranendonk (36) was jarenlang als advocaat en bijzonder curator in loondienst bij verschillende advocatenkantoren tot ze onlangs besloot haar eigen praktijk, RAADVOCAAT in 's-Gravendeel, op te richten. 'Bij de kantoren waar ik werkte, liep ik steeds tegen dingen aan die ik zelf anders zou doen. Na lang nadenken heb ik de stoute schoenen aangetrokken. Doordat ik de afgelopen jaren een goed netwerk heb opgebouwd, weten mensen me al te vinden. Ik heb gemerkt dat social media daar ook echt bij kunnen helpen. Daarnaast kon ik dossiers van verschillende klanten meenemen. Ik vind korte lijntjes prettig, net als laagdrempeligheid. Verder is het belangrijk dat mensen zich gehoord voelen en dat ze weten wat ze aan me hebben.'

Coöperatief U.A. te 's-Gravenhage
Beijersbergen, mw. mr. S.S.:
Biesheuvel Jansen advocaten te Amsterdam
Bentham, mr. M. Van:
Ekelmans & Meijer Advocaten te 's-Gravenhage
Bergh, mr. T. van

Advocaten te Duiven
Castelijns, mw. mr. L.W.:
Fam. Advocaten te Amsterdam
Dekens, mw. mr. M.A.E.:
Kappelhof Advocaten te Delfzijl
Dekkers-de Jong, mw. mr. A.M.C.J.:
Westpoint advocaten | mediators te Tilburg

Fraai, mw. mr. Th.S.M.:
Fort Advocaten N.V. te Amsterdam
Gaber, mr. M.J.A.:
Sijben & Partners Advocaten te Heerlen
Garcia Nelen, mr. S.B.:
Allen & Overy LLP te Amsterdam
Gardie, mr. H.:
Okkerse & Schop Advocaten te

Amsterdam
Haan, mw. mr. A.:
CMS te Amsterdam
Hagelstein, mr. C.T.:
AKD te Amsterdam
Hardonk, mr. S.V.:
CMS te Amsterdam
Hiemstra, mw. mr. M.:
Pinsent Masons Netherlands LLP te Amsterdam

Amsterdam
Jansen, mw. mr. M.A.J.:
Advocaten van Oranje te Amsterdam
Japhary, mw. mr. S.S.N.:
NautaDutilh N.V. te Amsterdam
Jong, mr. M.M. de:
Westpoint advocaten | mediators te Tilburg
Jongmans, mr. M.W.J.:

BANNING N.V. te
's-Hertogenbosch
Klaversteijn, mw. mr.
S.: CMS te Amsterdam
Kok, mw. mr. E.C.P.M.:

Mathey, mr. L.: Trip
Advocaten & Notarissen
te Groningen
Meester, mw. mr. J.H.:
Bentham Gratama

I.C.: Allen & Overy LLP
te Amsterdam
Pronk, mr. L.J.: CMS te
Amsterdam
Pulles, mr. G.J.W.: raad

mw. mr. M.: Daniels
Huisman N.V. te
Deventer
Smit, mw. mr. E.A.:
Schenkeveld Advocaten

LLP te Amsterdam
Vos, mw. mr. D.R.M.
de: Olie & De Jonge
Advocaten te Goes
Vos, mw. mr. K.L.:

'Mijn rol is tweeledig'

Jop Floris (33) stapte onlangs over van Holla Advocaten naar Vissers Legal in 's-Hertogenbosch. 'Vissers Legal heeft een groot netwerk in de sport en kansspel. Met name het sportrecht wordt vanuit het ondernemingsrecht benaderd. Dat sprak mij aan. Mijn rol is tweeledig. Ik ben advocaat, maar krijg ook de kans een investeringsfonds op te bouwen voor sportgerelateerde bedrijven. Dat begint al aardig vorm te krijgen, mede dankzij het netwerk van Vissers Legal. Op de beste werkdagen haal ik een steen van de schouders van mijn cliënt, zet ik een volgende stap in de ontwikkeling van het fonds en ben ik een beetje beter dan de dag ervoor.'

Raad van de Orde
Gelderland te Arnhem
Kolk, mw. mr. D.J.:
KBS Advocaten N.V. te
Utrecht
Korneeva, mw. mr. O.V.:
Houthoff Coöperatief
U.A. te Amsterdam
Korsse, mr. D.: Soppe
Gundelach advocaten
B.V. te Almelo
Kranenburg, mw. mr.
M.T.E.: OJV Advocaten
te Roosendaal
Kuijken, mw. mr. I.S.:
Oostlander / Verhoeven
Advocaten & Mediators
te Haarlem
Langedijk, mw. mr.
A.A.: Osborne Clarke
N.V. te Amsterdam
Larsson, mr. R.H.C.:
DVAN Advocaten te
Utrecht
Lenstra, mr. R.J.M.:
DVDW advocaten te
's-Gravenhage
Lisi, mr. W.B.:
Moszkowicz Advocaten
Utrecht te Utrecht
Lonis, mr. L.T.:
LVG Advocaten te
Woudenberg
Lysaght, mw. mr. H.E.:
De Roos Advocaten te
Amsterdam
Maatman, mr. R.H.:
Keijser Van der Velden
N.V. te Nijmegen

Advocaten te Zwolle
Meijs, mw. mr. N.C.P.:
JB Law te Amsterdam
Minkjan, mw. mr. N.:
NautaDutilh N.V. te
Rotterdam
Mooren, mr. G.J.P.M.:
Westpoint advocaten |
mediators te Tilburg
Mulders, mr. S.T.L.A.:
Van Diepen Van der
Kroef Advocaten te
Amsterdam
Odink, mw. mr. R.:
Boumans Letselschade
Advocaten te
Maastricht
Oliemans, mr. R.A.:
OJV Advocaten te
Roosendaal
Olieslagers, mr.
W.Y.J.L.: HVG Law LLP
te Amsterdam
Ouchene-Bentohami,
mw. mr. L.: Van Veen
Advocaten te Ede gld
Palit, mr. Y.E.: SAR
ADVOCATEN B.V. te
Rotterdam
Penninks, mw.
mr. T.M.: CMS te
Amsterdam
Pietsch, mw. mr. C.A.:
Alveo Advocaten &
Mediators B.V. te Breda
Poelman, mr. M.A.:
Bahl & Co. B.V. te
Amsterdam
Poortman, mw. mr.

van de orde Amsterdam
te Amsterdam
Relou, mw. mr. A.T.M.:
Baker & McKenzie
Amsterdam N.V. te
Amsterdam
Robbers, mw. mr. A.J.:
Damsté advocaten -
notarissen te
Amsterdam
Röell, mr. W.T.: De
Roos Advocaten te
Amsterdam
Rond, mw. mr. A.P.J.
de: BASE Advocaten te
Rotterdam
Roodhof, mr. S.A.:
Alderse Baas Advocaten
te Joure
Rovers, mw. mr.
L.C.: Smit & De Hart
Advocaten te Vught
Salah, mr. O.: Norton
Rose Fulbright LLP te
Amsterdam
Schatorje, mw.
mr. N.H.P.: Workx
advocaten te
Amsterdam
Schimmel, mr. H.J.:
Taylor Wessing N.V. te
Amsterdam
Schraa, mw. mr. F.P.J.:
Lievekamp Advocaten
te Oss
Schutz, mr. R.L.:
Osborne Clarke N.V. te
Amsterdam
Sipkema-ten Brink,

te Hoorn nh
Smits, mw. mr. J.A.C.:
HAUT Legal Utrecht
B.V. te Utrecht
Sprengers, mw.
mr. L.A.J.: Vesting
advocaten te Weesp
Stern, mw. mr. F.M.M.:
Allen & Overy LLP te
Amsterdam
Steveninck, mr. Y.J.
van: Allen & Overy LLP
te Amsterdam
Stormmesand, mw.
mr. E.C.M.: Houthoff te
Londen
Terweij, mr. M.N.:
Norbruis Clement
Advocaten te
Amsterdam
Timmerman, mr. D.:
JPR Advocaten U.A. te
Utrecht
Umans, mw. mr.
M.S.E.S.: NautaDutilh
N.V. te Amsterdam
Veltman, mr. J.D.:
Daniels Huisman N.V.
te Enschede
Verlinden-Masson, mw.
mr. V.J.M.: Heresingel
26 Advocatuur BV te
Groningen
Vermeulen, mr.
A.H.: Maaldrink
Vermeulen Advocaten
te 's-Gravenhage
Vervoort, mr. A.K.J.:
Norton Rose Fulbright

Marxman Advocaten
B.V. te Amersfoort
Vries, mw. mr. E.C. de:
Facebook Nederland
B.V. te Amsterdam
Walian, mw. mr. D.J.:
Clifford Chance LLP te
Amsterdam
Wigger, mw. mr. A.M.T.:
Park20 Advocaten te
's-Gravenhage
Wit, mr. F. de: DLA
Piper Nederland N.V. te
Amsterdam
Wout, mr. R. van 't:
De Brauw Blackstone
Westbroek N.V. te
Amsterdam

Naar nieuw(e) kantoor of associatie

**Actal Advocaten en
fiscalisten c.v.** (mw.
mr. E. Demir te
Amsterdam)
**Advocaatkantoor
mr. L.D. Mawie i.o.**
(mr. L.D. Mawie te
Rotterdam)
**Advocatenkantoor
Mateo Diaz** (mw.
mr. Y. Mateo Diaz
te Amsterdam-
Duivendrecht)
**Advocatenkantoor
Mesoudi** (mr. M.
Mesoudi te Breda)
Arbeidsrecht

Advocatuur Lieshout
(mr. G.A.M. Lieshout te Apeldoorn)

Avest Advocatuur
(mw. mr. K. Taha te Nijmegen)

Belshof Familierecht, Advocaat & Mediator
(mw. mr. I.L. Belshof te Haaksbergen)

Boeijink familierechtadvocaten en mediators (mr. J.W. Boeijink en mw. mr. M.D. Farkas-Tromp te Arnhem)

Bureau LEX (mw. mr. E.M.J. Geven, mr. I. Soetens en mr. M.L.J.A. de Vocht te Eindhoven)

Commit 2 Law (mr. S.J.H. Gijrath te Amsterdam)

Cras advocatuur
(mw. mr. K. Cras te Amsterdam)

DAS Nederlandse Rechtsbijstand Verzekeringmaatschappij N.V.
(mr. E.J. van de Bovenkamp, mw. mr. J. Evers, mr. J.I. Jansen, mr. P.J.A. van Kleef, mw. mr. M. Priester-Karel en mw. mr. G. Yosefzay te Amsterdam)

DAS Nederlandse

Orvalho, mw. mr. L. Pander, mw. mr. N.W. Sprenger-Andela en mr. E. Visser te Groningen)

De Reede Advocatuur B.V. (mr. E.M. Witjens te Rotterdam)

Delfgaauw Advocatuur & Belastingadvies (mr. L.F. Delfgaauw te Delft)

Doornbos advocaat (mr. M.G. Doornbos te Assen)

DS Legal (mw. mr. L. da Silva te Delft)

Emyrtan Advocatuur
(mw. mr. A.J.M. van der Heijden te Sint-Oedenrode)

Engels Ploeger advocaten (mw. mr. C.P.M. Engels te Heerhugowaard)

Engels Ploeger advocaten (mr. M.R. Ploeger te Schagen)

Familierecht Noord Advocatuur (mw. mr. M. Hoekman-Haan te Stads kanaal)

Fragomen (mw. mr. A.E. de Ruijter te Amsterdam)

GJCR boutique law firm (mr. G.J.C.R. Romet te Rotterdam)

Het Onderwijskantoor, onderdeel van Sijben & Partners advocaten

Jansen Mulder Advocaten (mw. mr. H.H. Jansen en mw. mr. C.E. Mulder te Apeldoorn)

JG Advocatuur (mr. J. Groenewoud te Amsterdam)

Jorgen Advocaten BV (mr. J. Jaab en mr. J.A. Oudendijk te Amsterdam)

Kim Smienk Advocatuur (mw. mr. K.S.M. Smienk te Vught)

Kint & Hoogenraad Strafrechtadvocaten (mw. mr. S.M. Hoogenraad en mr. R.P.A. Kint te Zoetermeer)

Koot Veninga Advocaten (mw. mr. J.F. Koot en mr. J. Veninga te Leeuwarden)

Lennox Litigation B.V. (mr. G.C. Endedijk, mw. mr. R.C. Reitsma en mr. M.P. Vink te Amsterdam)

Maaten Advocatuur (mr. A.B. Maaten te 's-Gravenhage)

Meijburg Legal (mr. M.A. Bolkenstein te Amstelveen)

METS Advocatuur (mr. R.J.J.M.M.

Maastricht)

Oak & Spek Advocaten (mw. mr. T. Hoekx-Audiffred en mw. mr. L.L.M.M. Smeets te Amsterdam)

Park20 Advocaten (mr. J.M. Eerkes, mr. D. Pieterse, mr. R. Verspaandonk en mw. mr. A.M.T. Wigger te 's-Gravenhage)

Paulien Goettsch Advocaat (mw. mr. P. Goettsch te Hoofddorp)

PGMBM (mr. T.M.G.C.S. Mousinho Gomes Carvalho Silva te Amsterdam)

RAADVOCAAT advocatuur en advies (mw. mr. S. Kranendonk te 's-Gravendeel)

Ramakers Advocatuur (mr. R.R.H.J. Ramakers te Maastricht)

Roozdar Advocatuur (mr. A. Roozdar te 's-Gravenhage)

Segaar Advocatuur BV (mr. C.A. Segaar te Loosdrecht)

Soppe Gundelach advocaten B.V. (mr. J. Kevelam, mr. D. Korsse, mw. mr. T. Rotscheid en mr. M.A.A. Soppe te Almelo)

te Maastricht)

Trudy Spaans Onderwijsadvocaten (mw. mr. G.J. Spaans te 's-Gravenhage)

Van der Klauw Advocatuur en Mediation (mw. mr. B.S. van der Klauw te Rotterdam)

Van Die Legal (mr. C.B. van Die te Bilthoven)

Van Eldik Legal (mr. G.H.R. van Eldik te Amsterdam)

Van Gastel Advocatuur (mr. M.C. van Gastel te Zwolle)

Van Rhijn | Dijkstra Advocaten (mw. mr. R. Dijkstra te Utrecht)

Veljovic Advocatuur (mr. M. Veljovic te Rotterdam)

Vos in de polder (mw. mr. J.S. Vos te Westbeemster)

Wiersema Advocatuur en Mediation (mw. mr. M.M. Wiersema te Assen)

Uit de praktijk
Abdul-Aliyeva, mw. mr. T., Amsterdam (04-07-2021)

Alberts, mr. O.A.A., Amsterdam (31-07-2021)

‘Er heerst een informele sfeer’

Rebecca Hoekman (30) werkte de laatste jaren in de fiscale praktijk van Hertoghs advocaten in Breda. Ze besloot haar hart te volgen en te kiezen voor het strafrecht bij Summit advocaten in Den Haag. ‘Summit is gespecialiseerd in het straf- en sanctierecht en fraudezaken. Er heerst een informele sfeer en authenticiteit wordt belangrijk gevonden. Dat maakt ieder van mijn collega’s uniek en inspirerend om mee te werken. Het mooiste van het strafrecht vind ik de afwisseling tussen verschillende zaken en cliënten. Daarnaast is dit een rechtsgebied waar voor mij alles samenkomt: het recht, de psychologie bij het contact met cliënten en het bepalen van de te voeren strategie en de analytische kant bij het bestuderen van het dossier en de bewijsvoering.’

Rechtsbijstand Verzekeringmaatschappij N.V.
(mw. mr. J. Blaauw, mr. M.C. Molenaar, mr. D.V.

(mw. mr. S.G. Volbeda te Ede gld)

HM Law (mr. R.P.M. van Leeuwen te Amsterdam)

Metsemakers te Urmond)

mr. A. Vonken Strafrechtadvocatuur (mr. A.A.T.X. Vonken te

STANFESTENS Advocatuur (mr. M.J. Turksema te Arnhem)

Szymkowiak Strafrecht (mr. P.W. Szymkowiak

Arabaci, mr. B., Arnhem (09-07-2021)

Ballegoijen de Jong, mr. J.P.A. van, Amsterdam (19-07-2021)

- Beek**, mw. mr. S.M. van, Haarlem (01-07-2021)
- Beenders**, mw. mr. A.M., Amsterdam (02-08-2021)
- Beldt**, mr. J. van den, Haarlem (01-07-2021)
- Berg**, mw. mr. S. van den, Rotterdam (31-07-2021)
- Bergh**, mr. D.M. van den, Amsterdam (03-08-2021)
- Biesheuvel**, mr. A.B.W., Amsterdam (05-07-2021)
- Bilderbeek**, mw. mr. C.H., Bilthoven (01-07-2021)
- Boomgaard**, mw. mr. M.L., Amsterdam (30-07-2021)
- Bosman**, mw. mr. E.W.K., Haarlem (01-07-2021)
- Boulassel**, mw. mr. D.D., Amsterdam (01-08-2021)
- Bouwman**, mw. mr. M., Amsterdam (15-06-2021)
- Boxtel**, mr. R.S. van, Amsterdam (19-07-2021)
- Brower**, mw. mr. H.L., Rotterdam (01-07-2021)
- Cramwinkel**, mr. J.M.B., Amsterdam (30-07-2021)
- Cune**, mr. M., Eindhoven (01-07-2021)
- Dammingh**, mr. W.J., Baarn (26-07-2021)
- Derksen-Mehadi**, mw. mr. S., Nieuwegein (13-07-2021)
- Dierikx**, mw. mr. G.I.M.M., Middelburg (01-07-2021)
- Dijkman**, mw. mr. M.H.L. van, Rotterdam (01-07-2021)
- Dulleman**, mw. mr. H.B.M. van, 's-Gravenhage (01-07-2021)
- Eekhof-van Loenen**, mw. mr. J.T., 's-Gravenhage (26-06-2021)
- Estourgie**, mw. mr. C.M., Amsterdam (01-08-2021)
- Faltas**, mw. mr. L., Amsterdam (15-06-2021)
- Felperlaan**, mr. J., Amsterdam (01-07-2021)
- Ferwerda**, mr. R.J.P., Amsterdam (01-07-2021)
- Fretes**, mw. mr. E. de, Gemonde (01-07-2021)
- Gazendam**, mw. mr. C.W.E., Harderwijk (15-06-2021)
- Geense**, mw. mr. L.C., Zeist (01-07-2021)
- Geldof**, mw. mr. L., Rotterdam (01-07-2021)
- Ginneken**, mr. R.T. van, Amsterdam (01-07-2021)
- Gobardhan**, mw. mr. A.N., 's-Gravenhage (01-07-2021)
- Gräfin zu Solms-Sonnenwalde**, mw. mr. M.C.S., Enschede (01-07-2021)
- Haar**, mr. A.M. ter, Amsterdam (01-08-2021)
- Hardy**, mw. mr. M.A., Hoorn nh (01-08-2021)
- Haren**, mr. F.L.M. van, Amsterdam (01-07-2021)
- Heede**, mw. mr. K., Leiden (01-07-2021)
- Huisman**, mr. O.A., Maastricht (16-06-2021)
- Jong**, mw. mr. M. de, Utrecht (01-08-2021)
- Jonge**, mw. mr. T.E. de, Rotterdam (03-08-2021)
- Kempers**, mw. mr. Y.O., Rotterdam (30-06-2021)
- Klashorst**, mw. mr. J. van de, 's-Gravenhage (01-08-2021)
- Kloosterziel**, mw. mr. G., Amsterdam (24-06-2021)
- Koggink**, mw. mr. H.W., Amsterdam (01-07-2021)
- Kroef**, mw. mr. L.C. van der, Alkmaar (01-07-2021)
- Kubber**, mw. mr. H.W. de, Amsterdam (03-08-2021)
- Kuijper**, mr. G., Amsterdam (01-07-2021)
- Kuils**, mr. D.K., Amsterdam (01-08-2021)
- Laar**, mr. M. van, Amsterdam (01-08-2021)
- Langerhuizen**, mr. J., Zevenaar (01-07-2021)
- Leeuw**, mr. S. van der, Amsterdam (31-07-2021)
- Leyten-Smits, mw. mr. I.H.M., Dronten (15-06-2021)
- Lohman**, mr. M.L.M., Amsterdam (01-08-2021)
- Louwers**, mr. A.J.M., Amsterdam (01-07-2021)
- Maas-Wegman**, mw. mr. C.P.J.M., 's-Hertogenbosch (21-07-2021)
- Mark**, mr. C. van der, 's-Gravenhage (01-08-2021)
- Mather**, mw. mr. E., Amsterdam (01-08-2021)
- Mazel**, mw. mr. J.E., Bussum (01-07-2021)
- Meijering**, mw. mr. K.L., Haarlem (01-07-2021)
- Meulen**, mw. mr. E. van der, Utrecht (01-07-2021)
- Mohabir**, mw. mr. A.C., Rotterdam (21-07-2021)
- Molen**, mw. mr. M.L. van der, Amsterdam (01-07-2021)
- Nagtegaal**, mw. mr. M., Zaandam (10-08-2021)
- Nielen**, mw. mr. J.A.C.M., Haarlem (01-08-2021)
- Noordam**, mr. G., Rotterdam (01-07-2021)
- Olsthoorn**, mr. K.P., Amsterdam (01-08-2021)
- Oosterveen**, mw. mr. L.M., Zwolle (03-07-2021)
- Orvini**, mw. mr. L., Rotterdam (24-06-2021)
- Overboom**, mr. T.M., Rotterdam (25-06-2021)
- Overduin**, mw. mr. J.H., Utrecht (01-07-2021)
- Pasma**, mr. R.M., Amsterdam (09-08-2021)
- Punt**, mw. mr. I., Leiden (01-08-2021)
- Punte**, mw. mr. A.A.M., Amsterdam (01-08-2021)
- Raphael**, mw. mr. S.L., Leiden (01-07-2021)
- Rensch**, mr. J.G.P.M. van, Bilthoven (01-07-2021)
- Roeterdink**, mr. C.G., Amsterdam (01-08-2021)
- Ros**, mr. P.J.M., Schagen (30-06-2021)
- Rötscheid**, mw. mr. S., Almere (01-07-2021)
- Rouméas**, mw. mr. C.M.A., Amsterdam (01-07-2021)
- Rueb-Braakman**, mw. mr. K.E.H., Leiden (06-07-2021)
- Ruiter**, mr. A.L., Enschede (01-07-2021)
- Schijven-Bours**, mw. mr. E.H., Arnhem (01-08-2021)
- Schreurs**, mw. mr. S.K., Amsterdam (01-07-2021)
- Schunken**, mw. mr. J.Y., Amsterdam (31-07-2021)
- Simons**, mw. mr. L.C.C.M., Amsterdam (21-06-2021)
- Sinnecker**, mw. mr. M.C., 's-Gravenhage (21-06-2021)
- Smeele**, mr. T., Amsterdam (30-06-2021)
- Smits**, mw. mr. J.H., Amsterdam (06-08-2021)
- Stam**, mw. mr. A.M.M., Tilburg (01-08-2021)
- Stellingwerf**, mr. A.D., Enschede (01-07-2021)
- Stiphout**, mw. mr. Y.J.F., Eindhoven (01-08-2021)
- Stoelman**, mw. mr. J., Amsterdam (01-08-2021)
- Streng**, mw. mr. F.J., 's-Gravenhage (01-07-2021)
- Streppel**, mw. mr. I., 's-Gravenhage (01-08-2021)
- Takahashi**, mw. mr. M., Amsterdam (15-07-2021)
- Tali**, mw. mr. N., Amsterdam (03-08-2021)
- Tempelaars**, mw. mr. C., Bergen op Zoom (13-07-2021)
- Tempelman**, mw. mr. R.P., Bilthoven (02-07-2021)
- Thuis**, mr. R.A.I., Diemen (01-08-2021)
- Tielbeke**, mw. mr. L.A., Zwolle (11-07-2021)
- Timmermans**, mw. mr. I., 's-Gravenhage (01-07-2021)
- Troost**, mr. P.E., Barendrecht (15-06-2021)
- Verboom**, mw. mr. U.B., Amsterdam (31-07-2021)
- Verheijen-Dop**, mw. mr. P.A.R., Amsterdam (05-07-2021)
- Verkuijl-Boessenkool**, mw. mr. M., Arnhem (01-07-2021)
- Volker**, mw. mr. K.M., Amsterdam (01-07-2021)
- Vos**, mr. H.W.M., Grave (01-08-2021)
- Vos-de Laat**, mw. mr. A.Y., Arnhem (17-06-2021)
- Welles**, mw. mr. J., Zevenaar (30-06-2021)
- Werkhoven**, mr. M.A.X., Rotterdam (01-08-2021)
- Wibier**, mw. mr. A.M., 's-Gravenhage (30-07-2021)
- Wierink**, mw. mr. S., Amsterdam (30-06-2021)
- Wildenberg**, mr. W.H.J. van den, Amsterdam (30-06-2021)
- Willemars**, mw. mr. I.D.J., Rotterdam (30-06-2021)
- Wortmann**, mw. mr. S.A., Groningen (01-07-2021)
- Zentveldt**, mw. mr. M., Almere (01-07-2021)
- Zoer**, mw. mr. S., Assen (01-08-2021)
- Zondag**, mr. J.A., Eindhoven (06-07-2021)
- Zuurveld**, mw. mr. S., Amsterdam (01-07-2021)

Overleden

- Bos**, mr. P.B. van der, Amsterdam (01-06-2021)
- Dellebeke-van der Veen**, mw. mr. M.G.P.F.K.V.N., Utrecht (26-05-2021)
- Fransen**, mw. mr. M.J.A.P., Budel (21-03-2021)

NEXTsign: De volgende stap in het stroomlijnen van uw bedrijfsprocessen

Het laten tekenen van documenten door uw cliënten is vaak een tijdrovende klus. Met NEXTsign kunt u in één keer veel tijd en geld besparen door alle documenten vanuit NEXTmatters digitaal te laten ondertekenen: simpel, snel en efficiënt.

Natte handtekening

Documenten zoals contracten, overeenkomsten en voorwaarden wilt u als kantoor natuurlijk zo snel mogelijk ondertekend hebben. Doordat uw cliënt niet altijd naast de deur woont is het vaak lastig om dit snel voor elkaar te krijgen. Daarnaast zijn de huidige Corona maatregelen ook een grote complicerende factor.

U kunt deze documenten per post naar uw relaties sturen, maar dan duurt het al snel een week voordat u het getekende exemplaar weer getekend heeft ontvangen. Het ophalen van de juiste natte handtekeningen is foutgevoelig en tijdrovend. Kortom, niet meer van deze tijd. Om u hierbij te helpen bieden wij in samenwerking met onze partner Zynyo: NEXTsign aan. Met behulp van NEXTsign kunt u ieder document online laten tekenen, waarbij de juridische geldigheid gewaarborgd blijft.

NEXTmatters

Met deze integratie zetten wij een volgende stap in het volledig ontzorgen van kantoren op administratief gebied.

Met Zynyo hebben wij een betrouwbare partner gevonden die deze visie deelt. Zynyo is specialist op het gebied van digitale identiteit- en ondertekening services.

Michiel Geerdink, directeur bij Zynyo: "Ons doel is om rechtsgeldig, veilig en verantwoord digitaal ondertekenen van documenten voor iedereen toegankelijk en haalbaar te maken. Afgelopen jaar is Zynyo daarvoor bijvoorbeeld een samenwerking aangegaan met de NVM om het digitaal tekenen van koopovereenkomsten mogelijk te maken. De samenwerking met NEXTlegal is een belangrijke volgende stap in het bereiken van ons doel."

Digitaal werken

Wilt u als advocaat ook de volgende stap zetten in het digitaliseren en automatiseren van uw werkprocessen? Start met NEXTsign en merk dat u tijd en geld overhoudt! Wij denken graag met u mee.

Martin Duijs
06 147 263 97
www.NEXTlegal.nl

Voordelen NEXTsign

Sneller

Voor een papieren handtekening is gemiddeld 3 dagen nodig

Efficiënter

Volgende stap in het automatiseren van uw kantoorprocessen

Goedkoper

Minder administratieve kosten

Minder papier

Door digitalisering verbruikt u minder papier

Vorbereid

Met NEXTsign bent u klaar voor de toekomst

SAMSUNG

Galaxy Z Fold3 | Z Flip3 5G

Afbeelding gesimuleerd. De S Pen Fold Edition wordt apart verkocht en is alleen geschikt voor de Galaxy Z Fold3 5G.
Beschikbaarheid van 5G dekking is afhankelijk van regio, provider, softwareversie en abonnementsvorm.